

RAN

1.1989

RaN-RADOSTĚ A NÁDEJ

Roč.3

č.1/1989

Samizdat.sk

	Strana
1. ĽUD BOŽÍ NA CESTE	
Slovo na cestu	1
J. Seifert: SEN	2
Otče náš	3
Zjavenie Pánovo	6
Dr. J. Búda: Očistovanie	11
Modlitba za správne zmyslenie	14
Neverec a Boh	16
Duchovné vedenie	19
Domienky o vzniku zeme a vesmíru	24
J. Zverina: Stará a nová Kristológia	43
Prameň informácií	59
Svätec mládeže	63
Stefan Šmálik - 80 ročný	66
Emanuel Bohm	68
Svätý A. Aurelius: Reč o užitočnosti pôstu	71
2. FILOZOFIA	
Úvod do filozofie	88
Filozofia v kontexte kultúry	90
3. EKUMENIZMUS	
Prišiel ako brat k bratom	112
Je jednota modlou?	116
Obracia sa Rusko?	118
Svätá zem	124
ABC judaizmu	127
Naše predkoncilové korene	130
Teologické spory sekty	135
Cirkevná veda	141
4. UMENIE A PRÓZA	
Posvätné umenie	146
Ľudskí umelci a Boží umelec	149
Myšlienkové	155
5. POÉZIA	
Výber z väzenskej zbierky básní, ÁNO a NIE!	161
Vladimír Vysockij: Deti Ruska	189
6. KNIHY	
Knihy	192
7. SPRÁVY	
Správy	196

SLOVO NA CESTU

Bratia naši, sestry naše! Začíname tretí ročník nášho RaN-u. Prvý ročník /dve čísla/ bol prejavom opatrnosti - ako keď vojak pod paľbou dvíha hlavu, lenže príliš nízko, nesnelo. Po 40 rokoch literárneho vákuu /NOVÁ PRÁCA, VERBOU, SIKER, NA HLUBINU atď./ sme pre druhý ročník určili ako základnú veci zväčša už publikované /"nožnice"/ a kým nepodrastú noví autori, ostáva to v platnosti. Nakonec je to aj cenné dedičstvo, ktoré duchom a rečovou formou je bezo zmeny, aktuálne dokonca tisícročie.

Žijeme v tomto národe, na roli dedičnej, značne zaplevalenej krikotom a bodlačím a zčasti ponechanej ako úhor ladom ľahiaci. Bste po 2. svetovej vojne odchádzali od nás misiónári /predovšetkým verbisti z Nitry/ do misíí v terajších rozvojových krajinách. Dnes sme bohatí doma na pohanov, formálnych, indiferentných občanov ako aj božových ateistov /i keď len hrstka/.

Ako členovia cirkvi - reholesti mystického Kristovho vinníča, máme v sebe posilňovať a rozmnožovať svoju vieru a potuť učiť, privádzať k nej aj okolo nás a s nami žijúcich - neraz vo vlastnom rodinnom spoločenstve. Veď vernosť vlastnému svedomiu spojuje kresťanov s ostatnými ľuďmi k bhľadaniu pravdy, k správne mu riešeniu mravných problémov, ktoré život vytvára ako rébusy našich dní. Stredobodom tejto činnosti je človek, dôstojnosť jeho života - predsa všetko je na tejto zemi pre človeka ako stredobodu a vyvrcholeniu každého úsilia.

Cirkev sa neustajne otvára celému svetu - čiže aj nášmu národu. A my musíme apoštolsky predovšetkým likvidovať rozpor medzi vedou a vierou ako tragické nedorozumenie, živé skostnatelými predstaviteľmi "brán pekelných!"

Kristus - prostredníctvom sviatostí je našou posilou, našou NÁDEJOU a RADOSŤOU pri premáhaní zámerov veľkého SVETLOKOSA a jeho pomáhačov. Veď viete z Písma, že proti duchom v povetrí je náš boj a prvý Kristov ZÁSTAVNÍK je nám neustajne nemožný. Denne ho vzývajte! /Rec./

J. Seifert

SEN

Jako dítě i jako kluk
míval jsem divný sen.

Mívám ho dosud,
tíživě úzkostný

a zároveň vzbudující naději:

Hledám svazek klíčů,
klíčů otevírajících všechny zámky,
dveře k blahobytu
i brány ráje.

Ale přímo to nejsou pakliče,
ani se pakličům nepodobají.

Neškripou v zámcích,
nejsou ze železa,
nejsou z tvrdé oceli,
nejsou z kovu.

V tom je jejich tajemství.

Po procitnutí jsem se sám sobě smával.

Kdepak něco takového !

Ale teď vím, že jsou !

A jsou tři: Jeden je pokoj mezi národy,
jeden je nenásilná vláda,
jeden je mír v duši.

Kéž by se našly !

[autorova poslední báseň]

Otče náš

OTČE NÁŠ, KTORÝ SI NA NEBESIACH môjho srdca,
i keď sa zdá byť peklom

POSVÄT SA MENO TVOJE nech zaznieva v smrteľ-
nom tichu môjho bezradného zmlknutia

keď nás všetko opustí, PRÍD KRÁLOVSTVO TVOJE.

BUĎ VÔĽA TVOJA aj vtedy, keď nás usmrcuje,
pretože ona je životom, a to, čo na zemi
vyzerá ako zánik, je na nebi začiatkom Tvojho
života

CHLIEB NÁS KAŽDODENNÝ DAJ NÁM DNES, daj nech

prosíme aj o to: aby sme nikdy nezamieňali
seba s Tebou, ani v hodine, keď si nám

blízko, aby sme aspoň podľa Tvojho hlasu
poznali, že sme úbohými a nedôležitými tvormi

A ODPUSŤ NÁM NAŠE VINY A NEUVEĎ NÁS DO

POKUŠENIA jedinej viny a jediného odpierania,

ktoré existujú, totiž neveriť v Teba a
v nepochopiteľnosť Tvojej lásky

ALE ZBAV NÁS ZLEHO od všetkého zlého, ktoré

je v nás, aby sme boli zachránení Tebou,
v Tvojej slobode a Tvojim životom!

AMEN !

(Karl Rahner)

ЦАРИЦЕ МИРА МОЛИ БЪГО НА СЪ

KRALOVNA POKOJA OROUJ ZA NAS
QUEEN OF PEACE PRAY FOR US
KONIGIN DES FRIEDENS BITTE FÜR UNS

1

Spas ľud svoj Bože
a požehnanaj dedičstvo
svoje

ZJAVENIE PÁNOVO

"Zjavenie Pánovo" je úradný názov prikázaného sviatku, ktorý svätíme 6. januára. Význam sviatku vidieť aj z toho, že jeho oktáva má o stupeň vyššiu výsadu než Vianoce. Na objasnenie významu tohto sviatku nech slúži aj niekoľko myšlienok:

1. Najdokonalejšie "zjavenie Pánovo", aké je vôbec len možné, je v samom večnom živote božom. Týmto zjavením je večné Slovo /druhá božská osoba/, ktorým Boh Otec vypovie a tak prejaví celé nekonečné bohatstvo svojej božskej bytnosti. Dokonalejšie zjavenie Boha si nemôžeme ani myslieť, lebo týmto Slovom je celkom rovnomerne a živo prejavená celá podstata Božia v najužšom zmysle, takže Slovo je vecne totožné s podstatou Božou, má tá istú jediná podstatu božskú, je teda tým istým jediným Bohom ako Otec, len v osobe je rozdiel; totižto že to isté božstvo je v Slove i n ý m s p ó s o b o m než v Otcovi. V tomto zmysle hovorí Pán Ježiš: "Ja a Otec sme jedno" totižto jedno bytie, jedno božstvo. A jedno sú ďalej aj v tom, že práve tým, že Otec je Ocom a Slovo jeho Synom, tým sú aj jedno princípium, jeden prameň Ducha Svätého, svojej spoločnej svätej lásky, ktorou sa úplne celou svojou božskou podstatou odovzdávajú sebe v tretej božskej osobe, ako keby dvaja mali alebo správnejšie celou svojou bytostou boli jediné srdce, z ktorého vychádza ich spoločná láska, obsahujúca celé ich bytie.

2. Katolícka viera učí, že tento vnútorný božský život poznania a lásky, ako nám ho tajomstvo Najsvätejšej Trojice naznačuje určil Pán Boh - nakoľko je to možné - aj stvoreným osobám, anjelom a ľuďom. Nižako im to pravda, neprislúcha podľa ich prirodzeného bytia, ale Boh nadprirodzeným spôsobom chce v každom ako by zopakovať to, čo je v jeho večnom živote: bezprostredne prejsť mu svoje poznanie podľa vzoru, ako je prejavené v jeho večnom Slove, aby tak človek samým božím poznáním, ktoré prijíma, Boha bezprostredne videl, primerane

aj miloval a tak bol blažený nadprirodzenou božskou blaženosťou.

No tento stav nadprirodzenej blaženosti Pán Boh nedáva tvorom hneď pri ich stvorení, keď dostanú svoju prirodzenosť. U Boha je táto blaženosť totožná s jeho prirodzenosťou; teda tým, že jestvuje, je aj konečne blažený. Lež u tvorov táto nadprirodzená blaženosť neprislúcha k ich prirodzenosti, ale javí sa od ich bytia odchodný - ako nadprirodzený - posledný cieľ. K cieľu však tvory majú dôjsť svojou činnosťou. No svojou prirodzenou činnosťou nemohli by ho dosiahnuť, ani večnosti by o ňom nemali ani síl na jeho dosiahnutie: preto ak ich Pán Boh chcel urobiť šťastnými na svojej božskej blaženosti, bolo potrebné, aby ich zvlášť, t.j. nadprirodzeným spôsobom poučil o tomto cieľi a o prostriedkoch, ktorými ho s pomocou božou možno dosiahnuť. Toto nadprirodzené poučenie božie voláme z j a v e n i e božie vo vlastnom zmysle, v akom sa v teológii všeobecne používa, totižto nadprirodzené poučenie božie, dané ľuďom ešte putujúcim na ceste. Týmto zjavením aj keď človek Boha ešte nevidí, už máže a má svoj pomer k Bohu utvoriť tak, ako syn k Otcovi, ako je to v samom Bohu, totižto poznať Boha - hoci ešte nie vidieť - vierou tak, ako ho pozná jednorodný Syn a vo vzájomnej, ba jedinej spoločnej láske, v Duchu Svätom vyjadrenej, sa s ním spojiť.

To znamenajú slová: "Bez viery nemožno sa páčiť Bohu." No nestačila by len nejaká teoretická viera, ktorou by sme síce uverili, že Boh nám chce dať svoju blaženosť ako synom, ale podľa nej by sme nežili; totižto ak by sme celú svoju vôľu, celé svoje bytie nezakierili k Bohu, v láske s ním zjednotení, ako je s ním zjednotený jeho večný Syn v Duchu Svätom. Preto hovorí zase apoštol: "Čo by som mal všemožnú vieru, ... a nemal by som lásky, nič nie som." Táto láska znamená zjednotenie našej vôle /veď láska je výkon vôle/ s vôľou božou, teda zachovávanie božích príkazov, usmernenie celého života podľa viery.

3. Túto vieru, čiže toto zjavenie Boh, čo do výslovného obsahu, nedal ľuďom odrazu, ale postupne. - V zásade, pravda, vždy každý je povinný veriť a robiť, čo Boh zjavil a prikazuje;

no výslovne je na spasenie potrebné zo zjavenia poznať, totižto veriť a za pravidlo činnosti mať aspoň dve pravdy: "Boh je, a tým, ktorí ho hľadajú, je "odplatiteľom." Lebo v týchto dvoch pravdách, píše svätý Tomáš Akvinský, sú obsiahnuté aj ostatné pravdy, ktoré Boh postupom času zjavil: Prvá pravda, obsahuje všetko, čo je večne v Bohu a v čom pozostáva naša blaženosť; - v druhej je všetko, čo Boh v čase zariadil svojou starostlivosťou na to, aby sme blaženosť dosiahli.

Vieme, že Pán Boh vždy dával ľuďom podrobnejšie zjavenie aj o sebe aj o svojich ustanoveniach vo svete. Takto chcel, aby sa ľudia aj čo do stránky objektívnej vždy dokonalejšie mohli s ním spojiť. Plnosť tohto zjavenia božieho viaže sa k osobe Pána Ježiša Krista. Večné Slovo Božie osobne došlo k nám v ľudskom tele, aby svojím ľudským životom a ľudskými slovami osobne nám zjavilo - nakoľko je to týmto ľudským spôsobom možné a ľuďom v skúške postavenia primerané - plnosť bytia božieho a ustanovizní božích, ktoré je v jeho jedinom večnom Slove prejavené a pomocou ktorej máme svoj život k Bohu zasmerovať čo najužšie sa s ním spojiť.

4. Veľký sviatok zjavenia Pánovho je teda sviatkom tohto definitívneho zjavenia božieho, ktorého sa nám dostalo skrze Pána Ježiša Krista, vteleného Syna Božieho. V najstarších časoch Cirkvi sa v tento deň na Východe slávil aj jeho telesné narodenie, lebo však týmto narodením sa na svete "zjavil v podstate našej smrtelnej prirodzenosti", ako to ešte aj teraz hovorí prefácia tohto sviatku. No keďže teraz sa jeho Narodenie slávi dňa 25. decembra, sviatok Zjavenia Pánovho je venovaný tomu, že s v e t u bolo zjavené, že tento na svet narodený človek je sám vtelený Boh a Vykupiteľ sveta. Texty svätej omše tohto sviatku vyzdvihujú najmä zjavenie, ktorého sa dostalo mudrcom od Východu skrze hviezdu. V breviári však sa na dnešný deň pripomína aj pamiatka pokrstenia Pána Ježiša v Jordáne, kedy Otec nebeský vydal o ňom svedectvo a Duch Svätý v podobe holubice sa nad ním zjavil; taktiež aj pamiatka prvého zázraku Pána Ježiša, totižto premenenia vody na

víno, kedy prvý raz zázrakom sám osobne vydal svedectvo o svojom božstve a tak "zjavil svoju slávu."

Svätý Tomáš Akvinský podrobne a milo hovorí o všetkých týchto troch udalostiach, ale v rámci tejto krátkej úvahy sa nemožno o ich význame podrobnejšie zmieniť. Tolko však ešte chceme pripomenúť, že tento sviatok je sviatkom základu našej viery, totižto zjavenia božieho, a je aj sviatkom rozširovania viery, najmä sviatkom pohanských misii, keďže v mudrcoch čiže kráľoch od Východu, je naznačené predovšetkým povolanie pohanov k pravej viere. Neohrozená viera však, ktorú títo mudrci prejavili, má byť vzorom aj našej neohrozenej a praktickej viery. Len čo mali podľa polohy hviezd istotu, že Dieťa je v dome, hneď vstúpili dnu, bez váhania padli na kolena, klaňali sa Dieťaťu a svojimi darmi dali najavo, že seba samých mu bezvýhradne odovzdávajú. Nepozastavili sa nad tým, že palác tohto kráľa je veľmi jednoduchý, jeho matka celkom chudobná a on sám akoby bol len nevládnym dieťaťom. Dobre vedeli, že im neprislúcha práve posudzovať Boha, v akých okolnostiach sa chce na svet narodiť a akými prostriedkami chce ľudí viesť k spaseniu. Aj my máme božiu záruku o tom, že v tomto dome, t.j. v Cirkvi katolíckej je na svet narodený Boh-Spasiteľ a všetko, čo on znamená: jeho učenie a ustanovenia, ktorými máme byť spasení; lebo Kristus ju poveril, aby toto učenie všetkým národom ľudskou rečou hlásala a ustanovenia uskutočňovala. Keď božiu záruku máme, musíme sa bezvýhradne riadiť náukou a ustanoveniami, ako nám ich Cirkev z božieho poverenia hlása. Takto musíme prejsť svoju úplnú oddanosť a lásku voči Bohu, lebo každý náš krok, ktorý nebude nadprirodzene zameraný k Bohu neohrozenou vierou a láskou, bude vo večnosti stratený.

Pravda, mnohé okolnosti, články viery, príkazy a ustanovenia nie sú nášmu rozumu bezprostredne jasné. Boha totiž nevidíme bezprostredne a ľudskými pojmami nemožno celkom jasne - ako by v plnom svetle - vyjadriť jeho nekonečný, všetko presahujúci vnútorný život. A v jeho slobodných ustanoveniach tiež tak sa spája božské s ľudským, že spôsob

tohto spojenia a účinkovania nie je nám vo všetkom celkom jasný. Takto božské ustanovenia a tajomstvá jeho vnútorného života sú nám aj skúškou, aby sme svoju oddanosť voči Bohu dokázali tým, že pevne veríme, hoci veciam celkom nerozumieme; stačí nám záruka božia, že veci sa naozaj tak majú, lebo on to tak zjavil a on sa myliť alebo klamať nemôže. Takúto skúšku žiadal Pán Boh aj od anjelov a žiada aj od ľudí; nevyňal z nej ani svoju vlastnú matku, ktorá bola najväčším skúškam podrobená. No naša rýchanás zvädza k tomu, aby sme posudzovali aj Pána Boha a pochybovali o tom, čo nám nie je jasné. Čo je nám na skúšku, takto sa stane ako by pokušením, pre ktoré nám Spasiteľ môže bedliť a modliť sa, totiž uponiť sa a prosiť Boha o pomoc, aby sme nepodľahli myšlienke, že by Boh nepravdu mohol hovoriť, lebo v takom pokušení je táto myšlienka obsiahnutá.

Pri tejto bezpodmienečnej a stálej viere, založenej na tom presvedčení, že Boh len pravdu môže povedať, smieme však hľadať rozluštenie ťažkostí a námietok, lebo každá námietka sa celkom iste dá rozlúštiť. Faktiež sa máme usilovať čím lepšie vniknúť do tajomstiev svätej viery, lebo vierou osvietený rozum pri usilovnom a nábožnom hľadaní s pomocou božou môže dosiahnuť isté, veľmi užitočné porozumenie tajomstiev: aj keď ich nemôže vidieť tak, ako prirodzené pravdy, kým v tomto smrteľnom živote "vzdialení sme od Pána: lebo vo viere chodíme, a nie vo videní."

Ale táto viera nie je "slepá", lebo nie "naslepo" veríme, ale na základe svedectva božieho, ktoré je bezpodmienečne pravdivé. Spolu však táto viera je aj záslužná, keď ju bezvýhradne prijímame - hoci nášmu rozumu nie je bezprostredne jasná - a podľa nej celou svojou bytosťou sa Bohu odovzdávame, svoju vôľu s jeho vôľou v láske zjednotíme. Takto už na zemi "ame geťmi božími," hoci "ešte sa neukázalo, čím budeme." Tieto slová znamenajú, že na tých, ktorí ako deti božie v posväcujúcej milosti prejdú na druhý svet, čaká ešte jedno, najhlavnejšie zjavenie božie, totiž to, ktoré sme spomenuli na začiatku tejto úvahy. V tom bude spočívať, že

Boh Otec pošle do nášho rozumu svoje večné Slovo, nie zahalené v ľudskom tele, ale bezprostredne tak, ako ono duchovne od Otca vo večnosti pochádza. Tým sa v našom rozume utvorí tzv. "svetlo večné" alebo - ako bohoveda hovorí - "svetlo slávy," a to v takej miere, aká bude zodpovedať miere zo zemskeho života prinesenej posväcujúcej milosti. Takto sa nám Boh vo svojom božstve bezprostredne z j a v í, takže "budeme jemu podobní, lebo ho uvidíme, ako je."

/D.S./

OČISTOVANIE

Dr. Jozef Bída

Vždy ma dojalo, keď matky po pôrode prvý raz prichádzali do kostola. Cirkev sväté ich vtedy osobitným obradom uvádza do chrámu: A hoci obrad nepredpisuje, že matka má tam prísť aj s novorodeniatkom, zriedkakeď príde matka bez neho. Málokedy sa vie matka tak vrúčne modliť pred oltárom, ako vtedy. Predtým už dávnejšie nebola v kostole, teraz ďakuje Pánovi, že zase môže kľačať pred jeho oltárom. Ďakuje, že jej pomohol zniesť ťažké pôrodné bolesti, že ju vytrhol z nebezpečenstva, že sa všetko tak dobre skončilo. A prosí. Najmä za novorodeniatko prosí. Matka už vtedy myslí na celú, takú neistú budúcnosť dieťaťa. Čo z neho bude? Čo z neho spraví svet? Nuž je pochopiteľné, že sa matka vtedy vie naozaj pobožne modliť.

Už prvý príchod starozákonných matiek po pôrode do chrámu mal akýsi slávnostný ráz.

Starozákonné predpisy hľadajú na pohlavný život veľmi prísne. Hádajú pre neobyčajnú náruživosť národa, ktorého činy mali usmerňovať. I také pohlavné zjavy, ktoré nezanechávali mravnú škvrnu, ktoré teda neboli hriechy, zanechávali podľa spomenutých predpisov určitú škvrnu rituálnu: znečisťovali

človeka. Tak nesmel až po nasledujúci večer vkročiť do chrámu muž, ktorý obcovoal so svojou manželkou, nesmela do chrámu vstúpiť žena, ktorá mala svoju obvyklú chorobu. A nakoľko telesný stav matky po pôrode bol podobný, ani ona nesmela za určitý čas ísť do chrámu. Zaujímavé je, že panoval zvláštny názor, podľa ktorého sa telesné očisťovanie/aj hojenie/ matky po pôrode dievčaťa dialo oveľa pomalšie, než po pôrode chlapca. Podobným starovekým názorom sa niet čo čudovať, veď ešte v stredoveku sa domnievali napríklad, že plod v živote matky začne žiť až štyridsiateho dňa po počatí, ak je to chlapec; ak je to dievča až osemdesiateho dňa. Domnieke, že matky sú po pôrode dievčat dlhšie nečisté, prispôbil sa aj starozákonný predpis, ktorý nariadoval, že matka, keď porodila chlapčeka, smela do chrámu prísť na štyridsiaty deň po pôrode; keď porodila dievčatko, smela prísť až na osemdesiaty deň. Zakon predpisoval tiež, že matka pri prvej návšteve chrámu má priniesť ako obeť dve zvieratá: baránka ako celopala /obeta, keď sa spálilo celé obetné zviera/ a holuba alebo hrdličku ako obeť za hriech. Ak matka bola chudobná, smela miesto baránka obetovať ešte jedného holuba alebo hrdličku.

Toto je prvý predpis zákona, ktorému chceli zažadosť urobiť preblahoslavená Panna. Porodila chlapčeka, preto išla do chrámu na štyridsiaty deň. Bola chudobná, preto neobetovala baránka, ale len dve hrdličky alebo dva holúbky. Obetovanie zenských baránkov pomaly aj tak muselo prestať, veď do chrámu prvý raz vkročil Baránok Boží.

Je jasné, že Panna Mária splnila tento predpis len z dojmavej poslušnosti a preto, aby mohla obetovať Pánovi svoje dieťaťko. Veď o nejakom skutočnom "očisťovaní" u nej nemôže byť reč. Starý zákon ho predpisoval, lebo počatie dieťaťa, aj keď nebolo spojené s hriechom, bolo spojené s naruživosťou, žiadostivosťou, a táto je následkom hriechu. No preblahoslavená Panna počala panensky a panensky aj porodila.

Ale Panna Mária ešte jednému predpisu chcela vyhovieť, keď s Ježiškom išla do chrámu. Netykal sa už matky, ale dieťaťka. Svätý Lukáš to opisuje takto: "Keď sa naplnili dni

je ho očisťovania /alebo podľa niektorých gréckych kódexov: "dni ich očisťovania"/, priniesli ho do Jeruzalema, aby ho obetovali Pánovi, ako je napísané v Pánovom zákone: Všetko mužské, ktoré otvorí život, má sa pokladať za zasvätené Pánovi." Evanjelista teda nesporne hovorí o očisťovaní dieťaťa alebo aspoň aj o jeho očisťovaní, a nielen o očisťovaní Panny Márie.

Prvorodení boli Pánovi zasvätení z viacerých príčin:

1. Všetky prvotiny patrili Pánovi. Tým človek uznával, že všetko, čo žije, požíva z dobrotivosti Pánovej. Preto Pánovi obetovali aj prvotiny z plodín zeme. Napríklad na Veľkú noc v chráme obetovali obilné snopy. Boli to prvé snopy ročnej žatvy, pred ich obetovaním sa žatva nesmela začať.

2. Z osobitnej príčiny boli Bohu zasvätené prvotiny živých tvorov: zvierat a ľudí. Pred východom z Egypta usmrtil Boh všetko, čo bolo v Egypte prvorodené aj z ľudí aj zo zvierat. No vo svojom národe zachránil prvorodených a to pre krv veľkonočného baranka, ktorý bol obrazom Vykupiteľovým. Týmto si však Boh prisvojil prvorodených. Prvorodené zviera, ktoré smelo prísť na oltár /domáci rožný dobytok, ovce a kozy/, museli obetovať; nebolo možno ich vymeniť. Ktoré nemohli dostať na oltár, museli vymeniť iným, obetným zvieratom, a museli ho priniesť ako obeť. Ľudské obety Písmo čo najprísnejšie zakazuje. Preto prvorodených chlapčiek museli vymeniť peňažitou obeťou: museli za nich v chráme zaplatiť 5 strieborných šeklov. Šekel mal v rozličných časoch rozličnú hodnotu. Len po zaplatení tohto výkupného patrili prvorodený syn svojmu otcovi. Toto očistenie od dlhu volá grécke Písmo svätá niekedy očisťovaním /katharsis/. A preto hovorí aj svätý Lukáš o "očisťovaní" Ježišom.

3. Pre prvorodených chlapcov bola ešte osobitná príčina, preto ich bolo treba vymeniť. V časoch patriarchálnych prvorodený syn dedil po otcovi hodnosť patriarchu, a s ňou

bola spojená aj hodnosť kňazská. Až po sinajské zákonodarstvo národ nemal osobitných kňazov, boli nimi prvorodení. Keď Boh k svojej službe určil osobitný kmeň, kmeň Leviho, museli prvorodených vymeniť. Národ dal za každého prvorodeného jedného Levitu. Nakoľko však prvorodených bolo o 273 viac než Levitov, za prebytočných bolo treba ako výkupné zaplatiť po 5 strieborných šeklov.

Nuž Panna Mária aj tomuto chcela zadost urobiť. Chcela za svojho prvorodeného zaplatiť výkupné. Ale zasa len z poníženosťi, lebo Pána Ježiša nebolo treba vykupovať. Veď:

1. Po zaplatení výkupného chlapček patrila svojmu otcovi. Otcom Ježiškovým však bol len Otec nebeský; po zaplatení výkupného patrila teda zasa len jemu ako aj pred zaplatením.
/myšlienka Willamova/

2. Za Pána Ježiša nebolo treba zaplatiť výkupné, lebo sa neskoršie Otcu nebeskému obetoval na oltári kríža. Vykonával teda to, spod čoho bolo treba ostatných prvorodených vymieňať. Toto bola jediná ľudská obeta, ktorú Boh schválil a prijal.

3. Od kňazského úradu Pána Ježiša tiež nebolo treba vykupovať, veď ostal kňazom naveky: "Ty si kňaz naveky podľa obradu Melchizedechovho."

4. Kedysi, pre východom z Egypta, si Boh prisvojil prvorodených krvou veľkonočného baránka. Pán Ježiš je sám Veľkonočným baránkom, ktorý vykúpil nielen prvorodených jedného národa, ale všetkých ľudí.

Chcel som podať len historické pozadie hlavného sviatku mesiaca februára. A tiež niekoľko myšlienok na rozjímánie o ňom. Čitatelia si už sami budú vedieť tieto body trochu rozvinúť.

/B.J./

MODLITBA ZA SPRÁVNE ZMÝŠĽANIE

Bože, celý môj život bol reťazou milostí a požehnaní, ktoré si mi preukázal, mne najnehodnejšiemu tvorovi. Rok čo rok si ma privádzal bližšie, odstraňoval si nebezpe-

čestvá z môjho chodníka, občerstvoval si ma, viedol, riadil a ochraňoval si ma. Ach, neopust ma, keď zmalátnejú moje sily! Viem, že ma nikdy neopustiš. Smelo sa môžem spoľahnúť na teba. Keď ti budem verný, budeš mi stále až do konca preukazovať v prekypujúcej miere svojej dobrodeňnia. Môžem odpočívať vo tvojom náručí, môžem spať na Tvojej hrudi . Len mi daj a rozmnož vo mne úplnú dôveru v teba, ktorá bude zväzkom zmluvy medzi tebou a mnou a zárukou v mojom srdci a svedomí, že ty, najvyšší Boh, ma neopustiš.

Pane, vo tvojom náručí som v bezpečnosti; keď si so mnou, nemám sa čoho báť, keď ma opustiš, je po' každej mojej nádeji. Nič neviem o budúcnosti, no dôverujem v teba. Modlím sa k tebe, aby si mi dal to, čo mi je na osoh; modlím sa, aby si odňal odo mňa to, čo by mohlo škodiť mojej spásse. Porachávam všetko na tvoju milosť, lebo čo ty poznáš, ja nepoznám. Keď zošleš na mňa bolesti a starosti, daj mi milosť, aby som ich mužne znášal. Uchovaj ma pred vznetlivosťou a sebeckom. Keď mi nič zdravie, silu a úspech v tomto svete, daj mi vždy aj ostražitosť, aby ma tieto veľké dary neoddiadili od teba. Daj, aby som ťa poznal, aby som v teba veril, teba miloval, tebe slúžil, teba a pre teba žil. A dovoľ, aby som zomrel v ten čas a takým spôsobom, ktorý najviac prispieje na rozšírenie tvojej slávy.

Viem, Pane, ty splníš svoju povinnosť voči mne tak, ako ja pomocou tvojej milosti splním svoju povinnosť voči tebe. Viem dobre, že ty nikdy neopustiš tých, ktorí ťa hľadajú, a ktorí ešte blúdiac, v teba dôverujú. Viem však aj to, že čím viac prosím o tvoju ochranu, tým v istejšej a bohatšej miere budem ju požívať. A preto volám teraz k tebe a prosím ťa predovšetkým, aby si ma uchránil predomnou samým a aby som sledoval výlučne len tvoju vôľu. Ďalej ťa vŕcne prosím, aby si pre svoju nekonečnú útrpnosť žiadal odo mňa veci, mojím silám primerané. Nenavštv ma, dobrotivý Pane, - ak nie je nesprávne takto sa modliť - nenavštv ma, Pane, takými skúškami, ktoré vedia znášať len svätí!

Zmiluj sa nad mojou slabosťou a ved ma k nebu na istejšiu a pokojnejšiu cestu. Kladiem všetko do tvojich rúk; keď však dopustiš na mňa ešte ťažšie skúšky, daj mi viac milostí a zahrň ma plnosťou svojej sily a svojej útechy.

Bože môj, ty a len ty sám si najmúdrejší a vševediaci. Verím, že vieš, čo je pre mňa najlepšie. Verím, že viacej ma miluješ ako ja sám seba. Verím, že si najmúdrejší vo svojej prozreteľnosti a najmocnejší vo svojej ochrane. Ďakujem ti z celého srdca, že si ma vyrval spod mojej vlastnej ochrany a rozkázal si mi odovzdať sa tvojím rukám. Neviem si želať nič lepšieho, ako stať sa tvojou ťarchou a nie svojou vlastnou. Ó, Pane, s tvojou milosťou budem ťa nasledovať, kdekoľvek len pôjdeš, a nebudem ťa predbiehať na tvojej ceste. Budem čakať na teba, na tvoje vedenie, a keď to dosiahnem, budem konať s úprimnou prostotou. A sľubujem, že keď ma niekedy necháš v temnote alebo vo zmltku, nebudem netropezlivý; nebudem ani nariekať, ani sa nebudem hnevať, aj keď sa dostanem do nešťastia alebo úzkostí.

/John Henry Newman/

NEVEREC A BOH

Hoci mnohé veci sú skryté pred nevercami, jednako Boh ľahko ich môže zahanbiť svojimi mnohými dobrodeniami, ktoré im dáva. Veď kto dáva pokrm žijúcemu, svetlo vidiacemu, vzduch dýchajúcemu? Nuž ale bolo by zbytočné vypočítavať všetky tieto dobrodenia, lebo je ich veľa. Postačí to najdôležitejšie, čo som už pripomenul, totižto: chlieb, slnko a vzduch. Vravím, najdôležitejšie, nie že by boli najvznešenejšie, lež preto, že telu sú najpotrebnejšie. Vznešenejšie dobré musí človek hľadať vo svojej vznešenejšej časti, v duši. A to je: vznešenosť, rozum cnosť.

Vznešenosťou v človekovi menujeme slobodnú vôľu, ktoré mu dáva prednosť nielen pred ostatnými živočíchmi, lež aj vládu nad nimi. Rozum človeka uschoopuje poznať v sebe túto

vznešenosť. Napokon cnosť starostlivo hľadá toho, od ktorého je, a pevne sa ho drží, keď ho nájde. A tak môžeme pozorovať každú z týchto troch z dvojakého hľadiska.

Ľudská vznešenosť nespočíva iba v prvenstve človeka nad prírodou, ale aj v moci vládnuť, lebo strach pred človekom je u všetkých živočíchov na zemi. Múdroosť je dvojaká: ponajprv poznať túto vznešenosť alebo iné dobro, že je v nás a že nie je od nás alebo z nás. Napokon aj o cnosti môžeme uvažovať z dvojakého hľadiska: Keď totiž hľadáme pôvodcu dohier, a potom, keď ho nájde, nerozlučiteľne prilpneme k nemu.

Vznešenosť bez múdrosti neosoží; naopak, iba škodí, keď chýba cnosť. To uvidíme z nasledujúceho: Povedz, akú slávu máš z toho, o čom nevieš, že to máš? Nuž a vedieť, že niečo máš, ale nevedieť, že to nemáš od seba, iste je sláva, ale nie pred Bohom. Tým, čo sa chvália sami pred sebou, vraví apoštol: Č o m á š , č o b y s i n e b o l d o s t a l ? Ale keď si všetko dostal, prečo sa vychvaľuješ, ako keby si nebol všetko iba dostal? Pán chce ukázať, že si nezaslúži pokarhania ten, čo sa chvasce tým, čo má, lež ten, čo sa chvasce, že to nedostal. Preto pokarhania si nezaslúži ten, čo sa chvasce tým čo má, lež ten, čo sa chvasce, že to nedostal. Preto za márnú slávu pokladáme tú, ktorá nemá nijaký podklad pravdy. Pravú slávu od tejto takto rozlišujeme. Kto sa chvasce, nech sa chvasce v Pánovi, to jest v pravde. Lebo pravda je Pán.

Preto jedno aj druhé je nevyhnutné, aby si vedel, čo si a že nie si zo seba, aby si totižto celkom nezavrhol chvasťanie, ale tiež, aby si sa nechválil bez dôvodov.

Napokon sa vraví: Keď nepoznáš seba samého, vyjdi za stádom svojich spoločníkov. A naozaj, keď človek, pozdvihnutý k takej vznešenosti, ju nechápe, právom môže sa porovnávať s dobytkom ako jeho spoločník, lebo teraz je porušiteľný a smrteľný. Preto tvor, nepoznajúc seba samého, zaraďuje sa medzi nerozumných tvorov. Nie si je vedomý svojej slávy, ktorá je vnútri, a svojou žiadostivosťou dáva sa viesť k veciam vonkajším a zmyslovým. Preto sa stáva podobný ostatným,

lebo nechápe, že dostal viacej ako ostatní.

Preto sa treba chrániť tejto nevedomosti, ktorá je príčinou, že hádam o sebe zmyšľame veľmi nízko. A práve tak, ba hádam ešte viacej treba sa báť tej nevedomosti, ktorou všetko pričítame sebe a neprávom si myslíme, že máme všetko dobro, a to sami od seba. Lež ešte väčšmi ako nevedomosť treba zavrhnúť a prekliatť takú namyslenosť, ktorá zvádza, aby sme vedome a hádam aj s rozvahou odvážili sa hľadať svoju slávu v dobrách, ktoré nám nepatria; lebo keď sme si istí, že nič nemáme zo seba, nehambíme sa kradnúť česť iného. Prvá nevedomosť je bez slávy. Druhá má slávu, ale nie u Boha. Lež tretie zlo, ktoré sa vedome pácha, je kraďnutie toho, čo patrí iba Bohu.

Naopakom druhej vyzývavosť je tým ťažšia a nebezpečnejšia, že Bohom pohŕda, kým prvá nevie o Bohu. A o koľko je horšia a hodnejšia odsúdenia ako prvá nevedomosť, že ňou sa pridružujeme k dobytku a druhou k diablu. Je to teda pýcha a najväčší hriech, keď používame dary, ako by nám boli prirodzené, a keď prijímame dobrodenia a uchvacujeme slávu dobrodincovu.

Preto okrem vznešenosti a rozumu potrebujeme aj cnosť, ktorá je ovocím obidvoch a s ktorou hľadáme a držíme sa toho, ktorý je pôvodcom všetkého, a ako darca zaslúžene je oslavovaný vo všetkom. Lebo ináč, keď človek vie, čo má konať, a nekoná to, veľmi bude potrestaný. Prečo? Lebo nechce mať rozum, nechce konať dobro. Radšej myslí na nepravosť na svojej posteli, a čo aj vie pomocou daru rozumu, že nijaké dobré nemá od seba, jednako usiluje sa ukpaďnúť a vytrhnúť pre seba slávu, ktorá patrí Pánovi.

Preto je jasné, že vznešenosť bez múdrosti je celkom neužitočná a rozum bez cnosti záhubný. Ale cnotný človek, ktorému rozum nie je na záhubu ani vznešenosť bez úžitku, volá k Bohu a úprimne vyznáva: Nie nám, Pane, nie nám, lež svojmu menu dej slávu. To znamená, nič si, Pane, nepri-vlastňujeme, z vedomostí, nič zo vznešenosti, ale všetko pričítame tvojmu menu, ktoré je praveľom všetkého.

Ale vidí sa mi, že až veľmi odchyľil som sa od predmetu, keď som chcel ukázať, že aj tí, čo neoznajú Krista, majú dosť pohnutí z prirodzeného zákona pre prijaté telesné aj duchovné dobrodenia, aby milovali Boha pre neho samého. Zhrňme teda nakrátko, čo sme povedali.

Ktorý pohan by nevedel, že od nikoho iného nie sú potreby pre telo v tomto smrteľnom živote, totižto životné prostriedky, svetlo, vzduch, ako od toho, čo živí každého tvora, ktorý dáva vychádzať slnku na dobrých aj na zlých, ktorý dáva dážd spravodlivým aj nespravodlivým? Ktorý bezbožník by sa odvážil pokladať za pôvodcu vznešenosti, ktorou sa ligoce jeho duša, niekoho iného, ako toho, ktorý vraví v Geneze: Urobme človeka svoj obraz a podobu! A kto by hľadal iného darcu rozumu ako toho, čo učí človeka múdrosti? Napokon, ktože si myslí, že dostal alebo môže dostať cnosť odinakiaľ, ako od Pána cností? Preto je neospravedliteľný každý pohan, keď neniluje svojho Pána Boha z celého srdca, z celej duše a zo všetkých svojich síl. Z vnútra každého ožýva sa prirodzená spravodlivosť, ktorú dobre pozná, že totižto celkom musí milovať toho, o ktorom dobre vie, že má mu ďakovať za všetko, čo má.

/D.N./

DUCHOVNÉ VEDENIE

Učiteľia vnútorného života medzi prvé vonkajšie prostriedky zaradili duchovné vedenie. Logicky mal by som najprv hovoriť o tom, v čom spočíva duchovné vedenie; lež z praktického stanoviska pokladám za osožnejšie poukázať najprv na to, či pre duchovný život je nevyhnutné také vedenie, či človek naozaj potrebuje nejakého duchovného vodcu, keď sa chce pripodobniť Kristu, keď ho chce nasledovať. Na túto otázku musí si dať jasnú odpoveď reholník, žijúci v kláštore, kňaz, ktorý sa stará o spásu duší vo farnosti, v škole, v spolkoch, aj katolík laik, ktorý v rodinnom

Živote chce plniť príkaz Kristov: Buďte dokonalí! Otázku duchovného vedenia pokladám za dôležitú najmä pre ženské reholné spoločnosti, ktorým povolanie nedovolí, aby si preštudovali odborné knihy cirkevných učiteľov a vodcov duchovného života. Takéto spoločnosti, ak naozaj túžia po ozajstnom duchovnom živote, nevyhnutne potrebujú duchovné vedenie mimo vedenia vo svätej spovedi, lebo týždenná svätá spoveď sa stáva pre viacerých zvykom, a vonkajšie zamestnanie a nedostatok času im prekážajú hlbšie rozoberať duchovné základy, postup, vzrast, a prekážky ich vnútorného života.

Keď hľadáme odôvodnenie potreby duchovného vedenia, máme hneď naporiadzi úradnú nauku Cirkvi svätej a veľkých cirkevných učiteľov a napokon aj dôkazy rozumu, potvrdené skúsenosťou mnohých storočí.

Boh založil Cirkev ako spoločnosť hierarchickú a chcel, aby duše prijímali ovocie Kristovho života a Kristovej smrti prostredníctvom pápeža a biskupov vo vonkajšom a verejnom vedení a prostredníctvom kňazov-spovedníkov vo vnútornom, duchovnom vedení.

Príklad tohto vedenia máme už v prvotnej Cirkvi. Pri zázračnom Šavlovom obrátení Boh nechcel zjavovať všetky úmysly Šavlovi, lež poslal ho k Ananiášovi, aby sa od neho naučil, čo má konať. A je zaujímavé, že na toto sa odvolávajú aj starší spisovatelia, ako: Kasián, sv. František Salezský; a zasa na ich autoritu odvoláva sa pápež Le v XIII., ktorý v jednej encyklike píše: "Už v začiatkoch Cirkvi svätej stretávame sa s týmto zákonom. Hoci Šavol počul hlas Kristov a pýtal sa Krista: "Pane, čo chceš, aby som konal?", jednako Pán ho poslal do Damašku k Ananiášovi: "Vstaň a choď do mesta, a tam sa ti povie, čo máš robiť!" K týmto slovám pápež dodáva: Toto sa vždy konalo v Cirkvi; to je presvedčenie všetkých pokolení, všetkých ľudí, ktorí vynikali vedou a svätosťou. Hlava Cirkvi svätej tu zdôrazňuje, že aj k nadprirodzenému životu pravidelne vedie Boh ľudí prostredníctvom ľudí, ktorí zvyčajne bývajú nástrojmi v uskutočňovaní jeho večných plánov.

Staroveký predstaviteľ asketickej bohovedy Kasián mladým mníchom na západe nariaďuje toto: Starším, čo sú určení pre vaše vedenie, otvorte svoje srdcia, vyjavte im bez hanby svoje najtajnejšie myšlienky a podrobte sa ich rozsudku pri rozhodovaní, čo je dobré a čo zlé, Najlepší prostriedok, ako premôcť nebezpečné pokušenie je odkryť pokušenia múdre- mu radcovi.

Svätý Ján Klimak to isté učí rehoľníkov na východe: "Duša, ktorá sa chce vyslobodiť z otroctva vášní, potrebuje Mojžiša, ktorý by ju vyviedol z tohto poddanstva. A na ceste k slobode božích dieťat nech sa pokorne podrobí zástupcovi božieho Majstra a nech ho poslúchne vo všetkom a nech nepozere na prípadné jeho chyby, ale nech sa vo všetkom podrobí jeho úsudku."

Zo stredovekých duchovných učiteľov pripomeniem iba dvoch. Svätý Bernard nariaďuje, aby novíci mali duchovného otca, ktorý ich bude viesť, poučovať, tešiť a povzbudzovať. Pokročilejším v duchovnom živote radí, aby si tiež zvolili duchovného vodcu, lebo "kto je učiteľom sám pre seba, je žiakom hlúpeho."

A svätec dodáva: "Z vlastnej skúsenosti viem, že veľa ľahšie je rozkazovať iným, ako viesť seba samého." V štrnástom storočí slávny dominikánsky kazateľ svätý Vincent Ferrerský napísal toto: "Človek, ktorý má duchovného vodcu, ktorého poslúcha vo všetkom, ľahšie a rýchlejšie bude sa zdokonaľovať ako človek, ktorý to koná sám, hoci by bol rozumove veľmi bystrý a riadil sa čo aj najmúdrejšími duchovnými knihami."

To, pravda, neplatí len o dušiach, čo žijú v klástore. Vztahuje sa to aj na ľudí, čo žijú vo svete. Dobre to vidieť z listov, ktoré posielali veľkí svätci dušiam, žijúcim vo svete, ktoré viedli na ceste k dokonalosti. Preto aj svätý Alfonz Liguorský píše, že jedna z hlavných povinností kňaza je v i e s t nábožné duše.

Lež o potrebe vodcu v duchovnom živote môžeme sa aj sami presvedčiť. Duchovný život je cesta, na ktorej je veľa prekážok, veľa nebezpečenstiev. Pustiť sa na takúto cestu bez múdreho a skúseného vodcu by bolo neopatrné.

Musíme si dobre uvedomiť, že sami jasne nevidíme všetky nebezpečenstvá, nevieme a ani nemôžeme svoje osobné veci posúdiť vždy správne, k sebe nevieme byť nestrannými sudcami. Preto potrebujeme duchovného lekára, ktorý posúdi skutočný stav duše nestranne a povie nám, čo máme konať a čoho sa chrániť. Svätý František Salezský k tomu dodáva: "Lekár, keď je chorý, či nevolá iného lekára, aby ho liečil?"

Potrebu duchovného vedenia poznáme najlepšie vtedy, keď si všimneme, koľkým nebezpečenstvám je vystavený človek nelen na začiatku duchovného života, ale aj neskoršie. Začiatočník sa bojí, aby neupadol do starých chýb, preto sa podrobuje dlhému pokániu, primeranému počtu a ťažkosti spáchaných hriechov. Niektorý však veľmi rýchle zabúda na minulosť, a hneď by chcel prísť na cestu dokonalých. A keď sa mu to nedarí, stráca vôľu, v započatej práci ochabuje. Iný zase preháňa vo vonkajšom umŕtvovaní, niekedy tak, že to ohrozuje aj jeho zdravie. V oboch prípadoch musí zakročiť skúsený vodca, aby začiatočníkovi ukázal správnu, strednú cestu, lebo začiatočník, keď po prvých úspechoch a duševných útechoch je vystavený duševnému suchopáru, môže ľahko padnúť do starých chýb, keď to duchovný vodca neprekazí dobrou radou.

Pokračujúci na ceste osvecujúcej tiež potrebujú radu, aby vedeli, v ktorých cnostiach sa majú cvičiť, ako a kedy: ďalej preto, aby poznali, či naozaj pokračujú, či seba samých neklamú. Napokon pokračujúcich neraz navštevuje duševná opustenosť; začínajú si uvedomovať, že cesta k Bohu je ťažšia, je na nej oveľa viacej prekážok, ako si to mysleli. Aby v takejto skúške duša obstála, aby nestratila odvalu, potrebuje útechu a pomocnú ruku duchovného vodcu.

Pomoc duchovného vodcu najzreteľnejšie vidieť na spojujúcej ceste dokonalých. Na nej duša musí už žiť z darov Ducha Svätého, musí veľkodušne prijímať a riadiť sa jeho vnuknutiami a milosťami, ktoré posiela v každej chvíľke. Nuž a tu je nesmierne dôležité, aby duša vedela dobre rozlišovať božie vnuknutia od tých, ktoré nám hádam vnuká naša prirodzenosť, naša povaha, ba aj zlý duch. V takýchto prípadoch musí zasiahnuť múdry duchovný vodca, aby duša

bola naozaj vedená božím vniknutím, a nie obrazovnosťou alebo nahuškávaním zlého ducha. V tomto období prichádzajú na dušu aj ťažké pokušenia, duša nevie rozjímať, zdá sa jej, že všetko na svete sa spriahalo, aby ju zničilo. V takýchto skúškach všetci učitelia duchovného života odporúčajú jediný liek: Podrobiť sa úsueku kňaza, ktorého Boh ustanovil, aby ukazoval ľuďom živé pramene nadprirodzeného života."

Cesta k Bohu sa podobá rozvlnenému moru, na ktorej je potrebný vodca, ktorý prevedie cestujúcich cez všetky nebezpečné úskalía. Učiteľa-vodcu potrebujeme vo vede, v umení, v remesle a vôbec v každom odbore ľudskej činnosti, lebo všetko sa musíme naučiť od druhých. Keď toto pravidlo platí pre prirodzený život, tým väčšmi platí pre život, ktorý je prikrytý nepreskúmatelným tajomstvom božej lásky ku každému človeku, pre život duchovný. Preto sa netreba čudovať, že učitelia duchovného života vyhlásili, že bez duchovného vodcu alebo bez zázraku, morálne je nemožné dlhé roky služiť Bohu, priamo sa vyrovnávať so všetkými prekážkami a až do konca vytrvať v začiatočných predsavzatiach.

Preto v duchovnom živote za p r a v í d e l n ý prostriedok pokladáme aj duchovné vedenie. Môže byť spojené so svätou spoveďou, najmä u tých, čo sa týždenne spovedajú.

Cieľ pre všetkých je jeden:

Pod vedením skúseného duchovného vodcu viesť dušu po správnych, Cirkvou vyskúšaných cestách k spojeniu s Bohom.

/I.M./

DOMNIENKY O VZNIKU ZEME A VESMÍRU

Slová: vedecká teória, domnienka, hypotéza, predpoklad a pod. značia vo vede viac-menej to isté. Čo treba pod nimi rozumiieť, ľahko pochopíme na príkladoch z denného života. Rozpráva istý mladík:

"Keď som bol doma, viac rás som sa vlezol nad rános do pola. Niekedy sa stalo, že nad krajom bola ešte dosť hustá hmla. Veci v nej trafilí svoje obrisy a v pomerne blízkych vzdialenostiach mizli úplne.

Snažil som sa vtedy vopred uhádnuť, čo sa skrýva za tmavou škvrnou, ktorú bolo vidno popri ceste. Niekedy sa mi zdalo, že v jarku je schúlený pes alebo zajac, a bol to iba kameň. Raz sa mi zdalo, že vysoký tieň v poli je strážnik, čo stráži hrozno, a bol to iba štíhly ker. Vždy som sa snažil už vopred si odvodniť, prečo určitý tieň bude napríklad agát, a nie víba, a vždy som sa potešil, keď sa moja domnienka ukázala sorévnou."

Podobne i vedy majú svoje domnienky o veciach, v ktorých vedci ešte nemajú jasno, ale tácu akoby v hmlách. Raz sa tieto domnienky volajú hypotézami, inokedy teóriami, predpokladmi a pod. Každá domnienka má dôvody za i proti, no nikdy nedáva záruku istoty. Ďalším bédaním sa hypotéza alebo potvrdí alebo vyvrátí.

Aj o tom, ako vznikla Zem a vesmír, bolo v minulosti viac hypotéz, ktoré však už vedci opustili, napr. Kant-Laplaceova teória a i. Z dnešných hypotéz všimnime si nakrát-ko dve najznámejšie.

HYPOTÉZA O PRVOTNOM RÁDIOAKTÍVNOH ATÓME

Pôvodcom tejto hypotézy je katolícky kňaz Msgr. Lemaitre, profesor na katolíckej univerzite v Louvaine/Belgicko/ e od roku 1960 predseda Pápežskej akadémie vied

v Ríme, ktorá zhromažďuje popredných svetových vedcov. Podľa Lemaitra a iných vedcov svet a vesmír sa začal vyvíjať pred miliardami rokov z prvotného atómu. Mal to byť akýsi veľký radioaktívny atóm, v ktorom bola skoncentrovaná všetka hmota, všetky dnes jestvujúce atómy. Tento "superatóm" nebôl väčší ako naše Slnko, ale jeho hustota bola takmer nepredstaviteľná - niekoľko miliárd ton na jeden kubický centimeter. Tento superatóm sa rozbil akoby v kolosálny ohňostroj iskier. Z týchto "iskier" vznikli svetelné ostrovy s miliardami hviezd, ktoré tvoria dnešný vesmír.

Hypotéza sa zakladá na Eisteinovej teórii relativity. Dost' dobre vysvetľuje jav, že galaxie sa vo vesmíre ustavične od seba vzdalujú a vesmír sa tak čoraz viac rozširuje.

HYPOTÉZA O POKRAČUJÚCOM STVORENÍ

Autormi tejto hypotézy sú Bondi, Gold a Hoyle. Teória v hlavných rysoch tvrdí: Vesmír sa čoraz viac rozširuje, to by však malo mať za následok, že hviezd by malo byť vo vesmíre stále poredšie, pretože ich vzájomné vzdialenosti neprestajne rastú. Toto však vo vesmíre nebadat', vesmír má stále tú istú hustotu hviezd. Treba teda pripustiť, že vo vesmíre vznikajú ustavične nové čiastočky hmoty. Vznikajú z ničoho, a to v pravidelnom rytme, zapĺňajúc priestory, ktoré sa rozširovaním vesmíru vyprázdňujú. Tieto novoutvorené čiastočky hmoty hustnú a tvoria sa z nich nové galaxie s novými hviezdami. Množstvo novovzniknutej hmoty nemusí byť veľké. Stačí, keď na každý kubický meter vznikne za milión rokov jeden atóm vodíka.

ČO SÚDIŤ O TÝCHTO HYPOTÉZACH?

Každý si z uvedených hypotéz môže vybrať tú, ktorá sa mu najviac pozdáva. Ani jedna z nich však nevysvetľuje,

odkiaľ sa vzal prvotný atóm a hmota. Predpokladajú, že hmota už jestvovala. Prírodná veda totiž ako taká nie je schopná povedať nám niečo o pôvode a vzniku hmoty. Riešenie tohto problému ponecháva filozofii a náboženstvu.

Viera a veda si neprotirečia, ale sa doplňajú. Kde končí veda, tam začína žiariť svetlo viery a vedie nás až k poslednej príčine - K BOHU.

V živote sa stretnete aj s inými hypotézami o vzniku Zeme a vesmíru. Nezabudnite však, že v tejto otázke každá vedecká teória je len domnienkou a že o desať-dvadsať rokov ju môže vystriedať iná celkom odlišná teória.

Ak však nejaká prírodovedná teória tvrdí, že hmota je večná a že vznikla sama od seba, prekračuje hranice vedeckého bádania a stáva sa filozofiou, ktorú vymyslel nejaký človek. Kresťan a vôbec rozumný človek verí skôr Kristovi, než nejakému človekovi, ktorý včera bol a dnes ho už niet. A Kristus sa takto modlil k Otcovi:

"Zvelebujem ťa, Otče, PÁN NEBA A ZEME!" Teda Kristus vyznáva, že Zem a vesmír pochádzajú od Boha. Keď si volíme Kristov názor, volíme si život, PRAVÝ ŽIVOT.

STVORENIE ZA ŠEŠŤ DNÍ?

Keď sme boli malí, učili nás, že svet stvoril Pán Boh za šesť dní. A bolo dobre, že nás to tak naučili. Veď vtedy sme ešte verili, že slniečko vychádza a zem stojí. Neboli sme schopní predstaviť si vesmír a tým menej sme boli schopní rozoznať v biblickej správe o stvorení sveta náboženské jadro od literárneho obalu. Miešali sme si oboje vo svojej detakej hlávke. Ale náboženské jadro sme chápali už i vtedy. Verili sme totiž, že **VŠETKO STVORIL BOH A ŽE NÁS MÁ RÁD.**

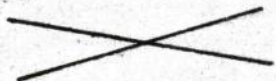
Postupne ako dospievame, musíme sa naučiť rozoznávať v Písme svätom náboženské jadro od literárneho rúcha, aby

naše náboženské poznatky nezakrpateli. A preto kedykoľvek budeme čítať alebo počúvať správu o stvorení sveta zo Svätého písma, sústreďme sa na jej jadro a ďakujme Bohu: **BOŽE, ĎAKUJEM TI, ŽE SI NÁS STVORIL A MÁŠ NÁS RÁD.**

STVORENIE ZA ŠEŠŤ GEOLOGICKÝCH DŮB?

Niektorým z nás v minulosti vysvetľovali stvorenie sveta šiestimi geologickými dobami. Dokazovali nám, že šesť dní môže značiť šesť dlhých geologických dôb, cez ktoré sa Zem vyvíjala. Takýmto spôsobom v 19. i v 20. storočí niektorí sa snažili dať do súladu biblickú správu o stvorení sveta s vtedajším stavom prírodných vied. V posledných desaťročiach urobili však prírodné i biblické vedy značný pokrok, takže dnes sa už s touto mienkou nik nestotožňuje. Uvedomili sme si, že Sväté písmo nemá za cieľ poučovať nás, ako svet vznikol a ako sa vyvíjal. Netreba hľadať vo Svätom písme to, čo nám Boh nemienil zjaviť.

A keby ste sa niekedy stretli s tvrdením, že Cirkve v minulosti učila ako pravdu viery, že Zem stojí a Slnko sa okolo nej otáča, len sa na tom chutne zasmejte. Veď pôvodca heliocentrického systému, katolícky kňaz Mikuláš Koperník /1473 - 1543/, venoval svoje hlavné dielo o otáčaní sa Zeme okolo Slnka /De revolutionibus orbium celestium/ samému pápežovi Pavlovi III. Ako by sa na to bol odvážil, keby bolo učením viery, že Zem stojí a Slnko sa okolo nej otáča?

NA CHVÍLKU AKO KOZMONAUTI

Aké asi mali pocity kozmonauti, keď sa dívali zo státisíckilometrovej diaľky na našu Zem? Videli ju ako krehkú guľu. A bola čoraz menšia a menšia...

Čo si myslíš ty, keď sa dívaš na fotografiu Zeme z tých úžasných diaľav?

A pristátie na Mesiaci - to sme ešte len na prahu slnečnej sústavy, to sme sotva na milimeter vo vesmíre.

Vedže len cestujme na chvíľku vo vesmíre!

Predstavme si, že sme v kozmickej loďi, ktorá letí rýchlosťou 300 000 km za sekundu, teda ako svetlo. Za 1,3 sekundy sme na Mesiaci. Po ôsmich minútach, preletiac asi 150 miliónov kilometrov, necháme za sebou Slnko a po šiestich hodinách letu šialenou rýchlosťou stretne najvzdialenejšiu planétu Pluta.

Naša slnečná sústava, ktorú sme práve opustili, patrí do obrovského zoskupenia hviezd, nazvaného Mliečna cesta alebo Galaxia. Večerami ju vidíme na oblohe ako dlhý pás, na ktorom vidno hviezdy len ako svetielkujúci prach. Prvá jasnejšia hviezda, ktorú postretneme v Galaxii, je Alfa Centauri. Dostaneme sa k nej viac-menej za štyri svetelné roky.

Svetelný rok je vzdialenosť, ktorú preletí svetlo za jeden rok rýchlosťou 300 000 km za sekundu. Za minútu svetlo oreletí 18 miliónov kilometrov, za deň 25 920 000 000 km. Vynásobte to číslo počtom dní v roku, a dostanete závažnú vzdialenosť 9 450 800 000 000 km - jeden svetelný rok.

Letiac cez Mliečnu cestu, stretne tam hviezdu iba každých päť svetelných rokov. A kedy by sme ich stihli všetky navštíviť, keď ich je vyše sto miliárd? Točí sa nám z toho hlava, ale vydržme ešte chvíľku!

Za Mliečnou cestou je iná galaxia, ale treba ta letieť dva milióny svetelných rokov. A bolo by treba ďalších 360 miliónov svetelných rokov, aby sme dosiahli supergalaxiu v súhvezdí Herkulá.

Ešte okamih! Táto supergalaxia sa skladá z viac než desaťtisíc galaxií a každé z nich má miliardy hviezd...

A vedci usudzujú, že vo vesmíre sú ďalšie miliardy galaxií.

Človek tu stojí ohromený a akoby bez seba!

ŮZAS VELIKÁNOV

Nie nadarmo sa dnes hovorí, že príroda a vesmír sú prirodzeným Písmom svätým, lebo možno z nich vyčítať Boha.

Už francúzsky encyklopedista Diderot povedal:

- Na vyvrátenie tvrdení ateistu postačí dokonalosť motýlieho krídla a oka!

Vynálezca žiarovky a jeden z najväčších vynálezcov, Edison, pri návšteve Eiffelovej veže v Paríži podpísal sa do Zlatej knihy takto:

- Edison vyslovuje najhlbšiu úctu a najvyšší obdiv pánu Eiffelovi a všetkým inžinierom: **ÁNO, I BOHU - NAJVIŠŠIEMU INŽINIEROVI!**

A vedec Fabre sa osvedčuje:

- Svet riadi nekonečná inteligencia. A čím viac budám, tým viac tú inteligenciu i budám: žiari mi spoza tajomstva vecí. Viem, niekto sa nad tým usmeje, ale ja tom nezáleží. Skôr so mňa stiahnete kožu, než by ste mi vyrvali vieru v Boha!... Boh? Ja v neho nielen verím, ja ho za stvorenstvom vidím!

Francúzsky spisovateľ Duplessy skúmal náboženské názory stoštyridsiatich veľkých priekopníkov vedy v 20. storočí.

Hľa, jeho uzáver:

- Dvanásť vedcov sme zo zoznamu vylúčili, lebo nebolo možné zistiť ich náboženské názory. Z ostatných stotridsaťosem iba deväť bolo agnostikov: neverili, že Boha možno poznať. Piaty boli vyslovení neverci a stodvadsaťštyri ich verilo v Boha, v dušu a vo večný život.

DOMNIENKY O VZNIKU ŽIVOTA

Kresťanské náboženstvo tvrdí, že BOH STVORIL VŠETKO, I ŽIVOT.

Ale nehovorí o tom, AKO ho stvoril. To ponecháva vede.

O tom, ako život kedysi vznikol, veda nám sotva kedy bude dať schopnú definitívnu odpoveď. A to jednoducho preto, že sa to stalo pred stámiliónmi rokov, a teda nepoznáme vtedajšie podmienky života. A tak sme odkázaní na domnienky.

Ohľadom vzniku života jedni sú toho názoru, že BOH STVORIL ŽIVOT PRIAMO a uvádzajú svoje dôvody.

Iní zase tvrdia, že BOH STVORIL ŽIVOT NEPRIAMO, z neživej hmoty. A uvádzajú na to tiež svoje dôvody. Vysvetľujú, že Boh vložil do neživej hmoty také sily, ktoré boli schopné na určitom stupni vývoja vytvoriť život. Ak niekto pripúšťa túto domnienku, najde tým ešte proti kresťanskej náuke, lebo táto domnienka nevyhnutne predpokladá Boha Stvoriteľa.

Domnienku, že Boh stvoril život nepriamo, zastávajú aj niektorí kresťanskí vedci, ako napr. jezuita Teilhard de Chardin, ktorý sa nazdáva, že Boh vložil do neživej hmoty určité stopy života, ktoré sa neskôr zoskupili a dali vznik najnižším formám života.

Domnienky tohto druhu zastávali niektorí kresťanskí myslitelia už v prvých storočiach kresťanstva. Stačí spomenúť sv. Augustína a z východných cirkevných Otcov sv. Gregora Naziánskeho, ktorý sa vyslovil takto:

- "Hneď od prvého stvoriteľského činu všetky veci už jestvovali virtuálne, t.j. akoby v zárodku, ale nejestvovali samostatne, aktuálne."

Kresťan je slobodný zastávať tú či onú mienku o tom, ako konkrétne vznikol život. Stačí pripustiť, že pravou a poslednou príčinou vzniku života je Boh. Keby však niekto do vedeckej hypotézy miešal filozofické výmysly, ktoré popierajú Boha, tie kresťan pripustiť nemôže. Tam sa totiž

už prešlo z prírodných vied k filozofickým protináboženským názorom, ktoré nemajú nič do činenia s prírodnou vedou.

ODKIAĽ SA VZAL ČLOVEK?

Veľký učenec Adolf Haas vyhlásil: "V nijakej dobe sme nemali naporúdzi toľko vedeckých poznatkov o človekovi ako dnes. Ale na druhej strane nikdy sme nevedeli tak málo o pravej podstate človeka ako v dnešných časoch."

Predhistorická antropológia ako veda má sotva sto rokov. Podľa výpočtov arcibiskupa Usshera /1673/ človek bol stvorený roku 4004 pr. Kr. A v jeho dobe všetci verili týmto výpočtom.

Keď o sto rokov neskôr objavili kosťu, ktorá bola stará okolo stotisíc rokov, mnohí sa v prvej chvíli domnievali, že ide o podvoč. Keď potom neskôršie boli objavené ďalšie kosti, muselo sa priznať, že človek sa objavil na zemi pred státisícami rokov.

Hneď sa nastolil aj druhý problém. Človek sa objavil na zemi znenazdajky, ako by bol "padol z neba", alebo sa vyvinul cez tisíce rokov z dajakého živočíšneho tela?

ZASTARALÉ TEÓRIE O VZNIKU ČLOVEKA

Už za starých čias Anaximander /610-547 pred Kr./ formuloval teóriu, podľa ktorej sa človek za dávnych čias vyvinul pod vplyvom slnka z ryby na pozemské zviera a zo zvieraťa na človeka.

Podobnej mienky bol aj grécky filozof Aristoteles. Aj Kant, najväčší nemecký filozof tvrdil, že telo človeka, ako aj jeho myseľ sa vyvinuli zo zvieracej ríše.

Evolučná teória dosiahla svojho vrcholu v 18. storočí. Lamarck /1744-1829/ prišiel k uzáveru, že okolitý svet sa stále pomaly mení a s ním sa postupne menia aj živočíchy a rastliny.

Charakteristické znaky nedobudnuté týmito zmenami sa môžu dedične prenášať, a tak sa po určitej dobe zvieratá rozlišujú čím ďalej, tým viac od pôvodných druhov.

Zdá sa, že táto teória pomalého postupného vývoja nemôže vysvetliť množstvo rozličných existujúcich druhov. Okrem toho je tu neodškriepiteľný fakt, ktorý svedčí proti teórii. Vo všetkých moriach sú tie isté ambientálne podmienky, a predsa v moriach existujú najrozličnejšie druhy živočíchov a rastlín.

Podľa Darwina vývoj bol zapríčinený "bojom o existenciu" a "prirodzeným výberom." Podľa neho slabý, chorý, nedokonalý jedinec hynie a silný prevláda. Dedičnosť zasa spôsobuje, že zdravé charakteristiky sa prenášajú a tým sa vytvárajú dokonalejšie jedince a druhy.

Haeckel /1834-1919/ rozšíril vývojovú teóriu aj na človeka. Podľa neho vývojový poriadok je takýto: prvoky, mechúrniky, červy, stavovce, ryby, obojživelníky, plazy, vtáky, cicavce, opice, človek. Vraj podľa presne zistených poznatkov človek pochádza z opice a pred opicami z dlhého radu stavovcov.

Žiaľ, niektorých vedcov zastávajúcich vývojovú teóriu viedla v ich výskumoch nie natolko túžba objaviť pravdu, ako skôr zarytý odpor proti viere v Stvoriteľa.

Problém vývoja je predovšetkým problém vedecký. No čoskoro sa ho zmocnili aj ateistickí filozofi, lebo si mysleli, že argumenty z prírodných vied im dajú do ruky zbraň proti viere v Boha a proti náboženstvu vôbec.

Dnes vieme, že problém vývoja vôbec neprotirečí viere. Správne chápaná vývojová teória nie je nijako v rozpore so správnym výkladom biblického rozprávania o stvorení sveta a človeka.

V 19. storočí nastal veľký chaos v mysliach učencov predovšetkým preto, že vo všeobecnosti panoval náboženský názor, podľa ktorého Boh stvoril svet priamym definitívnym zásahom a potom sa od neho akoby vzdialil. Dôsledok bol veľmi jasný: svet sa nemohol nijakým spôsobom vyvíjať. Keby po "šiestom dni" stvorenia bola nastala ďalšia zmena, bol by to býval

dôkaz o nejestvovaní Boha.

Preto mnohí veriaci stáli pred osudnou voľbou: alebo veriť v stvorenie sveta Bohom bez vývoja, alebo prijať vývojovú teóriu bez Boha.

A mnohí vedci 19. storočia ako H. Spencer, E. Haeckel, K. Marx, F. Engels zvolili túto druhú cestu.

Kto mal pravdu? Ateistickí evolucionisti, alebo tí, čo verili, že Boh stvoril všetko priamo, bez vývoja? Ani jedni, ani druhí. Lebo dnes je už prekonaná mechanistická, slepá a náhodná vývojová teória, ale aj mienka o jedinom definitívnom stvoriteľskom čine.

Kým ešte v minulom storočí mnohí teológovia zastávali mienku, že Boh stvoril všetko priamym a definitívnym zásahom, Pius XII. roku 1950 v encyklike "Humani generis" jasne povedal, že nie je proti viere zahrnúť do vývojového procesu živočíšneho sveta aj človeka pod podmienkou, že sa pripustí bezprostredné stvorenie duše človeka Bohom. Teda veriaci dnes môžu prijať mienku o vývoji organizmov bez toho, že by tým bola ohrozená viera v stvorenie človeka Bohom.

PREDCHODCOM ČLOVEKA JE ČLOVEK

Aj keď pripustíme mienku, že ľudské telo sa pomaly vyvíjalo až po stupeň, keď bolo schopné prijať nehmotnú dušu /ktorá bola stvorená priamym zásahom Božím/ vede sa doteraz nepodarilo zistiť, z ktorého živočíšneho kmeňa pochádza človek. Ohnivko, ktoré spája človeka so živočíšnym svetom sa doteraz nenašlo a možno sa ani nikdy nenájde.

Významný vedec Osborn napísal: "Som presvedčený, že mienka o pôvode človeka zopice nemá nijakého základu. Považujem ju za celkom falošnú. Preto by mala byť vytretá z kníh. A to nie z dajakých citových príčin, ale z vernosti k vede a pravde. Naučte sa už raz vidieť predchodcov dnešných ľudí nie v ľudopopoch, ale v primitívnych ľudoch!"

Herbert Fritsche výstižne napísal: "Predchodcom človeka je človek." Nijaký vážny vedec dnes už neprijíma

vývojovú teóriu v zmysle mechanistickom. Mnohí však pripúšťajú tzv. "stvoriteľskú" vývojovú teóriu. Určitý vývoj musíme pripustiť, pretože stav sveta v poslednom "dni" stvorenia bol istotne odlišný od počiatkového stavu. "Môj Otec pracuje až dodnes" - povedal Ježiš Kristus. Boh pokračuje vo svojom stvoriteľskom diele, vkladajúc do "pôvodného" sveta zárodky a sily vývoja, ktorý sa uskutočňuje cez milióny a milióny rokov. Boh "stráží" a činne riadi svoj svet a ani na chvíľku ho nenecháva v moci náhodných mechanizmov.

Bežne sa tvrdí, že vývoj je hlavným princípom Božieho stvoriteľského plánu /Hurzeler/.

KOZMICKAJE JESTVOVANIE BOHA

John Glenn bol prvý Američan, čo obletel Zem v kozmickej lodi. Jeho let trval 4 hodiny a 56 minút. Počas letu Glenn videl štyri západy a východy slnka. V interview o tomto svojom kozmickom lete vyhlásil:

"Keď som bol vyvolený od príslušnej komisie pre prvý let okolo zeme, dali mi malú knižku, ktorá obsahovala hrbu rozličných údajov a poznatkov o vesmíre. Obzvlášť na mňa zapôsobili dva úryvky, ktoré hovorili o "nesmiernosti" vesmíru...

Poriadok, ktorý vládne v celom vesmíre od atómu až po nesmierne hviezdne sústavy a galaxie - toto všetko by malo vzniknúť náhodou? Mohla by dajaká náhodná neznáma kozmická sila presne usporiadať a dať do pohybu ohromné vesmírne svetlá? Nemôžem tomu veriť!

Konečne, v každej veci môžeme odhaliť presne určený plán. A tento plán a poriadok, ktorý je vo vesmíre taký jasný, je pre mňa zrejmým dôkazom jestvovania BOHA. Musí existovať určitá **VELKÁ SILA**, ktorá dala do pohybu hviezdy, určila im presný plán a stará sa, aby bol tento plán vyplnený.

Aj najväčšie lietadlo na svete bez pomoci určitej sily, ktorá nespadá pod naše zmysly, by nám neslúžilo na nič.

PRE MÁRIU A JOZEFA KRISTUS JESTVOVAL

Až donedávna niektorí nepriatelia kresťanov tvrdili, že Ježiš Kristus nejestvoval. No dnes na základe historických dokumentov, náboženských a najmä nenáboženských, sa jasne dokázalo, že Ježiš Kristus bol historickou osobnosťou. Opak tvrdia iba tí, čo naschvál zatvárajú oči pred pravdou.

Náboženskými prameňmi, ktoré svedčia o Ježišovi Kristovi, je Sväté písmo Nového zákona, najmä Evanjeliá, a spisy z prvých čias kresťanstva. Z mimonáboženských prameňov treba predovšetkým spomenúť spisy Jozefa Flávia, Plinia Mladšieho, Tacita a Svetónia.

V prvom storočí po Kristu najväčší starožidovský dejepisec Jozef Flávius vo svojom diele Židovské starožitnosti píše:

"V tom čase žil Ježiš, človek múdry, ak ho možno vôbec nazvať človekom. Bol totiž divotvorcom a učiteľom ľudí, ktorí s láskou prijímajú pravdu. Strhol za sebou mnoho Židov a Grékov. Naši poprední ľudia ho obžalovali u Piláta, ktorý ho dal ukrižovať. Ale tí, čo ho od počiatku milovali, zostali mu verní. Na tretí deň sa im ukázal živý, ako to zvestovali Boží proroci, ktorí predpovedali o ňom aj tisíce iných zázračných vecí. A ešte podnes jestvuje spoločenstvo kresťanov, ktorí sa tak volajú podľa jeho mena" /Židovské starožitnosti XVIII, 3,3/.

Plinius Mladší, synovec prírodovedca Plinia Staršieho, prokonzul v Bitýnii, v Malej Ázii /v rokoch 111-112 po Kr./, napísal cisárovi Trajánovi list, v ktorom žiada úpravy, ako postupovať proti kresťanom, ktorí - ako píše - "zhromažďujú sa v stanovených dňoch na svitaní za jediným účelom: spievať svoje chvály Kristovi, ktorého pokladajú za Boha" /List 96/.

Tacitus, rímsky historik a zarytý nepriateľ kresťanov /žil približne v rokoch 55-120 po Kr./ vo svojom diele Annales tvrdí, že cisár Nero, chcúť odvrátiť od seba podozrenie, že on dal zapáliť mesto Rím, obvinil z toho zločinu náboženskú

sektu, ktorej prívrženci sa nazývajú kresťanmi. A dodáva: "Zakladateľ tejto sekty, Kristus, bol za čias cisára Tibéria odsúdený na smrť rímskym prokurátorom Ponciom Pilátom" /Annales, 15,44/.

Ďalší rímsky historik Svetonius /žil približne v rokoch 75-160 po Kr./ vo svojej zbierke kníh o živote cisárov píše, že za cisára Neróna kresťania boli mučení a že cisár Claudius vyhnal z Ríma Židov, ktorí z popudu akéhosi Krista /ktorého on nazýva Chrestos/ robili vzbury.

Z kresťanských spisovateľov prvých storočí treba spomenúť filozofa Justína, ktorý pochádzal z Palestíny a zomrel r. 165 po Kr. Vo svojej knihe Apologia tvrdí, že pred sto-päťdesiat rokmi v jaskyni pri dedinke Betlehem narodil sa Ježiš Kristus a že on videl na vlastné oči pluky, ktoré zho-tovil Ježiš ako tesár v Nazarete /1. Apologia, 46/.

Kresťanský mysliteľ v 3. stor. po Kr., Origenes, píše: "V Betleheme ukazujú ešte i dnes jaskyňu, v ktorej sa narodil Ježiš. Je to známe po celom kraji. Samotní pohania vedia, že v tej jaskyni sa narodil Ježiš, ktorému sa jeho stúpenci klaňajú" /Contra Celsus, 1,51/.

Všetky tieto mimoevanjeliové historické dokumenty a tvrdenia majú pre nás dôležitý historický význam. No oveľa dôležitejšie je pre nás to, čo o Kristovi tvrdia evanjeliové spi-sy. Lebo Evanjeliá neopisujú Ježiša Krista len ako historickú osobu, ktorá sa kedysi zjavila na javisku dejín a potom zapad-la do minulosti. V Evanjeliách stretávame sa s Kristom živým, neprestajne prítomným medzi nami svojím slovom a svojím živo-tom.

JEŽIŠ KRISTUS JE JEDEN Z NÁS

Nie je to iba okrídlená veta. Je to veľká skutočnosť. Keby sme chceli vystaviť legitimáciu Ježišovi Kristovi, mohli by sme ju vyplniť takto:

Meno: Ježiš
Rodinné meno: z kmeňa Júdovho, z rodu Dávidovho
Matka: Panna Mária
Miesto narodenia: Betlehem v Judaku
Dátum narodenia: za čias cisára Augusta a za kraľovania Herodesa Veľkého
Zamestnanie: tesár a kováč

Obyvatelia Nazaretu pokladali Ježiša Krista za obyčajného človeka. A Kristus bol naozaj pravým človekom. Ako každý človek aj on mal telo z mäsa a kostí, oči, ruky a nohy, všetky zmysly ako my. Aj on cítil žienu a horúčavu, vietor a dážď, čo mu šibal do tváre. Aj on cítil hlad a smäd a potreboval si odpočinúť, vyspať sa a načerpať nových síl ako každý z nás.

Aj on rástol a dospieval ako každý človek, najprv bol dieťaťom, potom chlapcom, neskoršie mladíkom a nakoniec dospelým mužom.

Ako každý človek Ježiš Kristus mal dušu obdarenú rozumom, vôľou a citmi. Aj jeho rozum sa vyvíjal postupne ako u všetkých ľudí. Ako všetky deti aj on sa učil poznávať veci a osoby okolo seba. Aj on sa často pýtal Panny Márie: "Mama, čo je toto, čo je tento?"

Ako všetky deti aj on postupne spoznával, že oheň páli, že chlieb je z múky a múka z obilných klasov, že dážď mení prech na cestu v blato, atď. Aj on sa hrával so svojimi kamarátmi, liezol na stromy, aj on sprevádzal svoju matku, keď išla po vodu k spoločnej studni, atď.

Ježiš bol pravým človekom nielen počas svojho detstva. Nemyslíme si, že keď začal verejne účinkovať, zatlačil svoju ľudskú prirodzenosť do úzadia a predstavil sa iba ako Syn Boží.

Nie, Kristus nikdy nezaprel svoju ľudskú prirodzenosť.

Napriek tomu, že urobil nespočetne veľa zázrakov, keď sa chcel občerstviť, nepremieňal vodu na víno, ako urobil raz v Káne Galilejskej. Keď sa chcel preplaviť na druhý breh Genezaretského jazera, použil loďku, hoci "vedel" chodiť su-

chou nohou po vode. Hoci viac rás nárazne nasýtil tisícové zástupy, on sám si zaobstarával každodenný chlieb ako ostatní ľudia.

Evanjeliá nám predstavujú Ježiša Krista ako hlbokého znalca ľudskej duše, ktorý pozná aj najskrytejšie záhyby vnútra každého človeka.

Ježiš vie spolucítiť, vie pochopiť iných, miluje ľudí, najmä ubiedených, potupených, slabých. Uzdravuje chorých, pomáha trpiacim.

Nikto nikdy tak nemiloval ľudí ako on. Miluje svojich učeníkov úprimnou láskou. Dojíma sa a plače nad smrťou svojho priateľa Lazára. Líta mu je námskej vdovy, horko plače nad tragickým osudom Svätého mesta, ktoré tak miloval. Zvláštnu lásku prejavuje voči deťom a vyhlasuje, že božie kráľovstvo je pre tých, čo si zachovávajú detskú jednoduchosť.

Celkom mimoriadnu lásku preukazuje k ríbe ženskú. Keď prvýkrát prišiel na tento svet. Ochotne odušťa Magdaléne, každého mýtnika Léviho povoláva medzi svojich apoštolov a lotrovi na križi sľubuje, že ešte v ten istý deň bude s ním raji.

Vie sa rozohniť proti tým, čo sa pretvarujú ako farizeji a zákonníci. Vie sa spravodlivo nahnevať. Predavačov a peňazomencov rozhorčene vyháňa z jeruzalemského chrámu. Petrovi, ktorý nechce pochopiť jeho poslanie, rázne hovorí: "Preč odo mňa, pokušiteľ!"

Ako každý dobrý človek Kristus má zmysel pre krásu prírody. Všetko mu slúži pre jeho podobnosť: vinič, hrozno, roža, klasy, poľné kvety, ovečky, vtáci, ryby, slnko, vietor, dážď... Ježiš miluje vrchy a často sa tam uchýľuje, aby si odpočinul a spojil sa v hlbokej modlitbe so svojím Otcom.

Ježiš vie aj trpieť. A trpí viac ako hociktorý iný človek. On je naozaj "mužom bolesti." Trpí, keď ho priatelia zrádzajú. Trpí, keď mnohí neprijímajú jeho slová a jeho lásku, keď mu nadávajú a zlorečia, keď mu hovoria, že je posadený diablom. Trpí, keď ho veľtrada odsúdi ako bohorúhača na smrť. A napokon zomiera na šibenici križa ako posledný z ľudí.

NAZARET

Ranné slnko sa hravo prediera cez okenice. Je veselé, žartovné, ba až dotieravé. Otváram okenice. Pred očami sa vynorí nádherná panoráma. Mestečko Nazaret je zaliate ranným slnkom. Ostávam priamo uchvátený vodopádom svetla, čo sa odráža od bielych a bieloružových kameňov nazaretských domčekov.

Z ktoréhoosi kostolíka zaznel hlas zvona na Anjel Pána. Zdvihol sa skoby biely obláčik, obletel okolo majestátnej kupy nedávno dokončenej baziliky Zvestovania a stratil sa v modrom nebi. Pomodlil som sa Anjel Pána. Isteže tu v Nazarete má táto modlitba celkom zvláštnu príchuť. Myšlienka, že na tomto mieste Syn Boží pôsobením Ducha Svätého prijal v lone prečistej nazaretskej devy ľudskú prirodzenosť, naplňuje dušu dojatím a obdivom. A Slovo telom sa stalo...

Po raňajkách sa uberáme strmými uličkami dolu do Nazareta.

Z istého dozu vybehnú dvoje chlapi. Majú v ruke knižky, idú do školy. Zastavia sa na chvíľku pred dverami, dotknú sa malej skrinky pripievanej na verajách a potom si pobožkajú ruku, ktorou sa dotkli skrinky.

"Všimol si si tých chlapcov, ako sa dotkli toho predmetu na dverách?" - pýtam sa svojho sprievodcu.

- Hej, je to takzvaný mezuhah.

Vidiac tých dvoch chlapcov, prišlo mi na um, že svätá rodina verne zachovávala všetky náboženské zvyklosti a predpisy židovského zákona.

Zaiste aj tesár Jozef žil so svätou rodinou v takomto chudobnom domčeku, ba ešte omnoho primitívnejšom. Na pravom boku verají svojho domčeka mali zaiste aj oni umiestnený mezuhah. Je to trubica z dreva, z kovu alebo zo skla a v nej je na pergamene napísaná modlitba a vyznanie viery v jedného Boha: Pamätaj, Izrael, Pán je náš Boh, Pán je jediný Boh!

Keď Ježiš ako chlapec vychádzal a vchádzal do domu, zaiste sa vždy úctivo dotkol mezuhaha a hneď si pobožkal

ruku, čo sa dotkla toho posvätného znaku. Muselo to byť naozaj sympatické.. .

Ježiš, Jozef a Mária zaiste zachovávali aj kasher ~~košér~~/ čiže nejedli nijaké mäso, z ktorého dokonale neodtiekla krv. Krv pre Židov znamenala život. A pánom života bol jedine Boh. Teda život, ako aj krv mali sa vrátiť Bohu. Piť alebo jesť krv znamenalo akoby odopierať Bohu právo na život.

Na ulici stretáme otca, čo vedie svojho synka za ruku do školy. Otec a syn majú na čiernom kaftane, dlhšom to kabáte, prišité na štyroch miestach čierne stužky.

- Som istý - hovorí môj spoločník - že Panna Mária každú sobotu obliekla malého Ježiša do podobného sviatočného rituálneho obleku. Od troch rokov chlapec Ježiš nosil na sviatočnom pláštiku štyri stužky. Každá z nich bola upletená zo siedmich vlnených vlákien.

- Ale naozaj myslíš, že Ježiš zachovával všetky tieto zvyklosti? Veď keď sa neskôr stal rabbi, učiteľom, priamo hrmel proti farizejom, ktorí si náročky rozširovali tieto stužky - hovorím svojmu priateľovi.

- Hej, Ježiš ostro vyčítal farizejom, že urobili z tejto zvyklosti jeden z toľkých spôsobov, ako sa vyvyšovať nad inými. Ale Ježiš nebol proti zvyku ako takému. Som istý, že aj on nosil na svojom plášti štyri také strapce. Veď len si prečítaj v Matúšovi: "A hľa istá žena, ktorá trpela na krvotok dvanásť rokov, pristúpila odzadu a dotkla sa obruby jeho rúcha." Čo myslíš, čo to bola tá obruba rúcha? Boli to zaiste tie stužky, takzvané fylaktérie, a nie jednoduchý okraj rúcha, ako by si niekto mohol myslieť.

Prichádzame ku gréckokatolíckemu farskému kostolu, pri ktorom sa nachádza sieň veľké 9 krát 8 metrov. Vysvetľujú nám, že táto sieň stojí na tom istom mieste, kde za Ježišových čias stála synagóga. Sem často chodieval Ježiš najprv ako dieťa, potom ako chlapec a mladík i ako muž. Veď si len všimnime slová evanjelistu Lukáša: "Prišiel i do Nazareta, kde bol vychovaný. Podľa svojej obyčaje v sobotňajší deň vošiel do synagógy" /Lk 4,16/. Teda Ježiš mal vo zvyku chodiť do synagógy.

Synagoga bola miestom modlitby a vyučovania. Vedľa modlitebnej sály bola miestnosť, kde sa vyučoval Zákon. Sem prichádzali deti z celej obce a predstavený synagógy ich učil naspamäť verše zo Svätého písma.

V myslí zaletáme do dávnych čias. Vidíme, ako úzkymi dverami prichádzajú do synagógy Židia. Okolo krku majú charakteristický židovský šál. Hlavu majú pokrytú. Prichádza i svätá rodina. Jozef a Ježiš zostávajú na mieste vyhradenom pre mužov, kým Mária sa utiahne na osobitnú tribúnu vyhradenú pre ženy. Sála je veľmi jednoduchá. Na priechelnej stene je za záclonou zamurovaná skriňa, v ktorej sú uložené pergamenové zvitky piatich kníh Mojžišových a prorockých kníh. Pred skriňou horí neprestajne svetlo ako symbol duchovného svetla, ktorým Boh osvecuje človeka.

Začínajú sa obrady. Najprv všetci spoločne recitujú Vyznanie viery, ktoré sa podľa začiatočného slova nazýva Šemah. Chlapec Ježiš častejšie zablúdi zrakom na tribúnu ženy a očami hľadá svoju matku. Vidí ju, služobnicu Pánovu, ako sa pokorne modlí, pohruženi v Bohu.

Po spoločnej modlitbe nasleduje čítanie Svätého písma. Potom predstavený synagógy alebo niekto iný vstane a povie takzvané povzbudenie.

BAZILIKA ZVESTOVANIA :

Po návšteve synagógy ideme dolu k bazilike Zvestovania. Už zďaleka nás víta kupola modernej sakrálnej budovy, dostavanej pred viacerými rokmi. Na priecheli baziliky je umeleckými reliéfmi znázornená scéna Zvestovania a nápis ANGELUS DOMINI NUNTIAVIT MARIAE /Anjel Pána zvestoval Panne Márii/.

Moderná bazilika sa skladá z dvoch nad sebou postavených kostolov: z krypty atzv. horného kostola. Krypta, do ktorej možno vojsť priamo z horného kostola, zapôsobí na každého návštevníka sugestívnym dojmom. Vidíme pred sebou

posvätnú jaskyňu, vytesanú v skale, ktorá podľa veľmi dávnej tradície je pokladaná za dom Panny Márie. Obraz na bohato vyzdobenom oltári znázorňuje stretnutie nazaretskej Panny s nebeským poslom. Pod oltárom nápis VERBUM CARO HIC FACTUM EST /Tu Slovo sa stalo telom/ naznačuje, že tu Syn Boží zobral na seba ľudskú podobu, že tu sa nebo spojilo so zemou.

Otvárame evanjelium a čítame a meditujeme stať o Zvestovaní.

Sez chodila Panna Mária načierať vodu, držiac za ruku malého Ježiška, ako to robia nazaretské ženy a dievčatá aj dnes. Prameň bol neďávno nanovo upravený, ale všetci nám nástojčivo tvrdia, že predošlé architektonické úprava bola lepšia: jednoduchšia ale nábožnejšia.

Je sympatické pozeráť, ako prichádzajú ženy s nádobou na hlavu k studni. Postavia nádobu pod prameň, a keď je plná, položia si ju na hlavu. Potom vykročia elegantným aristokratickým krokom.

Aj samotní Arabi nazývajú studňu v Nazarete Ain Sitti Miriam - Mária studňa.

STARÁ A NOVÁ KRISTOLÓGIA

V starokresťanskom symbole ryby, ktorej pomenovanie v gréčtine je anagramom, t.j. slovo zložené z počiatočných písmen Ježiš - Kristus - Boží Syn - Spasiteľ, nie je len obsiahnuté dávne vyznanie viery, ale aj rozvrh starej a novej kristologickej problematiky. Bol Ježiš človekom a historickou osobou? Bol sľúbeným Mesiasom? Je skutočným Božím Synom? Aký má zmysel jeho spása?

Takéto a mnohé ďalšie otázky sa kládli od začiatku. Hovorí o nich i sám Ježiš: "Za koho považujú ľudia Syna človeka?" a "Za koho ma považujete vy?" /Mt 16, 13, 15/. Odpovede boli a sú rôzne, a to počnúc odpoveďami Ježišových učeníkov a apoštola Petra. Tak vznikali rôzne kristológie a rôzne druhy kristológií; neskôr rôzne obrazy Krista /Christusbilder/ a rôzne jeho vnútorné portréty /Charakterbilder/.

Pokúsime sa o stručné zhrnutie minulosti /I/ a prítomnosti /II/

I.

1. Už v evanjeliách nachodíme na spoločnom základe viery nielen rozdiely v jemných detailoch, ale aj v celkových poňatiach Ježiša Krista. V evanjeliu podľa sv. Marka - ako je známe - prevláda teológia Božieho synovstva. Sv. Matúš znovu a znovu opakuje, že Ježiš je Mesias prorokov. Sv. Lukáš charakterizuje Ježiša; a helenistickým životným pocitom ako milosrdného lekára tela i duše. Sv. Ján spája dva protikladné póly: Ježiša Krista ako preexistujúce Božie Slovo a ako vtelené Slovo, svetlo sveta /proti dokétom a gnóze v § 2/.

Pre sv. Pavla je Kristus Bohom, ktorý sa vzdal /kenósis/ výsad svojej božskosti a všetko zmieril svojou smrťou. Je Fánom ľudstva, anjelov i vesmíru, sídli v sláve Otca. No je prítomný aj v Cirkvi - a raz privedie všetko späť k Otcovi /anakefalosis/.

V liste Židom je predovšetkým Veľknazom, v pastoraálnych listoch Spasiteľom, v Zjavení Baránkom, ktorý bol zabitý, Sudcom a Obnoviteľom všetkého.

Naším zdôrazniť, že tieto charakteristiky nie sú natoľko výlučnej povahy, žeby sa neobjavovali v iných spisoch; predstavujú len prevládajúci dôraz.

2. Dokŕti a gnŕza /staroveká i stredoveká/ nastierajúca Kristovu ľudskosť. K podobnému výsledku dospieva dnes nadsadené poňatie "Krista viery", "Krista kerygmatického", ktorý má len málo, alebo nemá nič spoločného s "historickým" Ježišom /porovnaj ďalej § 6, 8-10/.

V pozadí popierania Kristovej ľudskosti bola v I. a II. storočí náboženŕská skúsenosť veľkej úcty k božskému. Ďalej to bola idealistická filozofia, ktorá rôznym spôsobom ovplyvnila alexandrijskú kristológiu. V tejto duchovnej línii dospela v XVIII. storočí osvietenŕská idealistická filozofia k náhľadu, že idea Krista prekonala osobu Ježiša: Kristus sa stal ideou, do ktorej sa premietla božskosť, stal sa mýtom bez historickej konkrétnosti. V XIX. storočí fenomenologický a existencialistický postoj zrelativizoval "metafyzickú" osobu na "udalosť", "rozhodnutie" na "Ježišovu výzvu" voči neistote nášho "pobytu".^{2/}

3. Sv. Irenej nadviazal v II. storočí na Pavlova "kozmickejšiu" kristológiu /anakefaleisiosis/. Iná väčšina cirkevných Otcov sa zaoberala otázkou Kristovej božskosti, preexistenciou Slova v najsv. Trojici, čo pripravilo pôdu pre Nicejský snem roku 325.

Súčasne sa objavujú herézy, ktoré popierajú Kristovu božskosť: dynamický monarchianizmus považuje Ježiša za adoptívneho Božieho syna, iba za človeka; modalistický monarchianizmus považuje Ježiša za človeka, v ktorom sa zjavil Boh-Otec. Tieto pokusy chceli uchrániť monoteizmus a jednotu najsv. Trojice, ako aj rehabilitovať Kristovu ľudskosť. Úcta k Ježišovej historickej osobe bola charakteristickou /no vieroučne dosť neujasnenou/ tendenciou školy v Antiochii, no viedla i k racionálnej antropologickej heréze Aria.^{3/}

4. Tretí okruh otázok sa týkal spojenia Kristovej božskosti a ľudskosti, t.j. Kristovej vnútornej jednoty. Na Východe sa vychádzalo z Jánovho "Slovo sa stalo telom" /Logos - sarx - teológia/, pričom niekedy sa Logos chápal nesprávne ako duša Kristovej ľudskej prirodzenosti. Na Západe pripravil cestu Tertullián učením o dvoch prirodzenostiach. Pojmy prirodzenosť - osoba sa potom cibрили v trinitárnych diskusiách. Po usilovných, vášnivých a tragických zápasoch preniesol Chalcedonský snem /roku 451/ trinitárne pojmy do kristológie: Kristova božská a ľudská prirodzenosť sú spojené do osobnej jednoty /unio hypostatica/. Koncil však tieto pojmy ako aj pojem ich jednoty nevysvetlil, takže boje pokračovali

ďalej. A dodnes ostalo mnoho problémov, ktoré ťažko budú dakedy vyriešené s definitívnou plstnosťou, lebo sa tu nachodíme pred tejomstvom.^{4/}

5. Stredovek - zhruba po sv. Anselmovi - sa zaoberal aj Kristovým dielom - vykúpením /soteriologiou/. Soteriologiu s veľkou vážnosťou prevzal do svojej teológie kríža Martin Luther. Vcelku možno povedať, že v stredoveku bola kristológia v užšom slova zmysle /ako náuka o Kristovej osobe/ väčšinou špekulatívna /neberieme tu do úvahy spirituálne a mystické diela/ a soteriológia značne právnna. Pritom tak kristológia ako aj soteriológia sa chápali akosi mimo času.^{5/}

6. To bola jedna z príčin, že od XVIII. storočia sa začali množiť Kristove "životopisy", a tó najmä na protestantskej strane. Takýto "historický" Kristov obraz sa tu stvárňoval do rôznych podob. H.S. Reimarus /1768/ charakterizoval Ježiša ako politického buriča, revolucionára. D.F. Strauss /1835-6/ odlíšil ako prvý historického Ježiša od mystického Krista, t.j. Krista vytvoreného podľa mesiánskych prorociet Starého zákona. F.C. Baur položil pôvod tohto mýtu do novozákonných predstáv kresťanských obcí. Liberálna škola sa pokúsila o vážny etický portrét Krista, zatiaľ čo Ernst Renan /1863/ očarujúcim spôsobom vytvoril Ježiša-kúzelníka, kúzelnú to osobnosť, ktorá bola citovo vylepšeným podvodníkom jeho krajanu Voltairea a starého Celsa.^{6/} W. Wrede a A. Schweitzer zobrazili Ježiša zaujatého blízkym koncom sveta /eschatologického Ježiša?!

Vlastný dôvod vzniku týchto biografíí mal základ v odpore proti Straussovej heglovskej koncepcii, ktorá stotožňovala zjavenie s dejinami Ducha, v dôsledku čoho z kristológie vymizla Ježišova historická osoba. išlo tu teda o teologický a apologetický zámer.

Výsledky tohto stopäťdesiatročného úsilia boli rôzne. Najčastejšie vznikali psychologické portréty /D. Schenkel, C.H. Weisse, A. Ritschl/, alebo v užšom slova zmysle štúdie mesiánskeho Kristovho sebavedomia /W. Beldensperger, J. Weiss, W. Hartmann/. A Schweitzer po ich dôkladnom štúdiu /1906/ došiel k záveru, že Kristov historický obraz nie je možný. W. Drews /1909/ dokonca poprel Ježišovu historickú osobu.^{8/} Pravda, nebol prvý.

7. Oveľa historickejšie postupovali biblické vedy: nastolili pramennú otázku. Aj keď sa kadečo v kritike a v rekonštrukcii prameňov zdá negatívne, kristológia vďačí za veľa biblištieke protestantskej proveniencie. Existujú tu v zásade dva smery: Jeden sledu-

je text, jeho kritickú rekonštrukciu a zachovanie, druhý sa usiluje preniknúť k "prvotnému evanjeliu", t.j. k "evanjeliu pred evanjeliom". Tieto štúdie preukázali dogmatickej kristológii veľmi cenné služby, takže dnes už dogmatik nemôže ignorovať výsledky biblických vied a opakovať bežné a staré "dôkazy z Písma". Treba však povedať, že "história foriem" je len určitou metódou a "dejiny redakcie" evanjelií sú štúdiom tradície, nie však dejinami Kristovej osobnosti, aj keď nám ju približujú. Tieto dejiny nemožno teda považovať na teologický princíp, na dogmatickú interpretáciu.^{9/}

Z uvedeného stručného prehľadu vidno, že je potrebné najprv rozlíšiť a potom náležite spojiť štyri hľadiská: historické, filozofické, biblické a dogmatické. Venujme teraz týmto kategóriám - nie však rovnakú - pozornosť.

H i s t o r i e k é h l á d i s k á

8. Dôkladná štúdia A. Schweitzera o Ježišových životoch od Reimera po Wredeho /§ 6/ bola zároveň pohrebom týchto snáh.^{10/} Dnes už vzhľadom nemožno napísať iba "historický" Ježišov život - aspoň nie v zmysle pozitivistického historiografu. Prvý dôvod je ten, že pramene, predovšetkým evanjeliá, sú zbierkou svedectiev, ktoré sa zrodili z viery. Evanjelisti nechceli napísať Kristov život. To, čo nám evanjeliá podávajú o Kristovi, je v podstate už tretie vývinové štádium: Bezprostredná skúsenosť Ježišových učeníkov sa dlhší čas spracovávala v cirkvi ústne a písomne a až neskôr sa zachytila do dnešných evanjelií.^{11/} Ide teda o tradíciu /a v nej o rôzne smery a zámery/, o svedectvo a hlásenie, o katechézu a liturgiu. Toto spracovanie - v predevanjeliovom štádiu i v samotných evanjeliách - je už určitou interpretáciou, určitým výkladom. To malo vplyv na výber látky, na stanovenie určitých hľadísk /porovnaj § 1/ a určitých foriem. To sa stalo určitou kompozíciou /redakciou/. Táto povaha prameňov, ktoré sú už vyznaním viery, vylučuje možnosť samotnej histórie.^{12/}

Mimokresťanské pramene - Josephus Flavius /Antiquitates 20, 9, 1/, Tacitus /Annales 1, 54/, Suetonius /Vita Claudii 2, 4/, Plinius /List 10, 96/ - neprinášajú nič nového.

Rovnako obsah prameňov sa vyznáka bežnej histórii. Kristove slová a činy sú celkom jedinečné. Neprekračujú len rámec svojej doby a každú ľudskú skúsenosť. Ježišova "predveľkonočná" osobnosť sa už nazerá vo svetle veľkonočnej udalosti, presnejšie: veľkonočnej vie-

ry. Preto nie je mysliteľný rýdzo historický život "pozemského Ježiša" - bolo by to úbohé torzo.

Staré rozdelenie "historického" Ježiša a Krista viery, pozemského Ježiša a osláveného Krista /§ 6/ stráca význam. Skutočné historické bádanie sa obracia iným smerom: ukázať na základe daných prameňov možnosť overenia vzkrieseného Krista Ježišom, ktorý zomrel, a teda predtým žil; ukázať totožnosť a súvislosť Ježiša v ľudskom tele s Kristom viery; objaviť v prameňoch autentickú osobnosť Ježiša Krista. To je, pravda, úplne iné poňatie dejepisu, na aké sme zvyknutí v pozitivistickvej historiografii.

9. Tým vzniká otázka: Je to cesta od vzkrieseného Krista k Ježišovi in diebus carnis /v pozemskom živote/? Alebo treba postupovať opačne od ľudského Ježiša ku Kristovi-Bohu? Potrebuje naša viera v Boha historickú osobu Krista? Alebo jej prekáža práve židovský Mesiáš, ktorý bol popravený za Pontia Piláta? Má sa vôbec teológia a dogmatika osobitne zaoberať Ježišovou historickou skutočnosťou? Alebo sa má zrieknuť Kristovej božskosti tak ako to vykonal sám Ježiš /kenosis § 1/, aby zachránila Krista-človeka?

Ježišovu dejinnosť neslobodno ani preceňovať /v antropologickom zmysle - pozri ďalej /§ 10/, ani podceňovať.^{13/} Pre katolícke hľadisko je skutočnosť vtelenia rovnako základná a konkrétna ako skutočnosť zmŕtvychvstania. Ježišov pozemský život je počiatkom Božieho kráľovstva. Nám nejde o rekonštrukciu životných dát, o zobrazenie minulosti, ale o konštrukciu Božieho kráľovstva; o minulosť, prítomnosť i budúcnosť. A toto zvyčajná história väčšinou neobsahuje. No Ježišova dejinná konkrétnosť je nám zárukou, že kresťanstvo nie je mýtom, že medzi dejinami a vierou je reálny súvis.

Jedna i druhá cesta - od historického Ježiša ku Kristovi viery a opačne - je správna. Medzi obidvoma je nevyhnutná súvislosť daná totožnosťou Ježiša a Krista. Odchodné je tu iba hľadisko, prístup. Nová cesta zodpovedá prístupu fundamentálnej teológie, ktorá nielen že nemôže byť apologetikou, ale znova sa musí zamyslieť nad svojím postavením a úlohou medzi vedami biblickými a historickými a dogmatikou. Druhá cesta je vlastná biblickej viere, dogmatickej teológii a jej perspektívam. Praktické hlásanie /kerygma/ bude používať podľa danej situácie obidva prístupy.

10. Ako sme videli, "Kristov problém" sa formuloval aj filozoficky /§ 6/. Dnes sa tento problém nekladie v termínoch "idea - prejav" /Logos - eidos/, ale "bytie" a "uďalosť", ontický Kristus /alebo ontologický, metafyzický/ a existenciálny Kristus, Kristus ako význam /sémantický/. Pritom reálne skutočnosť Kristovo sa prehlesuje za irelevantné - nezáleží na ňom. Dejinný Kristus nie je dejinný Ježiš. Dejinný Kristus je procesom viery, miestom stretnutia s Bohom. Kristus je Slovo, rozhodnutie, funkcia ľudskej transcencie. "Teológia smrti Boha" hovorí, že dnes už síce Boha nemáme, ale ostal nám Ježiš ako znamenie dôvery, ktoré je povzbudením, aby sme išli ďalej. Je najľudskejším z ľudského vo svete zbevancom Boha; je Jeho posledným zbleskom^{14/}.

Veľmi cudzo nám znejú tieto slová, ktoré poznáme po označení číreho idealizmu, nominalizmu, subjektivismu. No urobili by sme chybu, keby sme voči nim ostali slepi a hluchí, alebo sa púšťali do jalových polemík. Či vari nie je v nich výčitka, že sme vo svojom hlásaní Krista čoko zanečbali? Že stále odpovedáme len na otázky, ktoré si kladiete sami a na ktoré máme už pätáročia pripravenú odpoveď?

11. Cirkev od prvých storočí pracovala na pojme pravej Kristovej božskosti. Nižaký katolícky teológ túto božskosť nebude popierať. Ostali sme však veľmi dlžní Kristovej ľudskosti. I tá totiž patrí k nepostihnuteľnému Kristovmu tajomstvu /Ef 3, 8/. Kristus sa nám stal podobným vo všetkom okrem hriechu /Žid 4, 15/. A preto je potrebné ukázať plnosť ľudskosti Krista, ako aj to, čo toto jeho sväté Slovečenie hovorí dnešnému človeku. Vyznanie viery hlása, že Kristus je pravý človek. Teologická interpretácia azda trochu tento výraz zoslabila, keď priveľmi potlačila Kristovu ľudskosť a chápala ju ako nástroj. V tomto postoji sa prejavuje zbytočný strach z poruďštenia Krista, z novodobého arianizmu.

Rovnako je prehnaná obava, že Kristus chápaný ako "Boh v ľudskej podobe, ktorý si poslušil ľudskou prirodzenosťou ako inkognitom, nám Krista vzďaruje a robí z neho niečo neuveriteľného"^{15/}. Kristológii nemožno zameniť na antropológii. Keď nájdeme rovnováhu medzi Kristom - plným ľudskosti a božskosti, keď budeme vyznávať Ježišovu historickú časť i Krista našej viery, potom môžeme prijať aj Krista ako význam, výzvu, rozhodnutie i ako dianie. Podmienkou pre toto všetko však je, že Kristus je skutočným človekom a pravým

Bohom. Až Kristus-Bohočlovek má absolútny význam a záväznosť.

12. Z tohto dôvodu bude potrebné znovu premyslieť naše učenie o osobnom spojení /unie hypostatica - § 4/. Bude potrebné oveľa viacej uplatňovať ľudskú otvorenosť, existenciálno-ontologickú možnosť /potentia obiectivialis/, z ktorej vysvitne, že vtelenie nie je neludským alebo protiludským preludom, ale vyvrcholením ľudsky možného spojenia s Bohom, najvyššou dokonalosťou, ktorou Boh korunuje stvorenie.^{16/} To však už nepatrí filozofii, ale teológii, pravda, dnes sa tu obidve stretávajú.

B i b l i c k é h r a d i s k o

13. Kristológia dnes musí nadväzovať na biblické vedy, a to nielen z dôvodov metodických a obsahových, ale zásadných: aby odstránila podvojnú mediu medzi biblickým a dogmatickým Kristom, medzi historickým Ježišom a kerygmatickým Kristom /§§ 7-9/. Biblické vedy otvorili novú cestu dogmatike.^{18/}

Bádania o Ježišovom živote od päťdesiatych rokov ukázali, že vyznanie a hlásanie prvotnej Cirkvi má zmysel len vtedy, keď sa opiera o predveľkonočné skutočnosti.^{19/} Oproti starším názorom treba predovšetkým zdôrazniť, že prvotné slovo Cirkvi nie je iba hlásaním /kerygma/, ale vyznaním /homologézis, martyria alebo martyrium, ktoré sa stalo skutočným martyriom, t.j. mučeníckym vyznaním/.

14. Ďalej biblické vedy dnes čoraz jasnejšie ukazujú, že v slovách a v činoch "predveľkonočného" Ježiša je niečo, čo sa nedá odvodiť zo židovského alebo z helenistického sveta, ani z palestínsko-kresťanského či z helenisticko-kresťanského prostredia.

a/ Je to predovšetkým Ježišov absolútny nárok /nie "sebavedomie" - porovnaj § 6/. Až tento zakladá eschatologickú naliehavosť a výzvu k rozhodnutiu /§ 10/. Jedinečnosť tejto skutočnosti sa prejavuje v Ježišových slovách a činoch, ktorými začína Božie kráľovstvo. V nich sa už v skrytosti nachodí kristológia /implicitná kristológia - výraz R. Baltzanna/.

b/ Čoraz zreteľnejšie vystupuje "osobnosť Krista-Spasiteľa" /Heilsperson/. V minulosti sa táto otázka skúmala pod zorným uhľom mesiánskeho sebavedomia /§ 6/ a na základe "mesiánskych titulov". To však nevedlo k cieľu: Niektoré tituly vystupujú do popredia väčšmi ako starozákonné, iné takmer zanikajú. O nijakom z týchto

titulov okrem výrazu "syn človeka" /pozri §§ 17-19/ nemožno a istotou povedať, či sa nimi označil Kristus sám, alebo či je to oslovenie alebo výraz viery cirkvi. Dnes sa väčšmi skúmajú predpoklady, názory a východiská, z ktorých sa tieto výrazy pre nás stanú pochopiteľnejšie - a to tak priamo o Ježišovi, ako aj vo vyznaní Cirkvi. Mnohosť titulov poukazuje na to, že ani jeden z nich nie je adekvátny; to, že Ježiš všetky tieto tituly nepoužil, sa zhoduje s jeho "sebavydaním", o ktorom možno hovoriť predpavlovský hymnus /Fl 2, 7/.

15. Svedectvo o veľkonočnej udalosti má nepochybne veľkú závažnosť. Istota zmŕtvychvstania je pre učeníkov a Cirkev rozhodujúca a pre nás je východiskom kristológie. Nesmieme ho však preceňovať a "z Ježišovho hrobu vytvárať neprekročiteľnú priekopu".

Svedectvo o zmŕtvychvstanií nadobúda rôzne formy: prvé a pôvodné, skutočné "praslovo" Cirkvi vyznáva: "Žije!" Aký je význam tohto slova? Sú dva významy a o ich obsahu sa dnes diskutuje: Buď Kristus, ktorý žije, príde /paruzijný význam/, alebo žije v Otcovej sláve /predstava oslávenia, Hochheitschristologie/. Prvý význam značí očakávanie blízkej budúcnosti, druhý zdôrazňuje prítomnosť. Zdá sa, že obidve ponatie sa vyskytujú od počiatku vedľa seba a čiastočne sa prestupujú.

Iné formy vyznania sú: Ježiš je Pán /Kyrios/, Kráľ a veľknáz /pod vplyvom Ž 110, 1/, Boží Syn /zo Ž 2 - Sohneschristologie/. Z týchto a z ďalších artikulácií vychádza dogmatika.

D o g m a t i c k é h r a d i s k o

16. Základná otázka dogmatickej povahy dnes nie je v tom, či Ježiš je pravým človekom a pravým Bohom, alebo ako sa jeho dvojaká prirodzenosť spája do jednoty, ale znie takto: Čo má spoločné Ježiš s Nazaretom a otázkou o Bohu? Musím veriť v Ježiša, v Božieho Syna a Mesiasa, aby som mohol veriť v Boha a aby som mal plnú a správnu vieru, dokonca biblickú vieru?^{10/}

Ako vidno, hoci ide o základné otázky, dnes bývajú často už vo svojom základe zle postavené a zmiešavajú to, čo je potrebné najprv rozlíšiť. Zaiste, k akejkoľvek viere v Boha nie je potrebná kristologická viera; máme aj prirodzené poznanie Boha. No, kde kristologická viera sa vedome a vyslovene odmieta, tam nemôžeme hovoriť o viere plnej a správnej, biblickej a katolíckej. Až potom

prichádza vyššie uvedená otázka o pomere historického Ježiša a Krista vyznania a po nich najstaršie otázky o Ježišovi, pravom človeku, Kristovi-Mesiášovi, pravom Božom Synovi a našom Spasiteľovi. Staršia teológia častejšie volila cestu stotožnenia Boha filozofov a Bohom Písma. Dnes oveľa vážnejšie uplatňuje náuku o vtelení Boha viery, ktorý bol, je a bude, ktorý jediný pozná Otca a zjavil Ho nám, ktorý je cestou, pravdou a životom a nielo inej cesty. Je tu hermeneutický kruh? Áno, nie však logický: Vierou prijímame trojediného Boha, ktorý je pred všetkým a nad všetkým, ale pre nás je k Nemu prístup prostredníctvom slova a činov historického Ježiša Krista. Naša viera je teda zároveň teocentrická a kristologická.^{21/}

Syn človeka

17. Prečo sa zaujíma dogmatika o historickú osobu Krista? Nemá to ponechať iným vedám a zaoberať sa len Kristom viery? Klasická dogmatika sa zaujímala o to, čo vypovedalo o jeho ľudskosti zjavenie, viera Cirkvi a autentický výklad jej magistéria. Kristovo človečenstvo hájila ako zjavenú pravdu. No práve týmto vzbudzovala dojem, že sa ocitá v bludnom kruhu: Zjavený Kristus sa chápal ako zjavujúci a výpovede prisudzované mu vierou sa pokladali za základ viery.

Pre dogmatiku v dnešných časoch má základný význam nájsť východisko z tohto bludného kruhu, nájsť pevný bod. Môže tak urobiť aj ze dnešného stavu - ak sa nechce uzavrieť do čírej viery a nastoliť tak dualizmus medzi historickým Ježišom a Kristom viery /alebo mytu/ - keď v hlásaní viery objaví nespornú a základnú skutočnosť, ktorá sa dá ľudsky overiť a hodnoverne sa týka priamo historickej osoby Ježiša Krista. To je prvým a hlavným dôvodom, prečo sa dnes dogmatika vo zvýšenej miere zaujíma o Krista ako o človeka.

18. Táto základná výpoveď sa nachodí už v najstaršom svedectve Cirkvi: Kristus zomrel a tretieho dňa vstal z mŕtvych. To ešte nie je hlásanie, reflexia, interpretácia - ale holé svedectvo - jadro svedectva Petrovho /Sk 2, 23-24; 3, 15/ a Pavlovho /1 Kor 15, 1-21; Rim 1, 4; 5, 6/. V tejto skutočnosti má základ všetko ďalšie hlásanie a viera, evanjeliá a proroci, totožnosť Ježiša, ktorý bol zabitý, a Kristom, ktorý žije, predevanjeliová skutočnosť i ju nasledujúca kristológia. Kristova smrť je rovnakým faktom ako jeho zmŕtvychvstanie. Smrť je overiteľnou zárukou súvislosti oboch odchodných Kristových životov.

Kristova smrť je teda historickým východiskom. Bola posledným jeho činom a potvrdzuje všetky predchádzajúce. Tak na jednej strane odkazuje na Kristovo vtelenie a odtiaľ na jeho celé dielo spásy, ako aj na jeho preexistenciu. Na druhej strane, keďže je spolu s Kristovým smrťvychvstaním dosvedčená a vnútorne s ním súvisí, je priechodom k ďalším, rovnako zaručeným skutočnostiam viery, a to, že Kristus je v Otcovej sláve, že je prítomný vo svojej Cirkvi a že opäť príde, aby svoje dielo dokončil. Vo svetle smrti a smrťvychvstania sa potom Cirkvou a všetkými novozákonnými spismi interpretuje celý pozemský Ježišov život i Starý zákon.^{22/}

Keď teda dnes s celou Cirkvou vyznávame, že Kristus bol pravý človek, myslíme tým istotu zaručenú viditeľne Bohom a potvrdenú ľudsky, že nadprirodzené skutočnosti, neviditeľné a presahujúce náš pochop sú rovnako reálne a že naša viera nie je mýtus, nech by mal akýkoľvek pôvod /§ 9/. Ježišova historická osobnosť nám poskytuje ľudskú overiteľnosť a ľudský prístup k tajomstvám viery.

19. Keď dnes spolu s Chalcedonským snemom opakujeme, že Ježiš Kristus bol pravý človek, máme tým na mysli ešte niečo iného. Je jenný rozdiel medzi výrazom "Kristus je pravý človek" a výrazom "vzal na sebe ľudskú prirodzenosť". Prvý výraz nesie nesmiernu vážnosť, dôraz a dosažnosť; druhý výraz síce má v jazyku teológie rovnaký obsah, ale jeho denotácia sa do istej miery rozplýva a konotácia je chudobnejšia pre významovú a perspektívnu nosnosť.

Asi sedemdesiatkrát označuje Kristus samého seba v evanjeliách "synom človeka". Toľko ráz používa tento výraz Ezechiel a mnohé prívlastky, ktoré mu dáva, sa zhodujú s Ježišovými osudmi. Daniel ním označuje celý Izrael. Používa ho teda v kolektívnom zmysle, ale aj v paruzijnom individuálnom zmysle podobne ako diakon Štefan. Inak v neskorozhídovskom a v kresťanskom prostredí tento výraz nie je častý. Teda i tento "najľudskejší" titul obsahuje myšlienku poníženia i oslavy, utrpenia i slávneho príchodu.^{23/}

Dnes vidíme v tomto výraze "radikálnu otvorenosť" ľudského božskému, naplnenie Božej myšlienky o človeku /§ 12/. Syn človeka je absolútnou plnosťou a dokonaním ľudského v Božskom. Syn človeka v pozemskom i oslávenom živote je "posledný Adam" /doslova z 1 Kor 15, 45 - eschatos, novissimus/. Naša viera sa teda nezakladá iba napovetkonožnom Kristovi, ale aj na konkrétnej Ježišovej osobe, na jej reálnom, absolútnom vzore. Pravda, plnosť ľudskosti má aj veľké antropologické perspektívy, ako to - nepriek všetkým nepresnosťami - ukázal Teilhard de Chardin.^{24/}

20. Božím synom nezývali v starom oriente kráľov. Žalm 2 používa tento názov aj pre izraelského kráľa, no v celkom inom, odmytologizovanom zmysle: Kráľ je Božím synom v zmysle vyvolenia. Rovnako v helenistickom svete to bol zvyšný názov kráľov - a odtiaľ ho odvodzuje W. Bousset, zatiaľ čo R. Eultmann vidí jeho pôvod v gnostických mýtoch. Pre Krista ho po prvý raz použil sv. Pavol /Rím 1, 3, Sk 13, 33/. No práve v takejto dobe ožil tento titul v Ríme ako súčasť rímskej cisárskej teológie. Podobne ako výraz "syn človeka" dostal v Ježišovych ústach nový význam v zmysle plného ľudstva, ktoré sa zároveň úplne otvorilo božstvu, tak aj titul "Boží syn" má v Novom zákone celkom špecifický význam, ktorý je odchoďný od dávneho orientálneho i oživeného súdobého rímskeho mýtu.^{25/}

Áká je genéza tohto výrazu a celý jeho obsah? Exegéza zistila, že Ježiš v evanjeliách nikdy takto neoznačil sám seba. No tri razy o sebe hovorí ako o "synovi", o synovi v absolútnom zmysle: Mt 11, 27; 21, 37; 24, 36 /par./. Dôsledne rozlišuje svoje synovstvo od synovstva tých, ku ktorým hovoril: Mk 12, 1-12. Tento výraz zrejme pochádza zo silného a hlbokého Ježišovho vnútorného vzťahu k Otcovi, z jeho rozhovorov s Otcem, z jeho dôvernej modlitby. Preto pôvodná katechéza nám zachovala nežné oslovenie Otca v aramejskej zdobneline "abba" /asi ako "otecko"/.^{26/}

To bol prameň, z ktorého potom mohli ústne podanie a potom aj zachované písomné svedectvá hovoriť o Ježišovi ako o skutočnom "Božom Synovi" a aplikovať tak na Krista synovsko-kráľovský i kňazsko-mešiansky výklad žalmu 2. Zaujímavé je pritom zistenie, že nijaký antický "božský človek" /theos anér/ nie je nazývaný boží syn a podobne zas v Novom zákone Boží Syn sa nikde nenazýva božským človekom.

21. Teologický obsah tohto výrazu sa člení asi do štyroch významových rovín:

a/ Teológia synovstva sa kryje s teológiou Slova. Syn a Slovo sú jedna a tá istá osoba. Vyjadruje sa tu teda preexistencia Božieho Syna vo vnútornom živote najsv. Trojice.

b/ Slovo i Syn "vychádzajú" z Otca. Otec, ktorý od večnosti vyslovuje seba úplne a podstatne v Slove, od večnosti plodí Syna, je absolútnym počiatkom; Syn a Slovo vyjadrujú úplne závislosť /esse a/.

c/ Otec vyslovil svoje Slovo i v čase vo chvíli vtelenia. Poslal svojho Syna pre nás ľudí i pre našu spásu. Slovo sa stalo človekom a vydalo svedectvo. Jeho Slovo pokračovalo v Cirkvi vo svedectve, hlásaní, liturgii i v náuke. Slová Nicejského a Chalcedonského snemu sú predĺžením Slova, ktoré Otec vyslovil a ktoré je prítomné v našom vyznaní viery. Syn sa dôsledne nazýva "poslaný od Otca"; Otec je ten, ktorý tak miloval svet, že poslal svojho jediného Syna. Teda titul Božieho Syna značí "byť pre" /esse ad, esse pro/. S tým súvisí ďalší význam.

d/ Syn, po grécky peis, môže znamenať aj sluhu. Tak skutočne aj chápalo starokresťanské svedectvo Krista - ako Božieho služobníka, ktorý sa snížil /skôr ako uponížil/, aby sa stal človekom; ale povýšil človeka a sám bol opäť oslávený. Toto "sebavydanie" bolo dokonaním "bytia pre". Toto je asi pravý zmysel kristologického byznu, ktorý uvádza sv. Pavol v Liste k Filipanom /2, 5-11/. "Podoba sluhu" je ďalším odmytologizovaním titulu "Boží Syn" a kresťanskou špecifikáciou jeho významu. Ako výraz "syn človeka" zahrnuje i jeho vyvolenie a oslávenie /§ 19/, tak výraz "Boží Syn" zahrnuje i jeho ľudskú existenciu a význam pre človeka.

Týmto prechádzame k ďalšej časti - ku Kristovi-Spasiteľovi.

Spasiteľ

22. Proti antickým mýtom bohov-záchrancov stavia polemicky starokresťanské vyznanie a hlásanie Ježiša Krista ako jediného a pravého Spasiteľa. Jeho osoba a dielo sa kladú do stredu dejín spásy, počínajúc hriechom človeka a končiac definitívnym Božím súdom.

Tejto základnej koncepcii nedávala za pravdu staršia teológia, ktorá lípнула na formuláciách najmä Chalcedonského snemu. V dôsledku toho sa Kristova osoba stala predmetom filozofickej špekulácie založenej na pojmoch gréckej filozofie a samotná teológia sa vzdialila tak od svojho biblického zdroja, ako aj od faktického prežívania Krista vo viere Cirkvi. Prívetmi sa rozišla časť pojednávajúca o Kristovi /stala sa kristológiou v užšom slova zmysle/ s časťou o Kristovom vykupiteľskom diele /soteriologiu/. Táto sa stala značne právnou náukou o zadostužnení /§ 5/. Tiež Kristov život bol do nej vložený neorganicky a čiste v časovom slede.

To bola jedna z príčin, že sa začala formovať teológia vtelenia a teológia kríža. Prvá, gréckeho pôvodu a katolíckej tradícia,

je statická a optimistická. Druhá vychádza predovšetkým zo sv. Pavla a je reformačná, dynamická a kritická. Nechce sa ani tak zaoberať ontologickým Kristom, ako skôr historickým Ježišom. Jej duchovným pozadím je silné povedomie hriechu, potreba pokánia, nádeje v spásu a odpor k oslávenej teológii. Pozerá sa kriticky /v poslednom čase i nekriticky/ na svet, sebakriticky na kresťanstvo, a to až do takej miery, že o ňom až pochybuje. Kresťanstvo sa podľa nej musí zbavovať ľudského sebavedomia a samospasiteľnosti, musí mať odvahy k zásadným rezom vo svojom navyknutom myslení a v strnulých inštitúciách.^{27/} Ako vidno táto teológia obsahuje veľa cenných podnetov, bolo by neprávne si týchto odchodných momentov nevšímaj, poľahčovať s nimi, alebo naopak, usilovať sa o predčasné a povrchnú čohodu. Pri správnom zladení duchov môže spoluvytvárať plodnú polaritu.

23. Bude teda potrebné znovu premyslieť celú náuku o spásu, Kristovo víťazstvo nad hriechom a smrťou, teda Kristovo zmŕtvychvstanie ako základnú udalosť v dejinách spásy. Biblické vedy nám znovu a kriticky odhalujú túto zvesť v Ježišových slovách už pred jeho smrťou. Dogmatika dnes nemôže postupovať inak, ako prijať - trebárs aj kriticky - tieto závery a preformulovať svoje "dôkazy z Písma": Bude si musieť uvedomiť vznik veľkončonej viery, kristológické perspektívy a sotenologické zreteľa.^{28/}

Pán

24. "Podľa pôvodného apoštolského hlásenia je Ježiš vyznačený aj ako Pán /Kyrios/. Tento výraz sa stal oblúbeným v helenistickom kresťanstve. Ale Kyrios neslobodno chápať ako vavrínový veniec, ktorý bol vzatý iným bohom a položený na Ježišovu hlavu. Je to oveľa skôr slávnostný názov Boha starozákonnej zmluvy, ktorý sa touto cestou dostal k Ježišovi /pozri: W. Förster: Herr ist Jesus. Güntersloh 1924, 12/. Samozrejme, táto pôvodná palestínska viera v Pána helenistické kresťanstvo obohatilo o nové stránky a ďalej rozvíeľo".^{29/}

Íde predovšetkým o tieto nové prvky: Ježiš Kristus je Pán, ktorý nie je len v sláve, ale je prítomný vo svojej Cirkvi, ktorá ho vyznáva a hlása, v jeho mene krstí a slávi Boha /Sk 2, 47; 5, 14 a 1./.

Je to Pán, ktorý síce už prišiel, ale znova príde. Logos, ktorý sa nachodí na počiatku stvorenia a dáva mu zmysel, je aj na kon-

ci dejín ako naplnenie stvorenia, Slova a Božieho slubu. V tomto očakávaní Pánovho príchodu je jedna z charakteristík kresťanskej viery: Buďcnosť, ktorá je nám vedecky málo dostupná, je zaručená Bohom zaslúbenia, ktorý dáva ľudským dejinám dynamiku a ručí za ich zmysel /J. Moltmann/.

Pán, ktorý je prítomný skryte, príde zjavne a naplní tiež svoj kozmický primát, dokoná svoju funkciu ako Hlava všetkého stvorenia. Je Prvý a Posledný, Alfa a Omega /Zjav 2, 8/.

"Kresťanská viera nie je pohľadom späť na to, čo sa stalo, zakotvená v nejakom počiatku, ktorý časovo je za nami; takto myslieť snažilo by odčať sa romantizmu a iba napravovaniu vecí. Rovnako nie je pohľadom len na to, čo je večné; to by bol platonizmus a metafyzika. Naša viera je predovšetkým pohľadom vpred, výpadom nádeje. No nie je len týmto. Nádej by sa stala utópiou tam, kde by jej cieľ bol iba ľudským výtvorom. Je pravou nádejou práve preto, lebo sa nachodí v systéme všetkých troch rozmerov: minulosti, pretože prielom už nastal; v prítomnosti večného, ktorá spája rozdelený čas do jednoty; v prichádzajúcom, v ktorom sa stýkajú Boh a svet - a tak bude skutočne Boh vo svete, svet v Bohu ako v poslednom písme dejín."³⁰/J. Ratzinger/.

25. Obraz starej a novej kristológie, ktorý sme tu načrtli, si vyžaduje ešte doplnenie. Teológia musí do všetkých dôsledkov prijať skutočnosť, že jej pramene nie sú čiste historickej povahy; z druhej strany musí byť jednotaj v dotyku so živou skúsenosťou viery.

Keo tak pôvodná ako aj dnešná viera sa formuje pod vedením Ducha Svätého. Kristus sľúbil, že Otec pošle v jeho mene Ducha, "ktorý vás naučí všetkému a pripomenie vám všetko, čo som povedal" /Ján 14, 26/. "A iba pod vplyvom Ducha Svätého môže niekto povedať: Ježiš je Pán /1 Kor 12, 3/.

Z toho vyplýva, že celá kristológia musí byť oveľa hlbšie spojená s učením o Duchu Svätom - čiže sa stať pneumatologickou kristológiou. Aj keď sa naše historické a filozofické, literárne a kultúrne informácie môžu získať ľudským duchom, bude tu pomoc sľúbeného Ducha, ktorá ich nebude nikdy vylučovať, ale ukáže ich plný zmysel. Iba v takejto interpretácii sa môže stať teológia vedou viery - nie iba vedou o viere. Ide jednak o to, uznávať Ježiša a veriť v Krista a jednak o to, uveriť Ježišovi Kristovi a Duchu Svätému.³¹

C i t o v a n á l i t e r a t ú r a a p o z n á m k y

- 1/ Schnackerburg, R.: Jesus Christus. In: LTK 5, S. 934-940.
- Prehľad staršej kristológie sa tu podáva /z nového pohľadu/ preto, lebo článok bol úvodnou prednáškou na studium catecheticum.
- 2/ Berten, I.: Christologie et recherche historique sur Jésus. In: Revue des Sciences philosophiques et théologiques 53./1969/, 2, pp. 233-244.
- Článok je kritickým referátom o rozsiahlej práci R. Slenczka: Geschichtlichkeit und Personensein Jesu Christi. Göttingen 1967.
- 3/ Schmaus, M.: Der Glaube der Kirche I. München 1969, S. 625.
- 4/ O Chalcedonskom sneme vydali trojzväzkové kolektívne dielo A. Grillmeier a H. Bacht: Das Konzil von Chalcedon. Würzburg 1951-1954.
- 5/ Grillmeier, A.: Christologie. In: LTK 2, Ss. 1156-1166.
- 6/ Po sekularizovanom Ježišovi /v The secular city, 1965/ a Ježišovi v duchu teológie nádeje /v On not leaving us to the snake, 1968/ Harvey Cox dokončuje svoj obraz Ježiša ako harlekýna v poslednom svojom diele The Feast of the Fools, Cambridge 1969. Domnieva sa, že takto poňatý Ježiš bude dnešnému človeku /= Američanovi/ príťažlivejší. Zdá sa, že táto atrakcia je detrakciou teológie.
- 7/ Ricciotti, G.: Život Ježiše Krista, 1941, český preklad: Praha 1948, s. 107-204.
- Novší prehľad okrem Slenczkovej práce podal napríklad W.G. Kümmel: Jesusforschung seit 1950 v Theologische Rundschau 31 /1965/6/.
- 8-9/ I. Berten, lc 236.
10. Baumann, R.: Historische Forschung und Glaube an Jesus. In: Bibel und Kirche 24 /1969/, 2, S. 34.
- 11/ Instr. Pápež. bibl. komisie z 21. 4. 1964, VI, 2; porovnaj M. Schmaus, lc 435.
- 12/ Zimmermann, H.: Der methodische Zugang zur Ur-Überlieferung von Reden und Handeln Jesu. In: Bibel und Kirche 24 /1969/ 2, S. 43.
- 13/ Historické bádanie podceňuje napríklad J. Ratzinger, keď v "Einführung in das Christentum" /München 1969/ hovorí o "modernom kliše historického Ježiša" /s. 171-3/. Azda privedú

- váhu prikladá histórii J. Blank v zborníku "Wer ist das eigentlich Gott?" /München, 1969/: "Otázka významu Ježiša pre nás a pre našu vieru v Boha musí dnes začínať na historicky ručskej rovine" /S. 112/. Ešte jasnejšie v tomto smere píše W. Pannenberg v "Grundzüge der Christologie" /Günsterloh 2, 1966, definícia 23/: "Je teda úlohou kristológie odvodniť z dejín o Ježišovi pravé poznanie jeho významu" /cit. Ratzinger 156/. No u tohto autora a celej jeho skupiny treba tento postoj hodnotiť kladne ako cestu od Krista "poveľkonošnej viery" k historickej osobnosti Ježiša.
- 14/ Porovnaj J. Ratzinger, lc 160.
- 15/ J. Blank, lc 112.
- 16/ K. Rahner: Jesus Christus. In: LTK 5, 956.
- 17/ Porovnaj: Orientierung 33 /1969/, 12-13, Ss. 142-143.
- 18/ Pozri k celej stati: Trilling, W.: Vom historischen Jesus zum Christus des Glaubens. In: Bibel und Kirche 24 /1969/, 2, Ss. 48-52.
- 19/ H. Lais: Dogmatik I, Kevelaer 1965, S. 157.
- 20/ Pozri: J. Blank, lc 111.
- 21/ Pozri: J. Ratzinger, lc 154. - O hermeneutickom kruhu pozri: Mancini, It.: Filosofia della religione. Roma 1966, pp. 159-268. Tiež Bochenski, J.: The logic of Religion, 1965; nem.: Logik der Religion, Köln 1968, Ss. 82-101 a 1.
- 22/ Pozri: Vat. II. Dogmatická konštitúcia Svetlo národov 7, 9; Dekrét o apoštoláte laikov 4; Dogm. konšt. Cirkev v dnešnom svete 18; J. Ratzinger, lc 164-166; M. Schmaus, lc 431.
- 23/ Pozri: Vat. II. Dogm. konšt. Cirkev v dnešnom svete 22, 32, 38, 73; Dekrét o mijijách 3; M. Schmaus, lc 599-602.
- 24/ J. Ratzinger, lc 1969; 189 nn.
- 25/ J. Ratzinger, lc 173-178; M. Schmaus, lc 602-610.
- 26/ Jeremias, J.: Abba. Studien zur neutestamentlichen Theologie und Zeitgeschichte. Göttingen 1966; ten istý: in: Theologische Wörterbuch zum NT V, S. 984 n. : "... pre židovské cítenie bolo neúčtivé, a preto nemysliteľné, oslovať Boha týmto familiárnym slovom. Bolo to niečo nového a neslýchaného, že sa Ježiš odhodlal k tomuto kroku... Abba v Ježišovom oslovení Boha ukazuje samo srdce jeho vzťahu k Bohu" - cit. Ratzinger 180.
- 27/ J. Ratzinger, lc 184-189.
- 28/ M. Schmaus, lc 453-516.

- 29/ Geiselman, J.R.: Jesus Christus. In: HTG I, S.758.
- 30/ J. Ratzinger, lc, 196-197; pozri Vat. II. Dogm. konšt. Svetlo národov 5, 48; Cirkev v dnešnom svete 38.
- 31/ Druhý vatikánsky koncil k tomu dáva mnohé podnety: Dogm. konšt. O zjavení 9; Svetlo národov 17, 19, 24; Cirkev v dnešnom svete 22; Dekrét o biskupoch C. status Dominus 1; O misijách 2, 4 a 1.
- Nové teologické formulácie pozri napríklad v článku:
Rey, B.: Théologie trinitaire et révélation biblique. In: Th. Ph. Th. 54, 197, 4, pp. 636-653.
- - - - -

Preklad článku z češtiny: Zvěřina, J.: Stará a nová křistologie. Duchovní pastýř XX, 1971, č. 1 a č. 3, s. 9-11 a 34-36.

↓

FRAMEN INFORMÁCIÍ

ATLAS ZUR KIRCHEN - GESCHICHTE, Herder: Freiburg - Basel - Wien
- Barcelona - New York - Rom - Sao Paolo - Tokyo, str. 61 - 82

Atlas vydali r. 1977. Vieme, že sú to staršie informácie, ale ako celok sa len z času na čas publikujú - teda ako celkový počet katolíkov v celom svete.

/Geograf/

KRAJINA Land	ORVA-TEJSTVO Bevölkerungszahl	PROET Anteil der Katholiken Zahl	Prozent
Afrika			
Algerien	12 150 000	90 450	0,7%
Angola	5 225 000	203 439	39 %
Äthiopien	23 000 000	130 668	0,6%
Botswana	580 000	9 798	1,7%
Burundi	3 274 000	1 688 857	52 %
Dahomey	2 410 000	321 273	13 %
Effenbeinküste	3 920 000	338 834	9 %
Französisch-Somaliland	—	5 210	
Gabun	468 000	241 480	52 %
Gambia	336 000	6 431	2 %
Ghana	7 945 000	847 003	11 %
Guinea	3 608 000	26 809	0,7%
Kamerun	5 350 000	1 005 086	19 %
Kenia	9 643 000	1 232 098	13 %
Kongo-Brazzaville	850 000	354 821	42 %
Kongo-Republik	15 986 000	6 673 628	42 %
Lesotho	860 000	322 970	38 %
Liberia	1 090 000	14 141*	1,3%
Libyen	1 677 000	35 885	2 %
Madagaskar	6 200 000	1 300 858	21 %
Malawi	4 035 000	666 121	16,5%
Mali	4 654 000	36 049	0,8%
Marokko	13 725 000	235 234	1,7%
Mauritanien	1 070 000	4 950	0,5%
Mauritius	759 000	240 000	32 %
Moçambique	7 040 000	980 047	14 %
Niger	3 433 000	15 120	0,4%
Nigeria	58 600 000	2 396 053	4 %
Obervolta	4 955 000	209 144	4 %
Portugiesisch-Guinea	529 000	26 499	5 %
Reunion	408 000	380 000	93 %
Rhodanien	4 400 000	384 139	9 %
Ruanda	3 204 000	821 840	26 %
Sambia	3 881 000	596 184	15 %
São Tomé	60 000	50 000	83 %
Senegal	3 580 000	145 128	4 %
Seychellen	48 000	43 820	91 %
Sierra Leone	2 403 000	29 202	1,2%
Somalia	2 580 000	3 080	0,1%
Spanisch-Guinea	272 000	218 526	80 %
Spanisch-Sahara	48 000	20 000	42 %
Südafrikanische Republik	18 296 000	1 175 831	6,4%
Sudan	13 940 000	415 536	3 %
Südwest-Afrika	584 000	84 451	14 %
Swasiland	375 000	28 300	7,5%
Tansania	11 833 000	2 069 110	17 %
Togo	1 680 000	319 304	19 %
Tschad	3 361 000	113 077	3,4%
Tunesien	4 460 000	40 000	0,9%

Uganda	7740000	2633193	34 %
Vereinigte Arabische Republik	30147000	165072	0,5%
Zentralafrikanische Republik	1437000	199626	14 %
Amerike			
Antillen (brit.)	499000	289500	58 %
Antillen (franz.)	651000	627000	96 %
Antillen (niederland.)	210000	30000	14 %
Argentinien	22691000	21484687	95 %
Bahamas	140000	31637	23 %
Bermudas	50000	4600	0 %
Bolivien	3748000 (?)	3833950 (?)	
Brasilien	88175000	78944594	90 %
Britisch-Honduras	109000	70000	64 %
Chile	8750000	6955568	79 %
Costa Rica	1486000	1316102	89 %
Dominikanische Republik	3754000	3481278	93 %
Ecuador	5326000	5016662	94 %
El Salvador	3037000	2260651	74 %
Falklandinseln	2000	270	14 %
Guatemala	4575000	4137516	90 %
Guayana	662000	195279	29 %
Haiti	4485000	2949405	66 %
Honduras	2361000	2018990	85 %
Jamaica	1830000	139508	8 %
Jungferninseln	49000	14000*	29 %
Kanada	20050000	8545241	43 %
Kolumbien	18596000 (?)	19315809 (?)	
Kuba	7833000	5911480	75 %
Mexiko	44145000	37820963	86 %
Nicaragua	1715000	1354522	80 %
Panama	1287000	1192733	93 %
Paraguay	2094000	1868789	89 %
Peru	12012000	11934718	99 %
Puerto Rico	2668000	2352061	88 %
Trinidad und Tobago	1000000	299649	30 %
Uruguay	2749000	2250380	82 %
Venezuela	8921000	8178085	92 %
Vereinigte Staaten von Amerika	199118000	46864910	24 %
Asien			
Burma	25246000	228570*	0,9%
Ceylon	11491000	824265*	7 %
China	710000000	?	
Hongkong	3732000	238372	6,4%
Japan	98865000	327052	0,3%
Indien	496680000	7190835	1,4%
Indonesien	107000000	1753653	1,6%
Irak	8338000	236780	2,8%
Iran	25283000	28035	0,1%
Jordanien	2059000		
Israel	2629000	4688000	98451
			2,1%

Kambodscha	6320000	58138	0,9%
Kuwait	491000	16000	3,3%
Laos	2700000	30706	1,1%
Libanon	2460000	812717	33 %
Macao	169000	36500	22 %
Malaysia (mit Singapore)	11639000	299856	2,6%
Nordkorea	12400000	?	
Nord-Vietnam	19500000	835268°	4,3%
Pakistan	105044000	398433	0,4%
Philippinen	33477000	24176989	72 %
Portugiesisch-Timor	560000	131455	23 %
Saudi-Arabien	6870000	12503	0,2%
Sudkorea	29096000	704167	2,4%
Sud-Vietnam	16543000	1598159°	9,6%
Syrien	5400000	141380	2,6%
Taiwan	12791000	293449	2,3%
Thailand	31508000	133798	0,4%
Turkei	31910000	26539	
Zypern	603000	6700	1,1%
Australien	11541000	2576919	22 %
Neuguinea	1582000	448468	28 %
Neuseeland	2676000	369033	14 %
Ozeanien (em.)	203000	91249°	45 %
Ozeanien (brit.)	750000	101067	13,5%
Ozeanien (neuseeländ.)	37000	2107	5,7%
Ozeanien (franz.)	191000	88946	47 %
Ozeanien (engl.-franz.)	76000	10610	14 %
Papua	601000	60745	10 %
Samoa	130000	33175	25 %
Europa			
Albanien	1914000	134000°	7 %
Baltische Länder	?	2270000°	
Belgien	9258000	8356240	98 %
Bulgarien	8257000	60602°	0,7%
Dänemark	4797000	26845	0,6%
Deutschland			
BRD mit Westberlin	59676000	27140702°	45 %
DDR mit Ostberlin	17067000	1452567	8,5%
Finnland	4639000	2614	
Frankreich	49400000	42762533	86 %
Griechenland	8614000	45921°	0,5%
Großbritannien	54744000	5533914	10 %
Irland	2884000 (?)	3153524 (?)	
Island	196000	998	0,5%
Italien (mit San Marino)	51980000 (?)	53025212 (?)	
Jugoslawien	19735000	6314707	32 %
Luxemburg	335000	317382	95 %
Malta	317000	310000	95 %
Monaco	23000 (?)	24292 (?)	98 %

SVATEC MLÁDEŽE

Práve pred rokom skončil jubilejný rok /31.1.1998/, venovaný apoštolovi mládeže a katolíckeho sociálneho učenia - Jánovi Boskovi /bolo to zároveň 100 rokov od svätcevej smrti./

Don Boskov význam ako priateľa mládeže, ako nositeľa pedagogického a sociálneho posolstva evanjelia sa nanovo zjavuje v prítomnosti. R. 1877 napísal niekoľko premyslených vyšlienok pod názvom "KRÁTKA ÚVAHA O PREVENTÍVNIOM SYSTÉME"

Preventívny systém sa snaží vychovávať vkladnosťou a vooreď informuje o tom, čo je dobré a čo zlé v duchu priateľstva lísky. Dospelý má pripomínať dobro svojím správaním a mladých má povzbudzovať a pomáhať im k tomu. Don Bosko zdôraznil, že treba predchádzať negatívnym skúsenostiam mladých a je dobré podporovať ich pozitívne skúsenosti. Celý tento systém spočíva v láskavosti, rozumnosti a v náboženstve.

Lá s k a v o s ť sa má preukazovať na každom kroku. Nie "bitka ale láska." Don Bosko veril, že v každom sloveku, i v tom najnešťastnejšom, je určitý bod prístupný dobru. A prvoradou úlohou vychovávateľa je nájsť ho. Výchova je vecou srdca, preto z nášho správania má vyžarovať láska. Láska nespočíva v zahrňovaní detí materiálnymi darmi, ale je to spoločné trávenie voľného času, účasť na hrách detí a schopnosť spolu s nimi prežívať ich záľuby. Nestačí, aby sme deti milovali. Aj ony majú cítiť, že sú milované. "Kto vie, že je milovaný, miluje a ten, koho milujú, dosiahne všetko"...

R o z u m n o s ť je druhým prvkom výchovného tajomstva. Don Bosko hovorí: "Trebá sa dať viesť rozumom, nie vášňou." Rozumnosť rodiča a vychovávateľa musí vzbudiť rozumné a vzrievajúce správanie sa dospievajúceho. Rozum sa pri výchove uplatňuje predovšetkým v dialógu, a to spôsobom, pri ktorom si Don Bosko váži partnera, rozpráva sa s ním ako so sebestoňým, pozorne ho počúva, má odvahu "stráviť s ním spoločný čas."

Ďalšou úlohou je "vedieť byť veselý." "Kto nevie byť veselý, nemel by sa venovať výchove." Z dialógu sa rodí dôvera. Veď nikdy nemožno nič trvalého dosiahnuť, ak sa nenaobudne ozajstná dôvera. Ďalším ovocím dialógu je vzájomné obhacovanie sa. Chlapcom treba niektoré veci stokrát opakovať, niekedy ani to nestačí. Preto sa treba stále znova vracieť k tomu, čo bolo povedané, ale vždy s láskou, ako to robia milujúci rodičia.

N á b o ž e n s t v o "dieťa sa zapája vieraou svojich rodičov." Deťom treba prinášať Božie Slovo. Prvým predpokladom je modlitba. Deťom treba predkladať tie myšlienky viery, ktoré sú pre ne zrozumiteľné. S deťmi sa treba spoločne modliť - najprv jednoduché a ľahké modlitby, ktoré neodrážajú a neunavujú. Prítom treba modlitbou konať vytrvalo a úkladne. Blahoslaveným bodom je naučiť deti žiť v milosti božej, živiť ich vierou sviatosťou pokánia a Oltárnou sviatosťou. V tejto veci zanechal Don Bosko presné smernice: "Nikdy neslobodno nútiť chlapcov k častému svätému prijímaniu. Treba ich len navbudzovať a dať im možnosť využiť to." Bol však presvedčený, že ak zanedbajú tieto prostriedky milosti, spravnosť je vylúčená.

Rodina má byť domácou cirkvou, kde sa všetci spoločne zaslúžia, spoločne prežívajú svoju vieru. Rodičia sú povolání na to, aby boli prvými katechétmi svojich detí. Don Bosko hovorí, že ak sa nepoužijú náboženské prostriedky, potom treba použiť palicu a násilie. Predkladá nám triezvo a realisticky podstatu kresťanského pohľadu a ľudského pohľadu na život, povinnosť, prácu, profesiu - so zachovaním si Božej prítomnosti v srdci.

Čo sa týka samotného jubilea iniciatívy sa ujal sám pápež. Navštívil centrum saleziánov na severe Talianska - mesto Turín, v ktorom Don Bosko postavil Pomocníci kresťanov veľkolepú baziliku, aj rodisko svätca. Tam na severe prebiehali všetky slávnosti. V kongregácii pre svätorečenie "čakajú" na proces blahorečenia 100 osoby z Don Boskovej duchovnej školy.

Vernosť ducha svojho zakladateľa znamená pre saleziánov /je ich celkom 17 233/ neprestajne vyhľadávať mladých ľudí s ich problémami. Najväčšie projekty sa realizujú v Brazílii so zachytením "četi ulice" /na spôsob bezrizorných/. Osem rokov pracujú na projekte Afrika /vyše 500 misionárov v 30 republikách Afriky/.

Všade ide o mladých ľudí - chlapcov a dievčatá /ženská vetva: saleziánky/, ktorí sú ponechaní predovšetkým len na seba samých - sú to problémy podobné tým, ktorým čelil a prekonával sám Don Bosko pred 100 rokmi.

ŠTATISTIKA MUŽSKÝCH REHOLÍ A KONGREGÁCIÍ

1. Jezuiti /SJ/	26 617
2. Františkáni /OFL/	20 037
3. Saleziáni /SBD/	17 233
4. Kapucíni /OFM-Cap./	11 963
5. Benediktíni /OCB/	9 357
6. Školskí bratia	9 177
7. Dominikáni /OP/	6 769
8. Redemptoristi /CSsR/	6 474
9. Marianisti /FSM/ Školskí bratia	6 352
10. Obláti Neopoškvrnenej Panny /OMI/	5 731
11. Verbisti /SVD/	5 504
12. Františkáni-konvent- náli OFM-conv./	4 127
13. Lazaristi /CM/	3 854
14. Karmelitáni /OCD/	3 500

Údaje sú z Pápežskej ročenky /PA/ za rok 1987. Minulého roku bol trend v členstve narastajúci. Na orientáciu: rehole majú večné sluby slávnostné - kongregácie /zdrúženia/ majú jednoduché sluby. Podrobne to uvádza cirkevné právo.

STEFAN ŠMÁLIK - 80 ROČNÝ

Profesor Štefan Šmálik vyoral veľkú brázdú na slovenskej dedičnej roli. Pán Boh mu dožičil dožiť sa vysokého veku a tak vidieť naše roky, vidieť okolo seba svojich žiakov, priateľov - najmä z bratislavských rokov pôsobenia medzi vysokoškolskou mládežou, kam ho jeho - dnes už preslávený stĺp nášho národa - o. biskup J. Vojtaššák zámerné poslal. Vedel koho tá posielal: zrelého muža, kňaza - svätého života, prevelmi trpezlivého, tolerantného, na tie časy až príliš vzdelaného a rozhladeného. Navyše pre nastupujúcu éru socializmu, mal slovanskoruskopravoslávny rozklad. Popri dôkladnej znalosti jazyka a kultúry národa francúzskeho jedinečného znalca latinčiny, absolvoval aj štúdium ruštiny u prof. Izačenku na univerzite. Jeho hlboký ponor do dejín cirkvi a našich slovenských predkov je svojho druhu jedinečný. Otec Štefan vedel ako kňaz jedinečne spájať v sebe kňaza a vedca. Nečejní mu to ušielali a dokonca ho označovali za romantika. Bol romantikom a opravdovje, v tom nazožastnom zmysle slova: dejje našich predkov vnímal ponorený do koloritu ich doby - nakoľko ovláda starožitnosti našich predcov. Všetko videl v ohromnom súbise stredo-európskeho kotla národov, v neustálom vzájomnom oplodňovaní kultúr stredomoria s orientálnymi vplyvmi iránskymi, potom gréckej symbiózy, italicických rocensko-kultúrnych tlakov predkresťanského a kresťanského obdobia. Tlak Frankov na rannostredovekých Slovienov mal ako na dlani. On jednoducho s nimi je spojený, on s nimi dennodenne v tichých študijných honoroch komunikuje... Slovenské miestnu Cirkev korunoval svojím encyklopedickým dielom z cirkevných dejín: Toto dielo nemá v Európe páru svojím koncipovaním podľa starej komparatistickej stĺpcovej metódy. A to neprestajne od začiatku do konca: časový úsek života na Slovensku a zároveň udalosti dejje, príhody a zábery v živote cirkvi inde. A vyšlo z toho veľkolepé dielo /Franciázi to označili za "magnifique/ ŠTYRIDSAT DEŤAĎ GENERÁCIÍ

Profesor Šmálik svojou prácou na poli Cirkvi a národa radí sa k stĺpom nášho Slovenska. Vidieť ho dnes a prehovoriť s ním je mimoriadnym zážitkom a navyše si s ním posediť je naozajstným pôžitkom. Bez zábran by sme ho mohli nazvať naším ďalším "batkom." On je skutočne náš "báta - otec."

Takmer do jedného takéto zjavy v národe našom sa rodia v početných rodinách a v rázovitých dedinách. Otec Štefan sa narodil v prekrásnej predávnej dedine Šumiaci 17.12.1908. Je to 1000 m nadmorskej výšky - tot' priebojný horal. Päť srodencov, sedliacka rodina, chudobné polia, otec 3 krát v Amerike, aby rodine polepšil živobytie. Preto mladý Štefan do 13 rokov pomáha matke na poliach. Potom ho pohltí Levoča so svojím gymnáziom. Ako mimoriadny talent odchádza na "štipendijné" Masarykovo gymnázium do francúzskeho Dijonu./Dijónu/. Je to mesto so slávnou tradíciou: rodisko presláveného kazateľa Bossueta a sv. Bernarda. Zakrátko ho ošaríva francúzske literárne hnutie MODERNA s básnikom Claudelom, prozaikom - filozofom Bernanosom a mimoriadne plodným a úderným Pierrom l'Ermitom. Po získaní bakalaureátu na univerzite v Dijone vracia sa domov /1929/ a dokončuje teológiu na Spiši. A Kapitula to bola jediná skutočná "vyhňa" na Slovensku: Vojtíšek, Ferenčík, Hyčák, Špirko, Barnáš, Kapala, Hanus, Kútnik - Šmálov, Števík, Karoš Macačov.

28. januára 1934 bol ordinovaný za kňaza. Tri roky v Tvrdošine, rok v Mikuláší, 8 rokov v Hybiach /2.svet.vojna/; tam sa stretával s voj. kom. Brežnevom, generálom Klementievom.

Všade učil týždenne 25 hodín náboženstvo. Po skončení vojny bol katechétom na Prvom štátnom gymnáziu v Bratislave a zároveň kazateľom pre inteligenciu v Modrom kostolíku. Krúžky boli živými oázami duchovného života v tomto meste.

28. septembra 1951 profesora zaistila ŠTB a odviezla do Prahy - do "člyna" v Ruzyni. Jeho život dostal sovietskú diktandu - on bol roky duchovne spojený so všetkými prenasledovanými v ZSSR. "Vyfasoval" 13 rokov za "velezradu"

CARLO CARRETTO - ZA HRANICOU SMRTI

4. októbore 1988 vo veku 78 rokov zomrel v umrickej pustomni /Umbria, Itália/ C.Carretto. Preslávil sa svojím apoštolským životom ako organizátor Katolíckej akcie v Taliansku. Za mladi spolupracoval s Roncallim - neskorším pápežom Jánom XXIII.

Carlo Carretto bol v rokoch 1943 - 1953 predsedom katolíckej akcie talianskej mládeže. Podľa jeho charakteristiky boli to roky plné práce, vážnivých podujatí, stretnutí s dušami a veľkých snov. V r. 1954 na nešporoch sv. Karola sa rozhodol opustiť všetku svoju činnosť a vstúpil do spoločnosti malých Ježišových bratov a nasledoval cestu Karola de Foucaulda na Sahare. Noviciát začal v Afrike a žil v slávnych pustovníach, pustovních Foucaulda v Tamarassete Assakrene. V r. 1964 sa na opud predstavených vrátil do Talianska a medzi spoločskými hranami vytvoril fraternitu. Zhromaždil okolo seba mladých a učil ich modliť sa. Precestoval mnohé krajiny Európy a Ázie, aby šíril Božie slovo aj ústami a ohlasoval Krisovu spásu v "džungli moderného života."

Jeho knihy sú preložené do desiatok svetových rečí a niektoré z nich dosiahli viac ako 25. vydanie. Medzi našou verejnosťou sú známe LISTY Z PŮŠTE, PŮŠŤ UFROSTRED MESTA, LEBO SI MI OTCOM... a podobnú ozvenu vo svete majú aj jeho diela MIMO VŠETKÝCH VECÍ, LEN LÁSKA ZAVÁŽI, CIRKEV SLE MI, NA STOPÁCH BOHA.

C. Carretto je v určitom zmysle typickým príkladom duchovných osudov mnohých kresťanov našej doby. Zdedili kresťanstvo tak, ako sa dedí meno a príslušnosť k istému národu. Pod vplyvom odkresťanbenej spoločnosti dostávajú sa do konfliktu s náboženstvom alebo sa stavajú voči nemu ľahostajnými. Niektorí však, zburcovaní Svätým Duchom, spoznáajú sa a "osrdia sa" - teda osvoja si to, čo im dáv-

no patrilo. Začni vedome vyznávať toho, ku ktorému už dávno v určitom zmysle patrili, objavia netušený poklad na vlastnom poli.

NIEKOĽKO MYŠLIENOK Z JEHO DIEL

... dospel som k istote, že modlitbou sa netratí čas a že nielo primeranejšej formy pomáhať tým, ktorých milujeme, ako je práve modlitba ...

... najväčším darom, čo mi Sahara dala, bola modlitba...

Chodieval som, bežal, rozprával som, organizoval, pracoval a pokiaľ som sa v presvedčení, že čosi závisí od mňa. V skutočnosti však nezáviselo od mňa nič.

Bolest očisťuje lásku; robí ju opravdivou, nefalšovanou a čistou. Vylučuje z nej všetko, čo k nej nepatrí. Oddeluje lásku od zmyslov, ktoré jej nasadzujú falošnú masku. Láska sa stáva nezištná, nepochítavá.

Svätý A. Aurelius

Reč o užitočnosti pôstu

HLAVA PRVÁ

1. POSTIŤ SA BOHU JE POVINNOSŤOU LUDÍ, NIE ANJELOV

Pripomínajú nám povedať niečo o užitočnosti pôstu. Aj Boh nás napomína aj časy nás napomínajú. Toto zachovávanie totiž, táto čnosť ducha, toto ukraľovanie tela a obohacovanie ducha anjeli Bohu nepreukazujú. Tam je totiž všetkého záso-
ba a večná istota a prato tam nič nechýba a na Boha je zamera-
ná všetká žiadostivosť. Tam je chlieb anjeloľ, ktorý, aby ho
mohol človek požívať - stal sa človekom. Tu všetky duše,
nosiace pozemské telo, si naplňajú žalúdok. Tam duchovia
rozumom obdarení, Bohom naplňajú svoju myseľ. Pokrm je teda
tu aj tam. Avšak tento pokrm ako osviežuje, súčasne sa umen-
šuje a naplne žalúdok, len keď sa zmenší. Onen však aj nasý-
ti aj ostáva neporušený. Po tomto chlebe nám Kristus priká-
zal lačniť, keď hovoril: "Blažení, ktorí sú hladní a smädní
po spravodlivosti, lebo budú nasýtení" /Mt 5,6/. Patrí sa
teda ľuďom v tomto smrteľnom živote, aby boli hladní a smäd-
ní po spravodlivosti. Byť však naplnený spravodlivosťou pat-
rí k inému životu. Tohto chleba, tohto pokrmu sú plní anje-
li. Ľudia však, ak po ňom túžia, natahujú sa po ňom. Keď
sa natahujú, sa rozširujú, keď sa rozširujú, stávajú sa schop-
nými ho prijať a keď sú schopní ho prijať, budú ním svojho ča-
su naplnení. Čo teda? Tu nedostanú nič tí, čo sú hladní a
smädní po spravodlivosti? Dostanú zaiste, ale iné je, keď
hovoríme o jedle tých, čo sú ešte na ceste a niečo iné, keď

hovoríme o dokonalosti blažených. Počuj Apoštola hladného a smädného po spravodlivosti, akú možno dosiahnuť v tomto živote, akú možno užívať v tomto živote. Kto z nás by sa opovážil s ním porovnávať, ak nepoviem, nad neho sa vystavovať? Čo však hovorí: "Nie preto, že by som bol už dostal, alebo že by som bol už dokonalý." Všímnite si, kto to hovorí: Vyvolená nádoba a akoby koniec strapca Pánovho rúcha, ktorý na dotyk uzdravuje krvotok pre vieru. Posledný a najmenší z apoštolov, ako sám vraví: "Ja som posledný z apoštolov" a ja som najmenší z apoštolov" a opäť, "nie som hodný nazývať sa apoštolom, lebo som prenasledoval Božiu Cirkev. Milosťou Božou však som, čo som a jeho milosť nebola vo mne márna. Viac som sa napracoval ako oni všetci, avšak ani nie ja, ale milosť Božia, ktorá je vo mne" /1 Kor 15,8-10/. Keď to počuješ, sa ti zdá, akoby si počul niekoho nasýteného a dokonalého. Počul si teda, čoho je plný, počuj ešte, čoho je hladný: "Nie, že by som bol už dostal, alebo že by som bol už dokonalý" vraví, "bratia, nemyslím si, že som to už dosiahol. Jedno však robím: zabúdam na to, čo je za mnou a usilujem sa dosiahnuť to, čo je predo mnou. Bežím za cieľom, za odmenou, to jest za nebeským povolaním Božím v Kristu Ježišovi." /Filip 3,12-14/. Hovorí, že ešte nie je dokonalý, pretože zatiaľ ešte nedostal, nedosiahol. Hovorí, že vzťahuje ruku a že sa usiluje dosiahnuť palmu nebeského povolania. Je na ceste, hladný, túži po naplnení, trápí sa, praje si dosiahnuť, planie túžbou, na nič tak túžobne nečaká ako na uvoľnenie a prebývanie s Kristom /tamže 1,23/.

HLAVA DRUHÁ

2. P O S T L U D Í J E S T R E D N É M I E S T O M E D Z I L U Ď M I A A N J E L M I

Teda, najmilejší, existuje pozemský pokrm, ktorým sa živí naše slabé telo, je však aj pokrm nebeský, ktorým sa naplňuje zbožná myseľ a ako má svoj život pokrm pozemský, aj onen pokrm má svoj život: Tento pokrm udržuje život ľudí,

tamten pokrm však udržuje život anjelov. Veriaci ľudia, srdcom už odlúčení od množstva neveriacich, upriamení na Boha, ktorým sa hovoria: hore srdce, ktorí vkladajú svoju nádej do niečoho iného a sú si vedomí, že sú iba pútnikmi na tomto svete, zaujímajú akési stredné miesto a nemožno ich prirovnať ani k tým, čo nepokladajú nič iné za dobro, než užívanie pozemských rozkoší, ani zatiaľ k obyvateľom neba, ktorých jedinou rozkošou je Chlieb, ten istý, skrze ktorý boli stvorení. Ľudia sklonení k zemi, hľadajúci potravu a potešenie iba z tela, dajú sa prirovnať k dobytku. Od anjelov sú nesmierne vzdialení, a to tak svojou prirodzenosťou ako aj svojimi mravmi. Prirodzenosťou preto, že sú sarkastní, mravmi, pretože sú rozpustilí. Medzi týmito nebeským zástupcom a zástupcom pozemským, akosi uprostred bol Apoštol: tam smeroval, odkiaľ sa vzdaloval. Keby však ešte s tými, lebo by bol určite povedal: Už som dokonalý, a nebol ani s týmito, s leňochmi, ospalcami, nebanlivcami, skrekotými, ktorí sú presvedčení, že nič iné neexistuje, okrem toho, čo vidia, čo ide okolo nich a že sa narodili a zomri, lebo, ak by s nimi bol, by nehovoril: "Chcem dosiahnuť palmu nebeského povolania."

Musíme teda svoje pôsty rozumovo spravovať. Nie je to, ako som povedal, úlohou anjelov, ani však z druhej strany to nie je úlohou tých ľudí, čo slúžia iba svojmu bruchu. Je to vecou nášho stredného postavenia, v ktorom žijeme odlúčení od neveriacich, túžiac po spojení s anjelmi. Ešte sme nedošli, už však ideme, ešte sa tam neradujeme, avšak už tu túžbou vzdycháme.

Čo nám teda prospieva zdržovanie sa trochu jedla a telesného veselí? Telo ťahne k zemi, myseľ mieri hore: láska ju uchvacuje, ale príťaž ju spomaľuje. O tej veci Písmo hovorí takto: "Lebo dušu zatažuje telo pomínutelné, zmysel, ktorá veľa hŕta, stláča sténok pozemský" /Múdr 9,15/. Ak teda telo smeruje k zemi a je príťažou duše a nákladom, ktorý jej prekáža pri vzlietaní, čím viac kto nachádza potešenie vo vyššej časti svojho života, tým viac zhadzuje zo svojho pozemského nákladu. Hľa, čo robíme, keď sa postíme.

HLAVA TRSTIA

3. PÔST JE POTREBNÝ NA KROTENIE TELA

Aby sa vám to nezдалo vecou bezvýznamnou alebo zbytočnou, aby sa niekto, zachovávajúc to iba preto, že je to obyčaj Cirkvi, azda nedomnieval a nepovedal si, alebo, aby neposkytol sluchu pokúšiteľovi vnútri našuškávajúcemu: Aký to má význam, že sa postíš? Okrádaš svoju dušu, nedávaš jej, čo ju teší, sám sebe si spôsobuješ bolesť, sám sebe si trýzniteľom a mučiteľom. Bohu, že sa páči, keď sa trýzniš? Je teda ukrutný, ak sa teší z tvojich múk. Takému pokúšiteľovi odpovedz takto: Sužujem sa iba preto, aby ma on šanoval, trestám sa, aby mi pomáhal, aby som našiel záľubenie v jeho očiach, aby som sa radoval z jeho slasti. Veď aj obetné zviera podstupuje mučenie, pred položením na oltár. Aspoň bude moje telo menej zaťažovať moju dušu. A takému zlému poradcovi, otrokovi vlastného brucha odpovedz týmto podobcnstvom a povedz mu: Ak by si sedel na nejakom zvierati, napríklad koňovi, ktorý by ťa mohol, keď ťa nesie, zhodiť, iste si mu v jeho bujnosti zmenšil dávku obroku, aby si mohol cestu bezpečne vykonať a že by si sa ho usiloval krotiť hladom, keď to nejde opratami. A tak mojím dobyčateľom je moje telo. Cestujem do Jeruzalema, často ma striasa a chce mi v ceste zadržieť. Mojou cestou však je Kristus: takto bujne vyhadzujúceho nemám krotiť pôstom? Kto to pochopí, potom aj vlastnou skúsenosťou dokáže, aká užitočná vec je pôst. Či totiž toto telo, čo teraz krotíme, budeme krotiť vždy? Kým sa ešte dočasne zmieta, kým ho ťaží jeho smrteľný stav, má svoje zrejme, našej myslí nebezpečné záchvaty bujnosti. Dosať je naše telo ešte porušiteľné, zatiaľ nevstalo zmŕtvych. Lebo nebude takým vždy: nemá ešte ten stav, ktorý je vlastný nebeskému spoločenstvu. Dosať sme sa totiž nevyrovnali Božím anjelom.

HLAVA ŠTVRTÁ

4. MANICHEJSKÝ BLUD O BOJI TEĽA A DUCHA. BOJ TEĽA TREST ZA HRIECH

Nech sa, Vaša láska nedomnieva, že telo je nepriateľom duše. Akoby bol niekto iný pôvodcom tela a iný zase pôvodcom duše. Kňohí totiž takto sa domnievajú, uchvátení skutočne telom, poblúdili, keď vyhlásili, že iný je pôvodca tela, než pôvodca duše. Ako dôkaz používajú slová Apoštola, ktorým nerozumejú: "Telo si žiada, čo je proti duchu a duch, čo je proti telu" /Galat 5,17/. To je pravda. Avšak prečo si nevšimneš aj druhý výrok: "Veď nikdy nemá nikto v nenávisti svoje telo, ale žíví si ho a opatruje, podobne ako Kristus Cirkv" /Efez 5,29/. V tej prvej vete, ktorú som uviedol, zjavuje sa nám akoby zápas dvoch protivníkov, tela a ducha, lebo telo si žiada, čo je proti duchu a duch, čo je proti telu. V druhej vete však akoby manželské spojenie: Veď nikto nemá nikdy v nenávisti svoje vlastné telo, ale žíví si ho a opatruje ho, podobne ako Kristus Cirkv. Čo teda urobíme s týmito dvomi vetami? Ak jedna druhú vylučuje, ktorú zavrhneme a ktorej sa budeme pridŕžať? V skutočnosti si však neprotirečia. Dajte pozor, milí moji, ja prijínam zatiaľ obidve a nakoľko budem vládnuť, dokiaľem, že sa zhodujú. Ty však, nech si ktokolvek, čo tváriš, že iný je pôvodca tela, iný ducha, čo urobíš s tou vetou? Nikto totiž nikdy nemal v nenávisti svoje vlastné telo, ale žíví si ho a opatruje podobne ako Kristus Cirkv. Alebo ťa neodstrašuje zrovnanie, keď hovorí, žíví si ho a opatruje podobne ako Kristus Cirkv. Putami nazývaš svoje telo; kto miluje tvoje putá? Za žalár pokladáš telo; kto miluje svoj žalár? Veď nikto nemal svoje telo v nenávisti. A kto by nemal v nenávisti svoje putá? Kto by nemal v nenávisti svoje mučidlo? A predsa nikto nemal v nenávisti svoje telo, ale žíví si ho a opatruje, podobne ako Kristus Cirkv. Ty však, čo hlásaš pôvodcu tela rozdielneho od pôvodcu ducha, budeš hlásať iného pôvodcu Cirkvi a iného pôvodcu Krista: kto takto zmýšľa, je pochábeľ. Miluje teda každý svoje telo hovorí Apoštol a okrem

Apoštolovho výroku si to môže každý sám v sebe dokázať. Ak si totiž sebaovládajúcim krotiteľom svojho tela, neviem, či nepriznáš oko, ak mu hrozí nejaká rana.

5. Existuje teda akoby nejaké manželské puto medzi duchom a telom. Ako je to teda, že telo si žiada proti duchu a duch proti telu? Odkiaľ je tento trest, ktorý na nás prešiel plodením smrti? V akom zmysle bolo povedané: "Všetci zomierajú v Adamovi" /1 Kor 15, 22/ A v akom zmysle hovorí Apoštol: "Od prírody sme boli aj my detmi hnevu, ako aj ostatní" /Efez 2,3/ Ten, z ktorého sme sa narodili, prijal totiž trest smrti a tak vlečieme niečo so sebou, čo máme víťazne premôcť a preto si žiadame proti telu, aby sme si skrotené telo podrobili a donútili ho k poslušnosti. Či ho máme teda v nenávisti, ak sa usilujeme o to, aby nás poslúchalo? Každý drží obyčajne svoju manželku doma v disciplíne a náti ju k nej, ak sa protiví, neprenasleduje ju však ako svoju nepriateľku. Svojho syna krotíš, aby ťa poslúchal, či ho preto nenávidíš a pokladáš ho zato za svojho nepriateľa? Konečne aj svojho sluhu máš rád a predsa ho trestáš a trestaním ho vedieš k poslušnosti. Máš o tejto veci zrejme a celkom jasné vyhlásenie tohože Apoštola: "A ja teda tak bežím, nie akoby na neisto; tak zápasím, nie akoby som bil do vetra. Tvrdo si premáham telo a podrobujem si ho, aby som azda, hoci som iným kázal, sám nebol zavrhnutý" /1 Kor 9, 26-27/.

Naše telo teda, súc smrteľné, má v istom zmysle svoje pozemské chučky, nad ktorými ti bolo udelené právo krotenia. Nech ti vládne predstavený, aby si ty mohol vládnuť podriadenému.

Pod tebou je tvoje telo, nad tebou je tvoj Boh. Ak chceš, aby ti slúžilo tvoje telo, musíš si uvedomiť, ako máš slúžiť svojmu Bohu. Ak si všímaš, čo je pod tebou, všímaj si aj čo je nad tebou. Zákony na správanie sa k nižším, nemáš než od niekoho vyššieho. Otrokom si a otroka máš pod sebou. Pán však má otrokov dvoch. Tvoj otrok je viac v moci Pánovej

než tvojej. Praješ si, aby ťa telo poslúchalo, či vládze vo všetkom? Vo všetkom poslúcha Pána, nie však vo všetkom teba. Ako to, povieš? Chodíš, nohami pohybuješ. Z toho plynie, či bude chodiť s tebou tak dlho, ako budeš chcieť? Ozívuješ ho, ako dlho budeš chcieť? Či v ňom cítiš bolesť, keď sám chceš? Či si zdravý, keď si to sám praješ? Skúša ťa, totiž Pán častejšie skrze tvojho otroka, aby ťa otrok napravil, lebo si Pána neposlúchal.

HLAVA PIATA

6. PŮŽITOK TELA SA MÁ TROCHU MIERNIŤ AJ V NEDOVOLENÝCH VECIACH. NÁŠ PŮST JE ROZDIELNY OD PŮSTU POHANOV, ŽIDOV, A BLUDÁROV. AK MÁ SLŮŽIŤ BLUDÁROM, MUSIA SA VRÁTIŤ DO CIRKVI

Ale pokiaľ sa týka teba? Pôžitok tela nepopúšťať až po nedovolené veci, ale zdržať sa trochu aj vo veciach dovolených. Kto sa totiž ani v najmenšom neobmedzuje v dovolenom, je blízky nedovolenému. Preto, bratia, dovolený je styk manželský, nedovolené je však cudzoložstvo. A tak umiernení muži, aby ostali vzdialení od nedovoleného cudzoložstva, obmedzujú sa aj v dovolenom styku manželskom. Dovoľené je nasýtenie, nedovolené však obžerstvo. A tak disciplinovaní India, aby ostali čo najďalej od hanebnosti obžerstva, zriekajú sa trochu aj úplného dovoleného nasýtenia. Tak teda, konajme, bratia, užívajme s mierou a čo robíme, vedzme, prečo to robíme. Zriekania sa radosti tela, získavame radosť ducha.

7. Účel teda našich pôstov sa dáva so zreteľom na našu cestu: treba sa teda zamyslieť, ktorá je naša cesta a kam smerujeme. Lebo aj pohaní sa niekedy postia a krajinu, do ktorej ideme, nepoznajú. Aj Židia sa niekedy postia a nepochopili cestu, po ktorej ideme. Je to asi tak, akoby niekto krotil koňa, aby zkol na ňom blúdiť. Postia sa aj bludári, vidia: akí idú, pýtajú sa však, kam? Postíte sa, aby ste sa pá-

čili, komu? Bohu, odpovedajú. Myslite si, že prijme váš dar? Najprv si však všimni, čo hovorí: "Nechaj svoj dar pred oltárom a odíď sa najprv zmieriť so svojím bratom" /Mt 5,24/. Či krotíš správne svoje údy, keď rozdrisapa-vaš údy Krista? "Pre škriepky a hádky sa postíte a hriechne bijete pástou svojich poddaných. Či tak^épôst, ktorý sa mi ľúbi, hovorí Pán" /Iz 58, 4-5/ Vytýkal by sa ti teda tvoj pôst, ak by si bol viac než sa patrí prísny na svojho sluhu. Budeš azda pochválený za svoj pôst, keď neuznáš svojho brata? Nepýtam sa ťa, ktoré jedlo si odopieraš, ale ktoré ľúbiš. Povedz mi, ktoré jedlo ľúbiš, aby som ťa mohol pochváliť, že sa dotyčného jedla zdržuješ. Miluješ spravodlivosť? Povieš mi asi: Milujem. Nech sa teda ukáže tvoja spravodlivosť. Myslím totiž, že je spravodlivé, aby si slúžil vyššiemu, ak ťa má nižší poslúchať. O tebe sme totiž hovorili, ktoré je nižšie než duch a jemu je podriadené, aby ho krotil a miernil. Zachádzaš s ním tak, aby ťa poslúchalo a ukracuješ mu pokrm, pretože je ti milé, keď je ti podriadené: Uznaj vyššieho, uznaj nadriadeného, aby ti riadne slúžil podriadený.

HLAVA ŠIESTA

6. SVOJNOST ÚDOV TELA ICH VOLÁ K JEDNOTE

A čo si myslíš, keď ťa tvoje telo poslúcha a ty svojho Boha neposlúchaš? Či ťa neodsudzuje práve tým, že ťa poslúcha? Či, poslúchajúc ťa, nesvedčí proti tebe?

8. A koho, vravíš, má ako svojho nadriadeného poslúchať? Eľa, Kristus hovorí: Povedal si, že miluješ spravodlivosť - "Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa navzájom milovali" /Jn. 13, 34/. Počúvaj teda svojho Pána, ako prikazuje, aby sme sa navzájom milovali. Kým on si z nás všetkých, ako svojich údov, tvorí telo, ktoré telo má mať aj jedinú hlavu, samotného Pána a Spasiteľa, ty naproti tomu sa odtrhuješ od údov Kristových, nemiluješ jednotu. Nezľakol by si sa tohto na svojich vlastných údoch? Ak by si mal

vykrútený prst, či by si neutekal k lekárovi? Určite, vtedy je tvoje telo v poriadku, ak si údy navzájom zodpovedajú: vtedy mi povieš, že si zdravý a že sa ti dobre vedie. Ak však niečo v tvojom tele nesúhlasí s ostatnými časťami, usiluješ sa to napraviť. Prečo sa však nepostaráš o nápravu, aby si sa mohol zaradiť do väziva údov Kristových a aby si bol na pravom mieste v jeho i svojom tele. Iste, vlasy sú zo všetkých súčiastok tvojho tela najmenej potrebné. Čo je menej potrebné na tvojom tele, než vlasy? Čo zanedbateľnejšie? Čo menej dôležité? A predsa, ak ťa holič zle ostrihá, hneváš sa na neho, že nebdá na tvoj účes a ty nezachovávaš jednotu v údoch Kristových!

Aký majú teda zmysel a načo sú tvoje pôsty? Boha nepokladáš za hodného, aby mu všetci, čo v neho veria, v jednote slúžili a predsa vo vlastnom tele, vo svojich vlasoch, vo svojich údoch, chceš, aby sa zachovávala jednotu. Tvoje vnútornosti, tvoje údy svedčia proti tebe pravdivo, ty však proti údom Krista nepravdivo.

— 9. Nemáš účasť na pôste pohanov? Preto si myslíš, že si bezpečný. Veď ja, povieš, sa postím pre Krista, oni však pre modly a diablov. Uznávam, čo vravíš a skutočne nepopieram, že je tu rozdiel. Ale, práve tak, ako pred chvíľou, ako som ti pripomenul, svedčili proti tebe tvoje údy, aby si si uvedomil, aký máš byť v spoločenstve údov Krista tvojho Boha, tak aj samotní pohanovia, od pôsty ktorých svoj pôst odlišuješ, ťa niečomu naučia, pokiaľ ide o jednotu tvojho Krista.

HLAVA SIEDMA

7. SVORNOSŤ POHANOV V UCTIEVANÍ HASTERIACICH SA BOHOV

Hľa, oni nerozdelení uctievali mnoho falošných bohov. Či my sme azda preto našli jediného pravého Boha, aby sme pod jediným neboli jednotní? Oni majú mnoho a falošných, my však jedného a pravého, oni však pod mnohými falošnými nie sú rozdelení, my však pod jedným jediným nezacho-

vévame jednotu. Nebolí ťa to, nie je ti to ľúto, nehanbíš sa za to? Dodám ešte, nielen, že pohanía uctievaajú mnoho a falošných bohov, ale zväčša si odporujúcich a sebe nepriateľských. Napríklad uvediem niektorých, keď všetkých nemôžem: Herkules a Juno boli nepriateľmi, boli totiž ľuďmi, on nevlastný syn, ona macocha a obidvom postavili pohanía chrámy, aj Junone aj Herkulovi. Uctievaajú jeho, uctievaajú ju. Práve tak idú k Junone ako idú k Herkulovi. Hoci sa sami hnevajú, predsa v ich úcte sú jednotní. Vulkanus a Mars sú nepriateľmi, a Vulkanus má pravdu, nájdi však sudcu, ktorý by ich rozsúdil. Chudák sa hnevá na cudzoložstvo svojej manželky. No, napriek tomu sa neodvažuje zakázať svojim ctiteľom vstupovať do chrámu Martovho. Rovnako sa klaňajú jednému i druhému. Ak napodobujú bohov, aj sami sa dostávajú do sporov. Z chrámu Martovho idú do chrámu Vulkanovho, aké to poníženie! A predsa sa neboja, že by sa mohol manžel nahnevať, že k nemu prichádzajú z chrámu Marta-cudzoložníka. Majú srdce a vedia, že kameň nič necíti. Hľa, hoci uctievaajú toľko falošných, rozličných a medzi sebou rozvađených bohov, v ich uctievaní zachovávajú akú-takú jednotu. Hľa, samotní pohanía, od pôstu ktorých si svoje pôsty výslovne odlišil, svedčia proti tebe. Navráť sa teda k jednote, brat: jedného Boha uctievané a nikdy sme nevideli, že by bol mal Otec so Synom spory. A pohanía nech mi odpustia, že som povedal toto o ich bohoch. Veru, prečo by sa mali hnevať na mňa a nie na svoje bájky? Tie nech, najprv, ak môžu alebo chcú, zničia a nech ich učítelia nevykladajú. Hnevajú sa, že niečo také hovorím, ja, ktorý platím za to, aby môj syn sa niečo také učil.

HLAVA OSMA

8. POHANIA SA NEMUSIA DAŤ ODPUDZOVATŤ OD KREŠŤANSKÉHO NÁBOŽENSTVA NESVORNOSŤOU KREŠŤANOV.

LÁSKA JE ŽIVOT, ROZTRŽKA JE SMŤ

Teda, najmilejší, takých bohov majú, alebo skôr mali. Pretože ich sami nechceli opustiť, boli od nich opustení. Mnohí ich opustili a doteraz opúšťajú, rúcajú ich chrámy vo svojich srdciach. Avšak radujme sa nad nimi preto, že prichádzajú k jednote, nie k roztržke. Nech pohan nenájde príčinu prečo by odoprel stať sa kresťanom. Buďme svorní, bratia, keď ctíme jedného Boha, aby sme svojou svornosťou takrečeno aj ich povzbudili k opusteniu množstva bohov, aby dosiahli pokoj a jednotu v uctievaní jedného Boha. A ak azda pociťujú odpor a preto nás ohovávajú, že my kresťania nemáme medzi sebou jednotu a ak to je dôvod, že váhajú a otáľajú s príchodom ku spásu, poviem niečo aj im a vám poradím, čo im máte povedať. Nech sa nad nás nevynášajú pre svoju akú-takú svornosť a nech neupačajú do samolibosti pre svoju jednotu. Lebo nemajú nepriateľa, ktorého my máme; oni sú totiž beztak jeho. Vidí ich ctiteľov falošných bohov, vidí ich otrokov, a to otrokov diablov. Čo mu na tomzáleží, či sú navzájom nesvorní, či akú škodu má z toho, že sú svorní? A hoci sú jedného, pravda falošného a nesprávneho zmyšľania, i keď sa znášajú, aj tak ich má vo svojej moci. Avšak, keby ho opustili a mnohí by prichádzali k jednému Bohu, keby opúšťali jeho rúhavé sviatosti, jeho chrámy borili, modly strhávali, zabráňovali prinášať obete, by videl, že stratil tých, čo mal pod svojou mocou, by videl, že opustili jeho rodinu, že poznali pravého Boha. Čo by robil? Aké nástrahy by kládol? Vie, že na nás nemôže, ak sme svorní, jediného Boha nám rozdeliť nemôže a falošných bohov nám nemôže podložiť. Vie, že naším životom je láska a našou smrťou, že je nesvornosť. Spory vniesol medzi kresťanov, pretože nemohol vyrobiť kresťanom množstvo bohov, rozmnožil sekty, zasial bludy, založil kacírstva.

Avšak všetko, čo spôsobil, spôsobil len na plevách Pána. Hľa, v tom je naša bezpečnosť, aj keď zúri, aj keď úklady vystrája a zasieva medzi kresťanmi rozličné nesváry, ak sa hlásime k svojmu Bohu, ak spolu navzájom svorne držíme, ak vieru zachováваме, sme bezpeční. Bratia, obilie z mlatu buď vôbec nemizne, buď sa vracia, niečo pliev odnáša visitor pokušenia, nie že by nám tým otváral cestu zatratenia, ale naopak príležitosť ne uplatnenie. A kolko pliev neodnáša von. A predsa aj tieto sa musia nakoniec odstrániť. A všetky plevy nejdú nejdú nikam, než do ohňa. Je teda našou povinnosťou, bratia moji, kým je ešte čas, so všetkou silou, ako len vládžeme, so všetkou horlivosťou, akej sme schopní, sa starať, aby, pokiaľ je to možné sa vrátili aj plevy a nestrácalo sa obilie. Tu sa skúša veľkosť našej lásky, veľká úloha sa tu stavia pre náš život. Nepochopili by sme vôbec, nakoľko máme milovať bratov, ak by neboli nikto v nebezpečenstve, nemohlo by sa ukázať, aké veľká je naša láska hľadajúca, ak by nič neznamenala priepasť zatratenia.

HLAVA DEVIATA

9. TREBA SA ČINIŤ VŠETKÝMI SPÔSOBAMI, ABY SA BLUDÁRI VRÁTILI K JEDNOTE. ROZLIČNÉ SÚ ÚLOHY RYBÁROV A POĽOVNÍKOV

Pričinujme sa, bratia, neustávajme celou silou, celou námahou, v oddanej láske k Bohu, k nim, medzi sebou, aby sme azda, chcúc ich staré spory urovnať, nezačali nové medzi sebou a nadovšetko, dávajme si pozor, aby sme medzi sebou zachovávali neochvejnú lásku. Tanti zrazili vo svojich nepravostiach. Ako v nich rozpustíš ľad nepravosti, ak nehoriš plameňom lásky? A ani sa neobzerajme na to, že im pripadáme na obtiaž, keď ich donucujeme, uvedomme si, k čomu a môžeme byť spokojní, lebo či ich vedieme k smrti a nie skôr od smrti? Vôbec, ako len vieme, ale opatrne ošetríme

staré rany a dajme pozor, aby pacient nezahynul lekárovi v rukách. Čo nás po tom, že chlapec plače, keď ho vedú do školy. Či si máme všímať, že operovaný odstrkuje ruku lekára?

Apoštoli boli rybármi a Pán im povedal: "Urobím vás rybármi ľudí" /Mt 4, 19/. Prorok však nám hovorí, že Boh mal v úmysle vyslať najprv rybárov a potom poľovníkov /Jerem 16, 16/. Najprv poslal rybárov a potom poslal poľovníkov. Prečo rybárov a prečo poľovníkov. Z priepasti a hĺbokosti mora bovery modloslužobníctva, veriaci boli zachytení sieťami viery. Načo však boli vyslaní poľovníci? Pretože oni /bludári/ blúdili po horách a kopcoch, to jest po ľudskej pýche, po zenskej nadutosti. Jednou takou horou je Donátus, inou je Árius. Ďalšou horou je Fotínus, inou Novátus. Po týchto horách blúdili a ich blúdenie si žiadalo rutne poľovníkov. Preto tiež boli rozdelené ilohy rybárov a poľovníkov, aby nám azda nepovedali: Prečo apoštoli nikoho nenútili? Na nikoho nátlak nerobili? Pretože je rybár, kto hádže sieť do mora a čo do nichvstehne, to vytiahne. Poľovník však obklučuje lesy, prehrabuje hĺbtiny, zverí čo možno najväčšiu hrôzu naháňa a tak ju ženie do osídel, aby neutekla tam, ani onam, odtiaľ jej nadbehni, odtiaľ ju zasiahni, odtiaľ jej nažeň hrôzu, len nech neutečie, nech nám neunikne. Našími osídlami je náš spôsob života, len nech sa zachová láska. A neobzeraj sa, či si mu na obťaž, ale ako ti je drahý. Aká je to láska, ak ho ušetríš a on pritom zahynie?

HLAVA DESIATA

12. POUČUJÚCE PODOBENSTVO JE NÁBOŽNÉ, KEĎ NEŠETRÍ ZATŤATÝCH BLUDÁROV, ABY NEZAHYNULI

Ešte toto prirovnanie a podobenstvo, bratia, uvážte: jediná totiž vec môže mať viac podobenstiev. Ľudia sa rodia na tento svet v takom stave, že každý človek ťaží po tom, aby jeho synovia nastúpili do dedičstva po ňom.

Aj my nezmenšujeme naše dedičstvo. Teraz však, keď naše dedičstvo nie je rozdeliteľné a nemôže sa zmenšiť ani pri najväčšom počte majiteľov, ak by som ho nezobudil, aj ak by som ho tým obťažoval, aby sa zobudil a zbavený súc spánku zastaralého bludu so mnou sa radoval v jednote dedičstva? Predsa to urobím, ak nespím, ak by som to neurobil, spal by som aj sám.

HLAVA JEDENÁSTA

13. PROTI BLUDÁROM ROZDELUJÚCIM CIRKEV

Najmilejší, keď Pán hovoril k zástupcom, ktosi mu povedal, dovolávajúc sa ho: "Učiteľu, povedz môjmu bratovi, aby si podelil so mnou dedičstvo!" On však mu odpovedal: "Človeče, kto ma ustanovil za sudcu a dediča medzi vami?" /Lk 12, 13-14/. Nie, že by bol pokladal krotenie túžby po majetku za vec menej dôležitú, ale nechcel sa stať sudcom pri delení. My však, najmilejší, nežiadajme ho za sudcu v takých veciach, pretože ani naše dedičstvo nie je takého druhu. S jasným čelom, s pokojným svedomím sa dovolávajúce nášho Pána a každý z nás nech mu povie: "Pane, povedz môjmu bratovi, nie, aby sa podelil, ale aby držal so mnou dedičstvo. Lebo, čo chceš vôbec, brat môj deliť? Veď to, čo nám zanechal Pán, sa deliť nedá. Či je to azda zlato, že by ho mal rozvážiť na vázkach? Je to striebro, sú to peniaze, sú to otroci, je to dobytok, sú to stromy alebo polia? Všetko toto sa totiž dá deliť. Nedá sa však deliť: "Pokoj vám zanechávam, svoj pokoj vám dávam" /Jn 14, 27/.

Konečne: rozdelenie spôsobuje, že každá vec, a to aj pozemské dedičstvo, sa zmenšuje. Predstav si dvoch bratov pod jedným otcom; čokoľvek má otec, majú oboja; celé jeden i druhý. Preto pri otázke o jeho vlastníctve, odpovie sa takto: Či je napríklad ten kôň? I keď sa len jedného opýtaš:

nikoho, kto by si tento poriadok vo svojom dome neželal, či nechcel v jeho zachovávanie: aby totiž rodielia detí urobili miesto a narodení, aby po nich nastúpili. A predsa, ak starý otec je chorý, - nehovorím, ak je chorý syn, pri lôžku ktorého stojí otec, ktorý si žiada mať tohto za dediča, ktorého túži mať svojím nástupcom, ktorého preto zrodil, aby až sám zomrie, on žil - nehovorím o tom, ak starý otec leží chorý, súc už na odchode, už blízky smrti, už túžiaci po naplnení zákona prírody, nemajúci už, v čo by dúfal, predsa však, ak tu leží chorý, jeho syn tu stojí láskavý pri jeho lôžku a lekár vidí, ako ho obťažuje smrteľný, škodlivý spánok a berie ohľad na zomierajúceho starca, pre tých niekoľko dní, čo mu ešte z pozemského života ostáva, stojí tu syn a stamstlivo bdie nad svojím otcom. A keď počuje lekára hovoriaceho: Tento človek trpí pravdepodobne spavou chorobou, ak ho necháme spať, môže zomrieť, ak chcete, aby žil, nesmie spať, spánok, ktorý ho obťažuje, hoci je slabý, je škodlivý. Tu syn po lekárovom napomenutí ako tu v starosti stojí, napriek tomu, že otca obťažuje, začne mu klepať na čelo a ak klepanie nepomáha, ním trhá a ak ani trhanie nepomáha, poďá ho. Určite je otcovi na obtiaž, a bol by ukrutníkom, ak by ho neobťažoval. Otec, túžiaci už zomrieť, pohľadom a hlasom plným smútku karhá syna obťažujúceho ho: "Daj mi pokoj, čo ma obťažuješ? Avšak lekár hovorí, ak zaspíš, zomrieš. Otec však: Nechaj ma, túžim po smrti, chcem zomrieť. Syn však by bol ukrutný, ak by nepovedal: Nechcem. A tu ide samozrejme o život dočasný, nebude v ňom naveky ani ten, ktorého syn svojím budením obťažuje, ani ten, čo po odchádzajúcom zomierajúcom otcovi nastupuje. Oba ja ním iba prechádzajú, obaja ním iba dočasne prelietajú. A predsa sú ukrutní, ak on napriek jeho dočasnosti, sa nestará, hoci by si tým boli navzájom na obtiaž.

Či nevidím brata svojho obťažovaného spánkom škodlivej obyčaje, a nezobudím ho, pretože sa obávam, aby som nebol na obtiaž spiacemu a do záhuby sa rútiacemu? Božechráň, aby som niečo také urobil, a to ani potom, ak by sa, ak ostane

povie: je náš. Čie je to pole, či je ten sluha? Vždy odpovie: je náš, je naše. Ak si však majetok rozdelia, odpovedajú už ináč. Či je ten káň? Mój. Či je tanten? Mójho brata. Hľa, čo spôsobilo rozdelenie: nezískal si , ale stretil jedného. I keby sme teda mali také dedičstvo, ktoré by sa dalo rozdeliť, ani vtedy by sme ho deliť nemali, aby sme neumenšili svoj majetok. A iste nič nie je tak nezvestné, ako keď si synovia chcú deliť už za otcovho života. Ak sa to predsa usilujú vykonať, ak sa dajú do hádok a sporov, aby si každý zaistil svoj podiel, starý otec skríkne: "Čo to robíte? Ešte predsa žijem! Počkejte chvíľku na moju smrť a až potom si rozdelte mój dom. Ky však máme Boha za Otca. Čo sa pýtame do delenia a sporov? Počkejme, až, ak by mohol zomrieť, potom sa delíme!

/J.P.Kigne: Patologiae curcus completus, series latina, Tomus XL. col.

707 - 716/

2.

Filozofia

*Šťastie musíme nájsť v priebehu
cesty, a nie na jej
konci*

ÚVOD DO FILOZOFIE

ÚVOD

Od druhej polovice XIX. storočia sa vo svetovej filozofickej literatúre čoraz častejšie objavovali práce väčšinou uvádzané pod titulmi "Úvod do filozofie" /Einleitung, Introduction, Introduzione, Vvedenie, Wstęp / a "Uvedenie do filozofie" /Einführung /Einübung, Initiation, Approach /Guide/. Vyše tisícky diel tohto druhu si kládlo často rôzne až divergentné ciele. Analýza zamerania týchto diel ukázala, že ich ciele možno ujednotiť a zoskupiť nasledujúcim spôsobom:

- A/ Ciele v kognitívnej rovine** sledujúce oboznámenie začínajúceho alebo pokročilého filozofického čitateľa
- s filozofiou ako celkom z hľadiska jej súdobého vývinového stavu
 - s poslaním, úlohou a funkciou filozofie v celokulturálnom kontexte
 - s pochopením, úlohou a predmetom filozofie
 - s povahou filozofického myslenia, s jeho metodológiou, metódami a štruktúrou
 - aspoň so základnými disciplínami filozofie
 - aspoň zásadne s dejinným vývinom filozofie podaným
 - z hľadiska jej hlavných predstaviteľov
 - z hľadiska filozofických škôl, prúdov a smerov
 - z hľadiska riešenia filozofických problémov
 - s literatúrou z problematiky úvodov a uvedení do filozofie.
- B/ Ciele v didaktickej rovine** sledujúce uvedenie a zaškolenie začínajúceho, no i pokročilého filozofa do spôsobu filozofickej práce, t.j. do filozofickej heuristiky, menovite do spôsobu:
- filozofického myslenia a premýšľania
 - vedenia filozofických diskusií, dišpút, rozpráv, polemík a dialógov
 - štúdia filozofickej literatúry, ako aj inej literatúry z hľadiska jej využitia pre filozofiu
 - filozofickej tvorby a jej stvárnenia do rôznych žánrov najmä vecnej literatúry

- získavanie, triedenie, usporiadania a pod. filozofickej literatúry.

C/ Ciele v praktickej a praxeologickej rovine sledujúce uvedenie a zaučenie do efektívneho využívania výsledkov filozofického poznávania, a to

- v dosahovaní vyššej kultúrnosti
- v mravnom a duchovnom zdokonaľovaní /osobnom i druhých/
- v rozvoji vlastného profesionálneho myslenia /špecifického vedeckého, pedagogického, technického, politického, náboženského, umeleckého, teologického a pod./

V málokterých úvodoch a uvedeniach do filozofie môžeme nájsť dostatočne komplexne a systémovo zohľadnené vyššieuvedené ciele. V týchto prácach je väčšinou

- nedostatočná proporcionálnosť a vyváženosť troch vyššieuvedených rovin /kognitívnej, didaktickej a praktickej/
- neuspokojivá zašľenenosť filozofie do širšieho rámca kultúry, ako aj do myslenia ako celku
- determinujúce a limitujúce uplatňovanie určitého filozofického smeru alebo filozofického učenia /alebo v úsilí vymanit sa z tejto determinácie časté upadávanie do eklektického objektivismu/
- absencia vodiacej idey filozofie ukazujúcej ideál filozofie ako dejinná výtvu.

Predkladáme slovenskej kultúrnej verejnosti komplexne koncipovaný "Úvod do filozofie" a prikladáme ho k tým niekoľkým slovenským úvodom do filozofie, ktoré sú, žiaľ, málo komplexné a sú vždy profilované určitým filozofickým smerom /novotomizmus, pozitivizmus, blondelizmus, marxizmus/. Predkladáme ho - najprv postupne na stranách tohto časopisu - s nádejou, že aj týmto úvodom sa prispeje k obratu slovenského filozofického myslenia v smere väčšej hĺbevnosti, tvorivosti a univerzalizmu.

Práca je určená pre všetkých, ktorí sa nezaoberajú filozofiou len zo školskej potreby alebo z túžby po vyššom vzdelaní, ale z byťostných pohnútok vychádzajúcich z vlastného existenciálneho zakorenenia. Môžu ju študovať aj tí, čo práve začínajú, no má predovšetkým slúžiť tým, ktorým sa už podarilo ako-tak filozoficky "ubytovať".

I. FILOZOFIA V KONTEXTE KULTÚRY

1. Postavenie a funkcie filozofie v rámci kultúry

Filozofia je organickou a neoddeliteľnou súčasťou kultúry. Zaujímá v kultúre významné až kľúčové postavenie.

Kultúru v širšom slove zmysle chápeme ako súhrn² sčasti aj ako syntézu rozmanitých hodnôt, javov a vecí, ktoré vznikli prispelím človeka, uplatnením jeho osobitých tvorivých činností ontogenetic-ky protikladných prírode, tzv. kultúrotvorných činností. Kultúrou v užšom slove zmysle je aktuálne tvorivý dynamický komponent kultúry v širšom slove zmysle, pretvárajúci daný stav kultúry, ktorého nositeľom sú vysoko progresívne vrstvy spoločnosti. Civilizácia naproti tomu je relatívne ustálený komponent kultúry v širšom slove zmysle, ktorý je viac-menej zosystematizovaným súhrnom takých hodnôt, javov a vecí vytvorených ľuďmi, ktoré sú všeobecne prijímané ako súčasť životného spôsobu väčšiny ľudí a majú sklon k štandardizácii a stereotypizácii. Okrem toho je účelné v kultúre v širšom slove zmysle rozlišovať duchovný a materiálny komponent, tzv. duchovnú a materiálnu kultúru. Kultúra v užšom slove zmysle má prevažne charakter duchovnej kultúry a civilizácia prevažne charakter materiálnej kultúry.

V ďalšom máme na zreteli kultúru v užšom slove zmysle, a to jej prevládajúcu duchovnú stránku, a budeme ju ďalej skrátene nazývať "kultúrou". Táto kultúra je - obrazne povedané - dušou tela civilizácie. No táto "duša" nie je ničím homogénnym, ale má zložitú štruktúru, pozostávajúcu z viac-menej samostatných, hierarchicky rôznorodých kultúrnych útvarov. Súčasťou tejto "duše" tela kultúry je nepochybne aj filozofia. Pritom pod kultúrnym útvarom rozumieme takú špecifickú, relatívne autonómnú jednotku kultúry /rozumej kultúry v užšom slove zmysle/, ktorá je konštituovaná takou špecifickou kultúrotvornou základnou činnosťou, ktorou nie sú konštituované ďalšie takéto jednotky kultúry. Analýza ukázala, že existujú tieto základné kultúrotvorné činnosti, ktoré konštituujú zodpovedajúce kultúrne útvary:

kultúrotvorná činnosť

výchovno-vzdelávacia

historická

pragmaticko-profetická

mýtická

kultúrny útvar

výchova a vzdelávanie

história

pragmatika a profetika

mýtus

technická	—————→	technika
vedecká	—————→	veda
umelecká	—————→	umenie
náboženská	—————→	náboženstvo
filozofická	—————→	filozofia .

V štruktúre kultúry teda možno nájsť deväť autonómnych kultúrnych útvarov /okrem vzťahov medzi týmito útvarmi a rôznych prechodných, menej autonómnych útvarov/.

Tieto kultúrne útvary vytvárajú však v rámci kultúry jednotu, ktorá je konštituovaná tzv. elementárnymi ľudskými činnosťami. Tieto činnosti jednak konštituujú kultúru ako celok a jednak osobitým spôsobom pôsobia v každom z kultúrnych útvarov. Ide o nasledujúce elementárne činnosti:

- /reprodukčno-vitálna/
- intersubjektovo-komunikatívna
- napodobňovaco-receptívna
- rozspätávajúco-sprítomňujúca
- predvídajúco-sprítomňujúca
- materiálne-produktívna a pretvárajúca
- duchovno-pretvárajúca
- poznávajúca
- myšlienково-reflexívna
- hodnotiaci.

Keďže reprodukčno-vitálna činnosť nepôsobí v ontogenetickej protikladnosti k prírode, neuvažujeme ju v kontexte kultúry.

V každom kultúrnom útvere pôsobia - pravda, vždy špecifickým spôsobom a v rôznej miere - všetky elementárne ľudské činnosti, ktoré spolu s príslušnou kultúrotvornou činnosťou konštituujú zodpovedajúci kultúrny útvar.

Toto zistenie bližšie objasníme na príklade filozofického kultúrneho útvaru, krátko filozofie. Tento útvar je konštituovaný vo svojej autonómnosti a jedinečnosti filozofickou kultúrotvornou činnosťou. Ide o takú činnosť, ktorá bytostne a celostne orientuje človeka na vrcholné otázky jeho života a bytia, ako aj na vrcholné otázky všetkého, čo je a môže byť, a tiež hľadá všetky možné odpovede na tieto otázky. Ostatné kultúrotvorné činnosti nie sú - aspoň nie s takou uvedenou nástoživosťou a komplexnosťou - orientované na takéto vrcholné otázky. Prítom táto orientácia má charakter celostného a existenciálneho spytovania. Teda nejde len o kladenie otázok a odpovedanie na ne v teoretickej rovine, ale aj

v rovine celostnej, vyznačujúcej sa dialektickou jednotou teoretického a praktického. Elementárne ľudské činnosti špecifickým spôsobom konštituujuce filozofiu, sú nositeľkami jej teoretickej, praktickej, ako aj teoreticko-praktickej orientácie. Tak v intersubjektívno-komunikatívnej činnosti, prostredníctvom ktorej sa uplatňuje filozofický dialóg a realizuje sa filozofická reč, prevláda praktický aspekt. Rovnako je tomu v činnosti napodobňovaco-receptívnej, ako aj materiálno a duchovno pretvárajúcej a produktívnej. Na druhej strane, v ostatných elementárnych ľudských činnostiach prevláda teoretický aspekt.

Z uvedeného vyplýva, že každý kultúrny útvar, vrátane filozofie, existuje, vyvíja sa a pôsobí v dialektickej jednote svojej praktickej a teoretickej roviny, krátko, je prakticko-teoretickej povahy. Praktická rovina filozofického kultúrneho útvaru je filozofická prax a teoretická rovina filozofická teória /prítom teóriu tu nechápeme ako vedeckú teóriu, ale ako najvšeobecnejší pojem pre akúkoľvek inteligibilitu a reflexivitu/. Teoretickou rovinou alebo teoretickým komponentom filozofie nie je ani filozofické myslenie. I toto pozostáva z jednoty teoretického a praktického komponentu. Praktickým komponentom je samotná prax filozofického myslenia, predstavujúca relatívne ustálený štandardizovaný spôsob myslenia. Je určená princípmi a štruktúrami filozofického myslenia. Teoretický komponent filozofického myslenia je pretvárajúcim, a teda tým "vlastným novým" činiteľom iniciujúcim vývoj myslenia. Z uvedeného ďalej vyplýva, že filozofia, ktorá by sa výhradne alebo takmer výhradne stala jedným alebo druhým komponentom, bola by nepravou, mŕtvou filozofiou.

Tak v celej kultúre, ako aj v jednotlivých kultúrnych útvaroch, nachodíme ešte jednu významnú dvojicu komponentov, resp. rovín, na základe ktorých porozumenia ešte bližšie vyplynie postavenie filozofie v štruktúre kultúrnych útvarov. Ide o dvojicu uvedomeného a neuvedomeného, alebo bližšie, o dvojicu myslenia a nemyslenia. Z hľadiska typológie kultúrnych útvarov je najcharakteristickejší komponent myslenia, do ktorého zahrnujeme každú uvedomenú činnosť, vrátane poznania a reflexie. Pre každý kultúrny útvar i pre kultúru samu je vlastné určité myslenie charakteristické pre tento útvar. Inými slovami, každý kultúrny útvar má špecifickú formu myslenia. Teda hovoríme o filozofickom, vedeckom, umeleckom, náboženskom, výchovno-vzdelávacom a i. myslení. Ide o formy kultúrnych útvarov myslenia.

Formy kultúrnych útvarov myslenia možno usporiadať do troch vývojových úrovní alebo stupňov. /Vychádzame pritom zo základného predpokladu existencie vývoja, vrátane duchovného vývoja, v rámci celej dejinnej kultúry ľudstva. Vzhľadom na tento vývoj nemôžu byť všetky formy kultúrnych útvarov myslenia na jednej vývojovej úrovni, ale sú medzi nimi zásadné rozdiely vývojových stupňov/.

Pre prvý najnižší stupeň myslenia je charakteristická samotná abstrakcia a tzv. dialektická reflexia, v ktorej sa abstrahuje od aktívnej účasti tvorivého reflektujúceho subjektu na výsledkoch poznania a myslenia. Tento tzv. abstraktný typ myslenia je charakteristický pre formy myslenia kultúrneho útvaru vedeckého a technického.

Na druhom vývojovom stupni sa popri abstrakcii a dialektickej reflexii uplatňuje nový moment v myslení, a to spiritualizácia a tzv. fenomenologická reflexia. V spiritualizácii predmet myslenia sa transformuje do myslenia takým spôsobom, že sa bytostne nevyprázdňuje, ale je prítomný v obsahu myslenia. Hovoríme tiež o konkrétnom myslení na rozdiel od abstraktného myslenia. V ňom sa vďaka fenomenologickej reflexii už prihliada na aktívnu účasť tvorivého subjektu na jeho výsledkoch. Typ konkrétneho myslenia je vlastne negáciou typu abstraktného myslenia a patria doň formy kultúrneho útvaru mytického, výchovno-vzdelávacieho, historického, prognosticko-profetického, umeleckého a náboženského.

A konečne v treťom, najvyššom vývojovom stupni sa dosiahla syntéza konkrétneho a abstraktného myslenia na novej vývojovej úrovni ľudského ducha. V tomto type myslenia, ktoré je zároveň formou myslenia filozofického kultúrneho útvaru, sa problémy myslenia z nižších úrovní znovu nastolujujú v ich najvyššej vrcholnosti, nepodmienitosti a v súvisi s inými problémami. Riešenia týchto problémov majú tak charakter abstraktných odpovedí, ako aj existenciálnych určení života človeka. Inými slovami, vedú jednak k univerzálnemu poznaniu a vedeniu a jednak k múdrosti.

Z uvedeného vyplýva, že filozofia z hľadiska evolúcie ľudského ducha reprezentovaného jeho kultúrou je vrcholným a centrálnym kultúrnym útvarom. Z tohto hľadiska v nej vrcholí všetko vyššielienkové úsilie, završuje a nachodí sa v nej najvyšší zmysel.

Ďalej treba však zdôrazniť, že táto vrcholnosť a centrálnosť filozofie nie je absolútna, ale je podmienená organickým začlenením do kultúry ako celku. Filozofia totiž nevznikla a ďalej sa nevyvíja len zo svojich vlastných kultúrnych zdrojov, ale vždy aj na základe

kultúry ako celku. Preto filozofia sa musí chápať a skúmať v jej kultúrno-dejinnej podmienenosti. Keďže však filozofia je aj pre-sahovaním seba samej a čoraz zjavnejšie sa otvára bytostnému a ab-solútnemu, obsahuje v každej kultúre a v každom období veľa trva-lého. Z tohto hľadiska sa má pristupovať aj k porozumeniu a rieše-niu každého filozofického problému. Takýto problém nie je potrebné vždy nanovo riešiť len preto, lebo je nastoľovaný v nových dejin-ných a často aj kultúrnych podmienkach, ale aj preto, lebo rieše-nie tohto problému sa nedá uzavrieť, pretože pri jeho riešení sa otvára stále nové a nové tajomstvo. Zvykneme hovoriť preto o hori-zontálnosti a vertikálnosti filozofického problému. Tak napríklad marxisti pripúšťajú len horizontálnosť filozofického problému, kým existencionalisti len jeho vertikálnosť.

2. Funkčná spätosť filozofie s kultúrou ako celkom

Z 1. kapitoly vyplynulo, že filozofia na jednej strane je ima-nentnou súčasťou kultúry a zaujíma v nej centrálnu a ohniskovú po-stavenie, do ktorého sa zbiehajú, koncentrujú a na vyššej spiritu-álnej a reflexnej úrovni transformujú všetky najvyššie aspirácie myslenia ostatných kultúrnych útvarov, no na druhej strane je aj v transcendentálnom "oproti" k existujúcej kultúre, je tým, čo tú-to kultúru obopína, obklopuje a vypracúva pre ňu nový aktuálny du-chovný horizont.

Filozofia je aktívnou nositeľkou všetkých tých možností kul-túry, vďaka ktorým kultúra môže a bude prekračovať seba samu a u-staľovať sa v novom aktuálnom duchovnom horizonte. Vo svojom ohnis-kovom postavení sa stáva funkčnou len vtedy, keď je v ňom perma-nentne napájaná myslením ostatných kultúrnych útvarov. Krátko, svoj program nemôže rozvíjať len sama zo seba, ale aj zo všetkých os-tatných útvarov.

Filozofia sa môže totiž sama porozumieť a reálne funkčne kon-štituovať len z duchovného horizontu, ktorý prekračuje horizont jej samej a ktorý je horizontom konštituovaným celou kultúrou. Te-da najvyšším horizontom porozumenia filozofie nie je horizont po-rozumenia filozofie, ale aktuálny duchovný horizont celej kultúry. Preto metafilozofiu, ktorá má za úlohu filozoficky artikulovať tento celokultúrny duchovný horizont, nemožno chápať len ako jed-nu z disciplín filozofie, ale skôr ako "kultúro-filozofiu", či uni-versálne kultúrne myslenie, ktoré je profilované interdisciplínovo.

Z uvedeného vyplýva aj základný metodologický prístup k našej práci: Filozofiu sa nebudeme usilovať porozumieť z jej horizontu /to by nás koniec koncov viedlo k neriešiteľnej tautológii/, ale z univerzálneho kultúrneho horizontu. Pritom samozrejme bude pre nás rozhodujúci metafilozofický a historický výskum samotného kultúrneho útvaru filozofie, ktorý sa neobmedzí len na určenie taxonómie pojmov a výmerov filozofie, ale prikróčí aj k dejinnej analýze kultúry ako celku i s jej špecifickými štruktúrnymi prvkami, a to všetko s osobitným zreteľom na postavenie, funkciu a komunikáciu filozofie v rámci štruktúry kultúry.

3. Vznik a dejinný vývoj filozofie

Pôvod filozofie treba objasňovať od prvého zásvitu ľudskej reflexie. Pôvodná zastreť a zahalená ľudská inteligencia čoraz väčšími narážala na neočakávané životné situácie a prekážky. Tieto prekvapujúce skúsenosti postupne suspendovali zvyčajné automatické reakcie a nútili inteligenciu hľadať iné postupy, iné riešenia. Subjektívne takéto nové skúsenosti vzbudili prekvapenie a trvalejšiu ostražitosť. V ďalšej vývojovej fáze sa takéto "objavy" vzájomne stimulovali, až nakoniec podnietili zmeny samotných sociálnych štruktúr i jednotlivého človeka.

Všeobecne možno zo sociálno-dejinného hľadiska povedať, že vplyvom klimatických, literárnych, migračných a iných faktorov sa začal rozpadávať rámec mytologickej reflexie viazanej na rodové spoločnosti. V dôsledku týchto podnetov sa utvorila produktívnejšia činnosť človeka a väčšia spoločenská diferenciácia - zdokonalili sa nástroje a elementárne výrobné postupy. Tak napríklad v maloázijskom Grécku došlo v VII. storočí pr. Kr. k rozpadu pôvodnej patriarchálno-rodovej jednoty a roztrhli sa aj ideové rámce založené na starých kozmogóniách. A v takýchto podmienkach začala vznikať filozofia. Konkrétne milétski filozofi zavrhlí homérske a iné mýty o pôvode sveta a začali uplatňovať racionálne poznanie sveta upriamené nie na pôvod ale na podstatu sveta a všetkých vecí.

Vznik reflexie a následne vznik filozofie sprevádzali zásadne nové subjektívne stavy človeka. Ako sme ukázali, spočiatku to bola zvýšená pozornosť a ostražitosť ako aj zvýšené uvedomenie. Postupne ako začala z človekovej inteligencie opadávať mytologická zastreťnosť, zvýšil sa človekov záujem o svet, a to nielen v bezprostrednom okruhu situovania jeho života. Tento záujem sa ďalej vystupňoval do údivu až v úžas.

Uvedený náčrt vzniku reflexie a filozofie je síce správny, ale ešte stále nevystihuje uspokojivo vnútornú stránku tohto procesu. Jadrom pôvodného /predvedeckého a predfilozofického/ myslenia človeka bolo tzv. životné myslenie prameniace zo životného základu človeka, ktoré možno charakterizovať ako stále reflexívne vyrovnávanie a riešenie aktuálnych potrieb životného situovania sa človeka. V tomto životnom myslení pôsobil v potrebnej vyváženosti nazerajúci /intuitívny/ a objasňujúci /reflexný/ komponent. Najadekvátnejším výrazom životného myslenia v príslušných kultúrno-dejinných podmienkach bolo mýtické myslenie /bližšie pozri kapitolu 5/. V ňom subjekt a objekt ešte splyvali vo výrazne antropomorfickom nazeraní a transcendentia života neprekračovala rámec aktuálnych potrieb životnej situovanosti. V ďalšej vývinovej fáze vplyvom zložitej súhry vonkajších podmienok a vnútorného evolučného vznachu života človek sa začína odpútať od aktuálnej potreby svojho životného situovania a reflexívne uchopuje vzdialenejšie otázky situovania, ktoré sa ho bezprostredne nedotýkajú.

V ďalšej vývinovej fáze nastáva dichotomický rozchod životného myslenia na vedecké a filozofické myslenie. Predovšetkým sa myslenie vzdalo pôvodnej aspirácie uchopenia totality reálneho /aj možného a ideálneho/ po obsahovej a formálnej stránke. Veda sa vzdala nároku reflexie totality reálneho a uchopuje len určitú časť

tejto totality, a to z určitého aspektu. Reflektujúci subjekt sa takto dostal do opozície k životu, už sa nestretáva so životom v dialógu, ale sám uchopuje život a postupne ho ovláda a podmaňuje. Naproti tomu filozofia si ponechala pôvodnú aspiráciu životného myslenia, t.j. uchopiť a náležite reflektovať totalitu reálneho /aj možného a ideálneho/, ako aj totalitu života, a to aj keď nie vyčerpávajúco z obsahového hľadiska, tak určite z hľadiska formálneho konštituovania. Veda sa ďalej vzdala spolupôsobenia nazerania a reflexného uchopovania a nazeranie v myslení odsunula na okraj svojej činnosti. Naproti tomu filozofia sa v zásade nevzdala nazeracieho komponentu, ale ho len zatlačila do pozadia. Teda nevzdala sa nároku stať sa životným myslením vyššieho typu.

Takáto dichotomická diverzifikácia medzi vedou a filozofiou pokračovala ďalej, až v novoveku sa veda a filozofia začali vzájomne odcudzovať. No veda sa nikdy úplne nevzdala aspirácii na reflexiu totality reálneho aspoň pri tvorbe svojich východísk a pri začleňovaní výsledkov svojho riešenia do širšieho kontextu.

Utváranie filozofie z pôvodného základu životného myslenia /zahrnujúceho in nuce aj metafyzické vedenie/ sa udialo v dvoch krokoch:

- a/ Najprv procesom objasňovania širšieho okolia sveta a života sa utvorila grécka "univerzalistická veda" /ktorej stúpencom bol ešte Sokrates a Platón/, zahrnujúca aj filozofiu, ďalej indické učenie o duchu a duši, čínsku sociálnu etiku a i. V týchto ešte univerzalistických a výrazne životných dejinných podobách myslenia nebola kriticky zhodnotená otázka miery uchopenia totality reálneho.
- b/ Potom v druhom kroku došlo k rozpadu tejto "univerzalistickej vedy" na nábožensko-mýtický komplexný kultúrny útvar, vedecký kultúrny útvar a filozofický kultúrny útvar.

Vznik filozofie z protokultúrneho základu mal značne odchodný priebeh v jednotlivých kultúrach ľudstva. Ich špecifiká tu nebudeme rozvádzať.

Keď sa filozofia ako-tak emancipovala, ďalej úzko koexistovala s ostatnými kultúrnymi útvarmi, alebo presnejšie, s ešte nevzretými komplexami kultúrnych útvarov. Je pozoruhodné, že v dejinách tejto novej koexistencie raz bola v úlohe odovzdávateľa nových myšlienkových podnetov a iný raz v úlohe ich prijímateľa druhých kultúrnych útvarov.

Na základe toho, či filozofia bola v dejinách v prvej alebo v druhej úlohe, môžeme rámcovo vymedziť periodizáciu jej dejín.

V "štádiu prijímania" si filozofia vždy obohacovala svoju skúsenostnú a informačnú bázu, obsahovo naplňovala a v zásade formulovala svoju novú paradigmu myslenia. Po "štádiu prijímania" nasledovalo "štádium rozkvetu", v ktorom sa vytvorili nové filozofické systémy, v rámci rôznych učení, škôl a prúdov. V týchto sústavách nájdeme pokusy o novú syntézu na základe rozpracovania novej paradigmy myslenia. V "štádiu odovzdávania" filozofia podnecuje myslenie ostatných kultúrnych útvarov a prišľuže sa o ich radikálnu štruktúrálnu prestavbu. Nakoniec dôjde k "štádiu vyčerpania a krízy" filozofie, v ktorom však ostatné kultúrne útvary dosahujú svoj nový rozkvet.

Spomedzi myslení samostatných kultúrnych útvarov filozofického myslenia sa najviac spájalo s myslením náboženským a teologickým na jednej strane a s myslením vedeckým na strane druhej. Prítom v rámci skúmaného obdobia štyroch tisícročí pozorujeme v prvom tisícročí určitú rovnováhu v miere vplyvu vedeckého a nábožensko-teolo-

gického myslenia na filozofiu. Posledné tri storočia pr. Kr. sa táto rovnováha narušila v prospech nábožensko-teologického myslenia a počínajúc kresťanstvom bola už jasná dominantnosť nábožensko-teologického myslenia, ktorá trvala trinásť storočí až do renesancie. Potom nastal postupne obrat v prospech dominantnosti vedeckého myslenia. Tento stav trvá až dodnes, hoci už je badať tendenciu k vyrovnaniu. Približujeme sa k štvrtej vývinovej epoche, ktorá má veľa spoločného s prvou, najmä pokiaľ ide o istú rovnováhu v pôsobení vedecko-technických a nábožensko-teologických vplyvov na rozvoj modernej filozofie.

V prvej vývinovej epoche /2000 pr. Kr. - asi 300 po Kr./, približne prvé poldruha tisícročné obdobie bolo v znamení formovania filozofie. Potom, približne od atického obdobia gréckej filozofie /5. - 4. stor. pr. Kr./ nastáva renesancia filozofie, ktorá silne ovplyvňovala vývin vied, náboženstiev i umeleckej tvorby. V druhej vývinovej epoche /asi 300 - 1300 pr. Kr./ sa formuje nová filozofia pod dominantným vplyvom náboženského myslenia a filozofického myslenia prvej epochy. V XIII. storočí dochádza k novej renesancii filozofie. Toto obdobie trvalo krátko, lebo v predchádzajúcom období "prijímania vplyvov" bol zanedbaný vplyv vedeckého myslenia. V tretej vývinovej epoche /1300 - cca 1950/ sa v rokoch 1300 - 1820 formuje novoveká filozofia pod dominantným vplyvom vedeckého myslenia. Veľmi krátka renesancia filozofie netrvala ani 80 rokov, no hlboko ovplyvnila vedecké a nábožensko-teologické myslenie. Už od začiatku XI. storočia sa formuje nová filozofia pod pomerne vyrovnaným vplyvom vedecko-technického a nábožensko-teologického myslenia.

V súčasnosti sa zrod novej filozofie stáva čoraz očividnejší. Táto filozofia vo svojom "štádiu prijímania" a radikálnej štruktúrálnej prestavby sa neuspokojuje len s negáciou metafyzických systémov predchádzajúcich epôch, zdôrazňujúc najmä existencialistické, personalistické a sociálno-ekonomické východiská, ale usiluje sa o novú syntézu, tvorivo využívajúc podnety z myslenia všetkých kultúrnych útvarov. Do popredia sa dnes dostávajú vplyvy jednak z teoretickej fyziky a teoretickej biológie, medicíny a ekológie a jednak z nábožensko-teologického myslenia, najmä z hermeneutiky a dejinno-kriticky prečisteného kresťanstva ako aj východného náboženského a mystického myslenia.

4. Filozofia a život

Človeka "filozofického" /t.j. uvedomele uplatňujúceho filozofickú reflexiu/ od človeka "nefilozofického" veľmi výrazne odlišuje postoj k životu. Pod "životom" tu rozumieme ľudský život, ako aj každý iný život, ktorý vstupuje do zážitkovej sféry ľudského života /biologický život, psychický život, duchovný život, božský život a pod./

V našej kultúre i v kultúrach Východu filozof bol zároveň mudrcom, pre ktorého bolo charakteristické to, že sa dokázal povzniesť nad život, zaujať k nemu odstup, vystúpiť z jeho prúdu a urobiť ho tak predmetom svojich úvah. Pritom sa oslobodil od svojho "ja", od každého chcenia a konania viazaného na svoje "ja" a dosiahol tak pokoj duše, ako aj schopnosť objektívne poznať a ohodnotiť veci, život a človeka, vrátane seba samého. Oproti tomuto filozofovi-mudrcovi sa staval "neduchovný človek", ktorý takejto objektivizácie nebol schopný. Všetko je uňho vtiahnuté do vitálnej sféry, do jeho vlastného prežívania, žiadostí a túžob. Takýto človek sa nestará o to, aké sú veci osebe a aký majú zmysel.

Výdobytky modernej filozofie a nespočítateľných kvalitatívne nových skúseností človeka XIX. a XX. storočia ukázali, že problém správneho vzťahu človeka k životu je zložitejší. Jeden zo zakladateľov kresťanského existencializmu Søren Kierkegaard celým svojím životom a mysliteľským dielom ukázal, že duchovný, filozofujúci človek sa má cieľavedome vracieť do svojej žitej subjektivity a nachádzať v nej jeden z podstatných pólov ľudskosti. Aj keď Kierkegaard a mnohí ďalší existencialisti, ako aj stúpenci tzv. filozofia života precenili význam tohto pólu vitálnej subjektivity, predsa ich opravdivé postoje ostávajú stále aktuálne.

Zaiste, filozofia musí zaujať postoj "oproti" životu, lebo v inom prípade by nebola schopná jeho reflexie, hodnotenia a stvárňovania. Tento odstup k životu však nesmie viesť k úplnému "vyprázdneniu života" a k negácii vlastnej subjektivity. V zmysle tohto nového konceptu ideálom filozofa je človek, ktorý je síce ponorený do životnej skúsenosti a zaujíma angažovaný postoj k životu, no dokáže sa aj cieľavedome z tejto skúsenosti vynoriť a zaujať k nej kritický a hodnotiaci vzťah. Je to človek, ktorý je presvedčený o tom, že klasická predstava "objektivity", založená na nezainteresovanosti ľudského subjektu na poznávanom objekte, je neúnosná, a že práve reflektovanie zainteresovanosti subjektu na objekte sa vytvára predpoklad pre tvorbu novej, "vyššej objektivity".

Takýto postoj si však vyžaduje aj nové, univerzálnejšie porozumenie života. Život treba chápať v celej jeho šírke a hĺbke ako integrálny život, ktorý neexistuje len v seba, ale aj vystupuje zo seba, presahujúc tak seba samého a smeruje v ústrety inému životu. Ide o transcendenciu života, ktorú možno pochopiť aj z tohto hľadiska, že život sa nám javí ako to, čo nedokáže jestvovať samo osebe, čo túži a vie jestvovať len spoločne s inými životmi, usiluje sa s takýmto okruhom životov zjednotiť a toto zjednotenie rozširovať spolu s inými životmi ďalej a ďalej, presahujúc tak aj hranice nášho ľudského tsvetného života a otvárajúc sa večnému životu. Integrálny život má však aj svoju vertikalitu, t.j. smerovanie od nerefektovaného života k reflektovanému a schopnosť spätného uchopenia života ako určitého aktuálne /no nie definitívne/, ohraničeného celku. Teda integrálny život v seba zahŕňa tak komponenty časové a konečné, ako aj komponenty večné a nekonečné. Jeho vertikality značí možnosť reflektovania na rozmanitých úrovniach života toho, čo bolo predtým nerefektované. Značí možnosť slobodného a cieľavedomého prechodu filozofa nového typu z nižších duchovných úrovní na vyššie a reflexné uchopenie nižších úrovní prostredníctvom úrovní vyšších. Transcendencia integrálneho života značí pre tohto filozofa priestor pre veľkú slobodu, možnosť obopínať život ako aktuálny celok a vlastným prispetím ho ďalej rozvíjať.

V šírke a hĺbke tohto integrálneho života sa v rozmanitých podobách uplatňujú jeho tri základné kategórie, nazývané častejšie existenciály: viera, nádej a láska. Tieto tri existenciály neslobodno chápať len v užšom náboženskom zmysle, ale predovšetkým v kontexte integrálneho života. Viera je slobodným a angažovaným prisviedčaním životu v jeho integrálno-životnom porozumení. Je výzvou k takému prisviedčaniu životu, ktoré nás neuzatvára pred uskutočňovaním jeho vertikality a transcendencie. Uplatňuje sa vo svojej dvojpólovosti, v bipolárnom napätí medzi "vierou niekomu" a "vierou v niekoho", resp. medzi "vierou niečomu" a "vierou v niečo". Nádej je smerovanie do budúcich možností života, nesené predstavou vyplneného želania so všetkými variantami uskutočnenia. Ide pritom o smerovanie k plnosti života, k jeho radosti a blaženosti. Vďaka rozvíjaniu nádeje je táto plnosť anticipovaná už v prítomnosti. Nádej vyzýva filozofa nového typu k väčšiemu a rozhodnejšiemu otvorení sa integrálnemu životu, k preniknutiu do jeho najnepriístupnejších, no najvzácnejších končín. A konečne tretia existenciála integrálneho života je láska, ktorá je zjednocovateľkou in-

tegrálneho života. Spája a preniká všetky jeho komponenty v smere vertikality i transcencie. Pôsobí väde a stimuluje všetko, kde prenikne. I porozumenie lásky nesie v sebe lásku a akákoľvek láska bez tohto porozumenia nie je vlastne láskou. Preto dnešný filozof má vstupovať do sféry poznania tak, že v nej predovšetkým dospieva k poznaniu lásky. Má si byť vedomý toho, že každá pravá filozofia má v niečom zásadnom obohatiť porozumenie lásky a tým aj lásku samu.

Bez načrtnutého žitého porozumenia života, chápaného ako integrálny život filozofia nemá nijaké šance, aby sa stala pravou filozofiou. Preto hlboko prežívaná integrálno-životná viera, nádej a láska sú základným východiskom, existenciálnym predpolím, ale aj cieľom každého filozofovania.

Takéto porozumenie života zahrnuje v sebe aj večnú otázku zmyslu života, ktorá sa zvykne redukovat' na otázku zmyslu našej ľudskej existencie. Zmysel života je vlastne reflektovaný a kladný vzťah k hodnote života. Prijat' zmysel života teda predovšetkým značí prijat' život ako univerzálnu hodnotu. No život takouto hodnotou nesporne je, keď ho chápeme ako integrálny život. Ďalej zmysel života predpokladá kladný vzťah k životu, t.j. zásadný etický postoj úcty k životu, ako učí Albert Schweitzer. Kladný vzťah k životu v plnom rozsahu vyjadrujú vyššie uvedené tri existenciálne integrálneho života: viera, nádej a láska. A konečne zmysel života predpokladá správnu reflexiu života, ktorej záruku treba vidieť v prijatí vertikality života v kontexte transcencie integrálneho života.

Otázku zmyslu života možno formulovať aj v praktickejšej rovine ako otázku načo, kvôli čomu máme žiť, pre aké ideály máme robiť všetko to, čo robíme. Vidíme, že otázka zmyslu života paradoxným spôsobom spája kvality filozofie ako veľmi abstraktnej a súčasne najpraktickejšej zo všetkých teoretických disciplín. Správna formulácia životného ideálu však nie je možná bez porozumenia integrálneho života, bez vedomého uplatňovania jeho transcencie.

Treba si však uvedomiť, že výzva k filozofii "byť bližšie k životu" v podmienkach stagnácie /najmä sociálnej/ môže vyjadrovať želanie získať filozofické osvetlenie stagnačnej praxe. No tá istá výzva v podmienkach optimálneho vývoja /napríklad pozitívnych revolučných premen/ môže znamenať pre filozofiu možnosť pôsobiť dominantne pretvárajúco na danú prax. Teda legitímnosť výzvy filozofie k životu implikuje výzvu k životu potrebnej kvality, ktorá je

možná len na báze integrálneho života.

5. Filozofia a mýtus

Slovo "mýtus" - "mythos" pochádza z gréckeho "mythéomani" a pôvodne značilo rozprávanie, najmä rozprávanie povestí zo starých čias o bohoch a hrdinoch. Pre mýtus sú charakteristické najmä tieto dva znaky:

- Životnosť: Toto rozprávanie je výsostne životné a prežívané; rozprávač i poslucháč majú na príbehu bytostnú účasť, a to natoľko, až sa s ním stotožňujú.
- Genetickosť: V mýtoch sa odvodzuje existencia vecí z ich genézy, pričom tejto genéze sa väčšinou prisudzuje personifikujúci a teleologický výklad.

Mýtus má však aj charakter obrazu alebo podobenstva vyjadrujúceho hlbokú a skrytú pravdu bytostného súvisu medzi svetom a životom, človekom a svetom. Takými mýtmí vyjadrovali zásadné filozofické pravdy nielen Platón, ale aj Nietzsche, Camus a iní.

Zdá najkomplexnejšie možno mýtus charakterizovať ako pôvodný a autonómny spôsob vyjadrenia a zobrazenia človekovej vízie skutočnosti, prostredníctvom ktorého človek ovláda seba i veci a situuje sa vo svete. Vďaka mýtu vitálne funkcie človeka dostávajú svoj poriadok, usporadúval sa priestor a čas a sprostredkovali sa všetky transcendentie života, na ktoré bol človek viazaný - členovia jeho sociálnej skupiny, sakrálna, absolútna a pod.

V mýte je prvoradé, že k takémuto vyjadreniu, sebaobjektovaniu a zobrazeniu vôbec došlo, lebo vďaka nemu sa zachováva a zabezpečuje život človeka. Je druhoradé, nakoľko je toto vyjadrenie a zobrazenie pravdivé. Toto prvotné vyjadrenie, sprostredkované osobitou rečou, obrazom a činmi, bolo nevyhnutným predpokladom uvedomenia a sebauvedomenia človeka, z ktorého sa postupne zrodilo filozofické a vedecké myslenie a prax.

Pri sledovaní vývoja od mýtu k logu sa ukazuje ako určujúca otvorenosť a životnosť vzťahu človeka k bytiu, jeho "prežívané ontológia".

V mýtikom spôsobe života človek /rozumej predovšetkým primitív/ disponoval takouto spontánnou ontológiou, ktorá mu dovolila zbaviť sa strachu, ľudsky konať, t.j. existenciálne sa ubytovať, udomáčniť a nájsť prístup k hodnotám. Táto človekova "ontológia", síce ťažkopádna a vágna, obsiahla celého človeka a dala mu základný smer života. Človek sa ňou konštituoval tak v jednote so životom a

svetom, ako aj v jednote svojho myslenia a konania.

V druhej vývinovej etape človek hlbším sebauvedomením rozbil túto pôvodnú jednotu, až svojím rozumom a abstrakciou dospel k predstavám zmyslového a duchovného sveta, tela a duše, hmoty a ducha a pod., v dôsledku čoho sa jeho život začal pohybovať v týchto často antagonistických dvojiciach.

Táto disociácia pôvodnej jednoty sa uskutočnila vo vede postupne úplne, no vo filozofii neúplne. Filozofia si po všetky tie tisícročia zachovala základnú ambíciu vrátiť sa k takejto jednote, pravda, na vyššej kvalitatívnej úrovni. Mýtus sa tak stal pre filozofiu inšpirátorom v uplatňovaní tohto úsilia.

Týmto vývinom v protiklade k homo mythicus sa utvoril homo scientificus, ktorý na rozdiel od prvého typu človeka už nedokázal do svojich myšlienok a činov premietat svoj svet, svoje telo i dušu. Predstavuje sa len čiste neosobnými myšlienkami, ktoré sú pozbavené konkrétnych personálnych atribútov. V tomto človeku zisťujeme absenciu živého účastenstva. Jeho slovo stratilo tú životnú a oživujúcu funkciu /akú možno ešte i dnes nájsť v dobrej poézii/, nie je už slovom niečoho, ale len slovom o niečom.

V tomto antagonizme dvoch typov človeka sa zmlieva celá naša západná kultúra a táto kríza postupne preniká na východ i na juh, do celého sveta.

V riešení tohto konfliktu má nezastupiteľnú úlohu tretí typ človeka "homo philosophicus", ktorý sa utvoril už vtedy, keď veda a filozofia sa začali formovať zo spoločenského univerzálneho základu. Homo philosophicus prešiel zložitým dejinným vývojom, no v zásade sa rozdelil na "homo sciento-philosophicus", ktorý sa v podstate stotožnil s homo scientificus a na "homo mytho-philosophicus" prejavujúci sa po všetky stáročia najmä v rôznych formách životných filozofií, no metodicky zasahujúci až v XX. storočí. Usiluje o "obrat vedomia", vďaka ktorému zásadne prispeje k uskutočneniu pôvodnej intencie po novej jednote. Nachodí východisko v ontologickom znovuprecitnutí a znovuuvedomení. V myslení tohto "obráteného vedomia" sa prejavuje jasná ontologizujúca tendencia, vďaka ktorej preberá zo všetkých doterajších viac-menej mýtických foriem myslenia tú "podmanivosť bytia", ako aj hlbokú intenciu prameniacu z hľadania Absolútna.

"Homo mytho-philosophicus" sa však neuspokojuje len s nearti-kulovaným zachytením demytizovaných obsahov otvorených bytiu, ale sa usiluje o vytvorenie novej jednotlivej ontológie a vôbec novej jednoty, ktorá na rozdiel od pôvodnej mýtckej jednoty bude jedno-

tou v plnom uvedomení s využitím všetkých možností a prostriedkov moderného myslenia.

Teda vzťah medzi mýtom a filozofiou možno charakterizovať ako dvojnásobný. Keď filozofia sa prejavuje v intenciách "homo sciento-philosophicus", buď zaujíma k mýtu vzťah povznesený a v zásade indiferentný, alebo odsudzuje mýtus ako nepravdivý a nevedecký, čím sa definitívne uzatvára pred možnosťou svojej premeny. Keď filozofia sa prejavuje v intenciách "homo mytho-philosophicus", stáva sa jej vzťah k mýtu obohacujúci a inšpirujúci.

Táto filozofia objavuje pôvodnú funkciu mýtu, v ktorej sa kladie život nad pravdu, hodnota života nad hodnotu pravdy. Filozofia "homo sciento-philosophicus" sa zasadzuje za pravdu i za cenu straty jej životnosti a takto vlastne pravdu kladie nad život. Filozofia "homo mytho-philosophicus" usiluje o plnšiu životnú pravdu a rieši dialektický vzťah dvoch rovnocenných komponentov života a pravdy.

V riešení vzťahu medzi filozofiou a mýtom sa vlastne otvára evolúcia vzťahu medzi pravdou a životom. Na ceste zložitého vývoja všetkých protikladných foriem života s nedocenením pravdy a foriem pravdy s nedocenením života sa dopracúva k aktívnej rovnováhe života a pravdy.

6. Filozofia a veda

Filozofické poznatky sú v zásade dvojakého druhu: poznatky, ktoré vznikli bez aktívneho a zjavného prispetia vedných disciplín a poznatky, ktoré vznikli až na základe vedeckých poznatkov.

Filozofiu môžeme z tohto hľadiska rozdeliť na rudimentálnu filozofiu, predchádzajúcu každú vedeckú disciplínu, a na filozofiu ako metavedu, t.j. ako všeobecnú a fundamentálnu teóriu vedy odvodňujúcu jej východiská.

Filozofia má s vedou spoločné to, že zo spytovania po prírode, po ľudskom živote a po sebe samej, odvodzuje základné pojmy, hypotézy, teórie, princípy a zákonitosti. Má s vedou spoločné nasledujúce princípy:

- svet nie je chaotický, bez zmyslu, ale skôr naopak; je v ňom /aspoň do istej miery/ poriadok
- z poriadku neživého a živého sveta možno odvodiť objektívne platné zákony a zákonitosti
- ľudská /filozofická a vedecká/ reflexia sa stále upriamuje na základné pojmy, ako sú svet, slovek, príroda, život, duša, duch a pod.

Filozofia na rozdiel od vedy

- skúma posledné príčiny a podstatu jestvujúcien
- neuzatvára sa vopred pred nijakým regiónom reality
- problematizuje každý princíp a vôbec každý apriórny základ akejkoľvek podoby myslenia.

Na základe uvedených rozlíšení vzájomný vzťah medzi filozofiou a vedou možno charakterizovať takto: Filozofia vo vzťahu k vede je jednak jej základným predporozumením a jednak zdôvodnením jej najvyššieho zmyslu a určenia. Uplatňuje sa najmä pri východisku a pri ukončení každej vedeckej práce. Pritom filozofia si udržuje aj svoje samostatné poslanie ničím nepodmienené vedou v rudimentálnej filozofii. Vzťah vedy k filozofii sa prejavuje poskytovaním rozmanitých poznatkov metodologickej a obsahovej povahy, ktoré filozofia ďalej domýšľa a začleňuje do širšieho rámca vedenia.

Spoločnosť vedy v novom porozumení je oveľa užšia ako v predchádzajúcich storočiach po emancipácii vedy a filozofie.

Z formálneho hľadiska má vzťah medzi vedou a filozofiou charakter asymetrického čiastočného vzájomného prieniku. Inými slovami, vzťah filozofie a vedy má charakter recipročnej implikácie, pričom povaha zahrnutia vedy vo filozofii a filozofie vo vede sa nelíši len mierou zahrnutia, ale aj jeho rôznou kvalitou a univerzálnosťou. Filozofické myslenie oproti rôznym formám vedeckého myslenia predstavuje akoby univerzum, v ktorom sa všetky prvky vedeckého myslenia nie len zahrňajú, ale aj na vyššej úrovni zjednocujú. Na druhej strane v každej forme vedeckého myslenia je prítomný určitý aspekt filozofického myslenia, avšak len virtuálne ako súčasť základného tendovania tohto vedeckého myslenia k pravde. Zjednodušene môžeme povedať, že filozofia je väčšmi vedecká ako je veda filozofická a filozofia je inak vedecká ako je veda filozofická. Filozofia je vedecká celým svojím explicitným výrazom, pritom však vedeckosť nie je jej aktuálnym horizontom. Filozofia vo svojich východiskách i v sebatranscendujúcom smerovaní je aj nadvedecká. Filozofia si totiž nemôže v dostačujúcej miere poslúžiť vedou v indefinítnej diskusii o svojich východiskách a o dopade výsledkov svojho poznania na prax. Rovnako nevystačí s metodologickým inštrumentáriom vedných disciplín i vedy ako celku. Vcelku možno povedať, že filozofické myslenie je dominantne vedecké vo svojom priebehu, nie však v tvorbe svojich východísk a záverov, keď jeho indifinítna situácia mu nedovoľuje abstrahovať od subjektu myslenia, ale priamo počíta s jeho existenciálnou angažovanosťou. A naproti tomu ve-

decké myslenie je filozofické vo svojich univerzálnych implikáciách, t.j. v životnom uplatňovaní svojho kreatívneho procesu, ktorý nemožno abstrahovať od existenciálne angažovaného tvoriaceho subjektu.

Z uvedeného ďalej vyplýva, že vzťah medzi filozofiou a vedou nemožno redukovať na logický vzťah, ale treba ho pochopiť ako životné dianie, uplatňujúce sa v dejisku myslenia, ktoré je spoločné vede, filozofii i ostatným kultúrno-útvárovým podobám myslenia.

Z obsahového hľadiska filozofia poskytuje vede istotu v legitimizovaní jej imanentného rozvoja a jej cieľov. Vstupuje do situácie spytovania vedných disciplín a hľadá pre ne fundamentálne odpovede. Najmä prax posledného polstoročia presvedčivo ukázala, že k zmyslu vedeckej činnosti ^{sa} nedospieva samotným jej uskutočňovaním. K poznaniu zmyslu tejto činnosti je nevyhnutná filozofia. Vedy za posledné desaťročia natoľko zjemnili svoje metodické inštrumentárium a meraciu techniku, že deštruovali svoj predmet skúmania a rozšírili ho o bližšie neurčiteľné "interdisciplinárne" okolie. Ďalej napriek svojej vysokej špecializovanosti boli nútené inputovať do svojej metodologickej vybavenosti všeobecné obsahové prvky, obsahujúce ciele, ktoré nemôže objasniť a zabezpečiť nijaká metateória. Ide o také ciele ako pokrok, pravda, šťastie, sloboda, ekologická rovnováha a pod. Veda si nemôže dať odpoveď na otázku legitimacy svojich teórií. Pre tvorbu tohto svojho metateoretického pozadia nevyhnutne vyžaduje filozofiu.

7. Filozofia a náboženstvo

Obidva tieto základné kultúrne útvary vznikli na základe človekovho hľadania pravdy, podstaty sveta a života, ako aj zmyslu ľudskej existencie. Obidva sa usilujú toto hľadanie pravdy i nájdenú pravdu tiež uplatňovať vo svojom živote, ba aj priamo žiť. Teda filozofia i náboženstvo majú teoretický a praktický rozmer a v plnej miere participujú na vertikálnosti života. Filozofia a náboženstvo smerujú k absolútnemu, nepodmienenému a k večnému, a nelenže apriórne nevyklučujú nijakú oblasť života, ale smerujú predovšetkým k tým jeho dimenziám, ktoré sú tajomné a neprístupné. Teda v plnej miere sa v nich prejavuje transcendencia života. Skutočný filozof podobne ako náboženský mysliteľ sa neuspokojuje s riešením problémov na základe inteligibilnej spredmetnenej skutočnosti, ale smeruje ďalej, za každú predmetnosť, k tajomstvu. Chce tajomstvo čím väčší spoznať a pochopiť a čím hlbšie žiť. Z uvedeného

ho by sa mohlo zdať, že medzi najvyššími cieľmi náboženského a filozofického myslenia a konanie nie sú podstatné rozdiely. Preto

aj v mnohých kultúrach Východu sa náboženstvo a filozofia natoľko vzájomne prenikajú, že sa ani neadajú rozlíšiť ako samostatné kultúrne útvary.

Pre porozumenie základného rozdielu medzi filozofiou a náboženstvom musíme najprv aspoň stručne objasniť podstatu náboženstva. Táto podstata sa objasňuje z centrálnej náboženskej skúsenosti nazývanej numinózna skúsenosť. V nej vystupujú do popredia štyri momenty: údiv /fascinosa/, bázeň až strach /tremendum/, vlastná ničotnosť /inanitas propria/ a zmierenie /reconciliatio/ / z nich posledné tri sú špecificky náboženské/. Pritom celá táto skúsenosť sa vyznačuje osobitnou integrálnou kvalitou, ktorou sa odlišuje od iných skúseností, nazývanou posvätno /sacra/. Údiv a bázeň môžu byť vlastné aj filozofovi, no nemuseli sa udiť v jedinečnej atmosfére posvätného. Druhým esenciálnym rozlišujúcim znakom medzi filozofiou a náboženstvom je základný postoj človeka v skúsenosti, prostredníctvom ktorej má účasť na tajomstve. Ak komunikácia medzi človekom a tajomstvom, v ktorého základe je božské, je vyvolaná z iniciatívy človeka, t.j. ak človek je jej hlavným aktérom a regulátorom, ide o filozofický postoj. Ak iniciatívu preberá božské prítomné v tajomstve, prejavujúce sa buď ako neosobné, resp. nadosobné, alebo ako osobné, čiže ak toto tajomstvo sa primárne aktívne vyjavuje, ide o náboženský postoj. Inými slovami, v náboženstve človek neprichádza k Bohu, ale opačne, Boh k človeku. Nie človek v určujúcej miere hľadá Boha, ale Boh človeka. Hoci náboženstvo je aj konaním, nevedie nakoniec k výsledku, ktorý má charakter výkonu, ale milosti. Na vrcholku každej náboženskej skúsenosti prelakuje aktívnu človekovu orientáciu Božia milosť.

Teda, zatiaľ čo pravda absolútneho, večného a nepodmieneného je vo filozofii uchopovaná a interpretovaná výkonom vlastného rozumu, v náboženstve táto pravdu darúva skrze milosť Boha, a to aj v takej bezvýhradnosti a plnosti, že ňou je On sám. Najhlbším terénom filozofie je metafyzická skúsenosť, v ktorej sa človek usiluje inteligibilne uchopiť tajomstvo, kým najvlastnejším terénom náboženstva je numinózna skúsenosť, v ktorej Boh, vyjavujúci sa v tajomstve, uchopuje človeka. Pritom je dôležitá i skúsenosť inverzie od metafyzickej k numinóznej skúsenosti: Keď sa pravá filozofia dopracovala k pravde jestvovania Boha, neuspokojuje sa s tým, a spravidla sa tiež dopracúva k obrazu Boha. Vo svojej autokritike si však uve-

domuje, že výsostne živého Boha v tomto obraze akosi umŕtvuje, že tento "Boh filozofov" ešte nie je tým živým Bohom, ktorého zakusuje vo svojom srdci každý opravdivý filozof. Ak sa takýto filozof chce dostať ďalej, neostáva mu nič iné, ako sa úplne otvoriť Bohu a radikálne podmieniť svoje inteligibilné sprostredkovanie medzi ním a Bohom priamym životom s Bohom. Tento akt sebazvdatia sa pre Boha /kenosis/ je už aktom Božej milosti a zároveň bodom obratu od metafyzickej k numinóznej skúsenosti.

Už z toho, čo sme načrtli, vidno, že nielen filozofia, ale aj náboženstvo je osnovou kultúry otvorenej Bohu, radikálne otvárajúcou integrálny život jeho najvyššej nepodmienenosti a v maximálnej miere prispievajúcou k jeho naplneniu. Vďaka týmto univerzálnym, no predsa odchodným kultúrnym ošhovám filozofie a náboženstva, sa jedinečným spôsobom uskutoční integrálno-životná viera, nádej a láska vo filozofickej, resp. náboženskej viere, nádeji a láske. Z tejto skutočnosti vyplýva aj výsadné postavenie kultúrnych útvarov filozofie a náboženstva. Zatiaľ čo filozof najuniverzálnejšie a najdokonalejšie uchopuje skutočnosť integrálneho života v jednote abstrakcie a duchovnosti a toto svoje úsilie aj vyjadruje do určitého inteligibilného obrazu /do svojho filozofického projektu/, náboženský človek, osobitne náboženský mysliteľ, sa neuspokojuje s týmto výsledkom, ale celý sa odovzdáva tajomstvu až natoľko, že toto ho začne obdarúvať. Teda kým vo filozofii sa najplnšie sprostredkúva integrálny život v inteligibilnej podobe, v náboženstve sa sprostredkúva najplnšie životnosťou svojej transcendentnej plnosti. Niečo takého nemôžeme povedať o kultúrnych útvaroch vedy a umenia.

V tejto súvislosti je potrebné niečo povedať k problému legitimity a úlohy teológie a tzv. náboženskej filozofie, ako aj k problému ich vzťahu k filozofii a k náboženstvu.

Predovšetkým teológia nie je samostatným kultúrnym útvarom, ale je súčasťou náboženského kultúrneho útvaru, je jeho najvyššou teoretickou formou. Obmedzuje sa na rozumové spracovanie a hlbšiu reflexiu obsahov vychádzajúcich z náboženskej skúsenosti. Obsahmi iných skúseností sa nezaobera, ale iba preberá poznatky získané na základe týchto skúseností a využíva ich vo svojej inteligibilnej výstavbe. Hlavným lešením tejto jej výstavby sú poznatky i metodologické prístupy filozofie.

Teológia v plnej miere pracuje v atmosfére náboženstva, a to nielen v tom, že predmetom jej skúmania je obsah Božieho zjavenia i samotné toto zjavenie, ktoré sprostredkováva jedine náboženstvo,

ale aj v tom, že aj poznáva a myslí v tejto osobitej atmosfére, ktorú scholastici nazvali "nadprirodzeným svetlom", alebo "svetlom Božej milosti". Jej zásadná odchodnosť od filozofie je teda v tom, že nielen skúma - zvonku i znútra, t.j. celistvo - osobitý predmet vyplývajúci s Božieho zjavenia, ale aj samotné toto skúmanie vykonáva v duchu vyplývajúceho z tohto zjavenia.

Filozofia naproti tomu nemôže preniknúť k samotnému obsahu Božieho zjavenia a hlbšie ho reflektovať, lebo nie je jej vlastná osobitá skúsenosť späť s týmto obsahom. Z toho však nijako nevyplýva, že náboženstvo, zjavenie, či samotná teológia vôbec nie je jej predmetom. Ako vieme, predmetom filozofie je všetko, čo jestvuje a čo môže jestvovať. Filozofia však nemôže preniknúť do vnútra všetkých týchto predmetných skutočností. Platí to aj o iných jej predmetných skutočnostiach, najmä tých, ktoré sa týkajú konkrétnej existencie človeka. Tak napríklad filozofia nemôže preskúmať problematiku lásky, viery, nádeje a pod. v ich konkrétosti a plnosti. K tomu sú nevyhnutné rôzne iné vedecké i mimovedecké prístupy.

Teológia /nakoľko, nakoľko je vedou/, podobne ako sociológia, psychológia, antropológia a pod. patrí k tzv. imanentným vedám, ktoré sú profilované špecifickými skúsenosťami. Tieto vedy skúmajú svoj predmet väčšmi "znútra", no výsledky svojho bádania nedomyšľajú vo všetkých smeroch do posledných konzekvencií ako filozofia. Filozofia naproti tomu /nakoľko, nakoľko je vedou/ je tzv. transcendentálnou vedou skúmajúcou všetky predmetné skutočnosti akoby "zvonku" v ich základných obrysoch a - využívajúc aj poznatky imanentných vied - usiluje sa domysliť výsledky svojho bádania vo všetkých smeroch do posledných konzekvencií.

Z uvedeného vyplýva nevyhnutnosť komplementarity medzi filozofiou a imanentnými vedami. Len vďaka nej možno každú predmetnú skutočnosť spoznať v jej totalite, t.j. v abstraktnosti a konkrétosti, exteriorite a interiorite, vzhľadom k nemu samému i vzhľadom k ostatným predmetom. Osobitný charakter má takáto komplementarita v prípade filozofie a teológie. Vďaka ich partnerskej spolupráci a súčinnosti možno v hlavných obrysoch reflektovať celú skutočnosť integrálneho života, a to tak, ako sa táto vyjavuje predovšetkým s metafyzickej a numinóznejskej skúsenosti. Hovoriť o dajakej nadradenosti teológie nad filozofiou alebo opačne je neopodstatnené. Filozofia i teológia spoluvytvárajú základnú štruktúru jedného univerzálneho myslenia. Krátko, vzťah medzi filozofiou a teológiou treba chápať v kontexte univerzálneho myslenia ako základnú systé-

mová komplementaritu.

Nakoniec ešte niekoľko slov k legitimitate jestvovania a k úlo-
he náboženskej, osobitne kresťanskej filozofie. Pod náboženskou fi-
lozofiou naším rozumieť vrcholný prejav každej pravej filozofie,
ktorá sa prepracovala až na prah tajomnej inverzie medzi metafyzic-
kou a numinóznou skúsenosťou. Takáto filozofia dospela k otvorenos-
ti možnosti Božieho zjavenia, alebo išla ešte ďalej a vytvorila in-
teligibilné predporozumenie pre toto zjavenie. V druhom prípade ho-
varíme o revelačnej náboženskej filozofii. Ak toto Božie zjavenie
sa porozumelo v jeho plnosti ako zjavenie v Kristovi, takáto nábo-
ženská filozofia je kresťanskou filozofiou. Kresťanská filozofia,
ktorá cielavedome vytvára inteligibilné predporozumenie zjavenia v
Kristovi, je revelačnou kresťanskou filozofiou. Náboženská filozo-
fia, resp. kresťanská filozofia teda jestvuje legitímne, no len
ako integrálna súčasť filozofie a plní o. i. funkciu systémového
prepojenia medzi filozofiou a teológiou. Podrobnejšie o týchto o-
tázkach budeme hovoriť neskoršie.

Pápež Lev XIII. sa dlho nechcel dať portrétovať, až
nakoniec povolil neustálemu nalichaniu a dal sa odmaľovať
ktorémusi talianskému maliarovi. Portrét sa však nepodaril.
Maliar žiadal pápeža, aby napísal pod portrét niekoľko riad-
kov a aby sa podpísal. Pápež krátko rozmýšľal, potom vzal
ceruzu a napísal:

"Matúš, kapitola 14, verš 27, - Lev XIII."

Maliar otvoril doma Písmo sv. a zistil, že v Matúšovom
evanjeliu v kapitole 14, vo verši 27 sa píše:

"Ja som to, nebojte sa!"

3.

Ekumenizmus

Boli by sme naozaj zo všetkých ľudí najnerozumnjšími, keby sme sa radovali z roztržiek a rozdelení cirkvi a spojenie Kristovho tela nepokladali za najväčšie dobro

Sr. Bazil, list 156

- 112- motto: "Otvárame svoju náruč všetkým,
ktorí nosia vznešené meno
kresťan. Nazývame Vás bratmi!"
/Pavol VI. v Ženeve/

PRIŠIEL AKO BRAT K BRATOM

Pavol VI. bol pápežom ekumenickej otvorenosti: zmierlivý a presvedčivo pokorný. Je však aj pápežom koncilu, ktorý viedol túto "svetovú udalosť" a dovedol ju k svojmu cieľu. Prekonával ťažkosti: aktualizovať závery tohto svetového zhromaždenia a zavádzať do praxe. Požadoval v diele svojho predchodcu: vnútornú obnovu cirkvi a ekumenickej dimenzii. "Aby všetci jedno boli" vysvetľuje jednoznačne: "OTVÁRAME SVOJU NÁRUC VŠETKÝM, ČO NOSIA VZNEŠENÉ MENO KREŠŤAN - NAZÝVAME ICH BRATMI."

V tejto dimenzii zašiel až za hranice vtedajších možností. Presvedčený o pravde svojej cirkvi, nechcel zostať v nej uzavretý - odlúčeným bratom dal otvoriť dvere. To platilo aj o ostatných ľuďoch tejto zeme. Otváral dvere "Otcovského domu" a vyrovnával pre nich neschodné cesty. Od lítery vykročil ku konkrétnym činom: na 2. zasadaní koncilu boli prítomní zástupcovia - pozorovatelia nekatolíckych cirkví a denominácií / SRC /. Predovšetkým šokoval všetkých vnútornou reformou kúrie: zmenou Posvätného officia v Kongregácii pre náuku viery a prostredníctvom dekrétov urýchlil proces, aby sa cirkev čím prv mohla stať partnerom dialógu s inými cirkvami. Prekvapila najmä nečakaná otvorenosť voči pravoslávny cirkvám. V auguste 1963 mal prejav, ktorý všetci chápali ako vrúcne volanie po znovuvybudovaní jednoty s pravoslávím.

Druhé obdobie zasadania koncilu končilo nezvyčajným oznámením. V prejave pri záverečnej slávnosti Pavol VI. oznámil, že na začiatku budúceho roku /január 1964/, pôjde ako pútnik do Svätej zeme. Medzi koncilnými otcami prepuklo nadšenie. Cesta trvala od 4. do 6. januára. Pápež sa stretol s carigradským patriarchom Atenagorom, aby sa začal dialóg: lásky a na koniec: pravdy.

Prvý raz sa stretli na Apoštolskej delegatúre v Jeruzaleme. Pápež vyšiel v ústrety patriarchovi, objal ho a pobožkali sa bozkom pokoja.

To bolo 6. januára 1964. Patriarcha zdôraznil, že kresťanský svet žije po stáročia v tme noci rozdelenia. Oči kresťanov sú unavené, keď neprestajne musia hľadiť do temnoty. Kiežby toto naše stretnutie bolo ako nový úsvit jasného požehnaného dňa, v ktorom budúca generácia bude mať účasť na jednom kalichu drahocenej krvi a života Kristovho a budú môcť oslavovať v láske, pokoji a jednote jediného Pána a Vykupiteľa..."

Na tretí deň svojej púte Pavol VI. ako pokorný pútnik navštívil patriarchu Atenagora v sídle jeruzalemského patriarchu Benedikta. Stretnutie bolo zhodnotené ako "bratské gesto, inšpirované Kristovou láskou, ktorý učeníkom zanechal ako najvyššie prikázanie lásku k bližnému a 70 krát odpúšťať urážky a byť navzájom jednotní. Vyjadrili takisto nádej, že "toto stretnutie je znamením a začiatkom ďalších krokov."

S týmto stretnutím súvisí aj navrátenie relikvie - hlavy sv. Andreja na ostrov Patras v septembri 1964 /splnenie prosby miestnej cirkvi/.

Dňa 7. decembra 1965 - v predvečer zakončenia koncilu bola zrušená kliatba. O dva roky neskôr, v júli 1967 pápež znovu navštívil Carigrad. Slávnosť v patriarchovej katedrále sv. Juraja večer o 19. hodine sa končila. Patriarcha dal doniesť dar pre Pavla VI. - vyšívanú štólu. Pápež hneď zložil svoju dole a patriarcha mu dal na ramená svoj dar. Odrazu v katedrále prepukol jasot a nadšený výkrik "Axios, axios, axios!" /-dôstojný!/ To patrilo Pavlovi VI. Stalo sa to ako čosi prirodzené, ako by medzi oboma cirkvami neležalo 9 trpkých storočí.

Ďalšia veľká udalosť, ktorá charakterizuje Pavla VI. sa stala v Sixtínskej kaplnke 14.12.1975 pri 10. výročí zrušenia kliatby. Pápež nečakane pokľakol pred patriarchovým zástupcom na slávnosti - metropolitom z Chalcedonu Melitonom a pobožkal mu nohy. Všetci prítomní - katolíci i pravoslávna delegácia to hodnotila ako "čin svätca", "gesto zmierenia a vlastnej pokory."

K ďalšej udalosti prišlo pred Svetovou radou cirkví v Ženeve, keď Pavol VI. vysvetľoval náplň - zmysel Kristovho premenovania Šimona na Kefasa /Peter/: "Sme presvedčení, že nám Pán dal bez akékoľvek zásluhy /z našej strany/ úrad služby pre spoločenstvo veriacich. Istotne táto charizma nám nie je zverená, aby sme sa od vás izolovali, alebo vylučovali vzájomné porozumenie, spoluprácu, bratskosť a konečné spojenie v jednote."

Po Jánovi XXIII. a Pavlovi VI. v dialógu pokračoval Ján Pavol II. V novembri 1979 navštívil Carihrad, aby sa zúčastnil oslavy sviatku apoštola Carihradu apoštola sv. Andreja. Na tento sviatok chodí každoročne rímska delegácia ako hostia.

Do Ríma zas zavítal nový patriarcha Dimitrios I. 3. - 8. 12. 1987. Je to gesto "aby sme sa lepšie chápali a aby sme spoločne prežívali spoločné udalosti" - povedal Ján Pavol II. Vývrcholením návštevy bola pontifikálna bohoslužba vo Svätom Petre 6. 12. Pápež v homílii pripomenul hlavné etapy ekumenickej cesty v hľadaní úplnej jednoty. Roku 1979 začal medzi oboma sesterskými cirkvami teologický dialóg. Potom pápež sústredil pozornosť na prvé storočia kresťanstva, keď rímskej stolici bolo priznané nielen čestné prvenstvo, ale aj prvenstvo reálnej zodpovednosti podľa slov sv. Ignáca z Antiochie, aby sa udržalo spoločenstvo medzi všetkými cirkvami. Patriarcha na to odpovedal: "Zverme, svätý brat, spoločnú vec jednoty našich cirkví milosti Pána, svätej ochrane Božej Orodovnice a príhovoru vyvolených Kristom, ktorých prijíma Pán Boh. Upevníme zväzky lásky, posilnime naše cirkví na spoločnej púti k jednote. Kiežby dal Boh svojej Cirkvi, aby uvidela deň zmierenia a pokoja v bratskej jednote!"

V modlitbách na obetovanie veriaci prosili Pána, aby dal cirkvi jednotu, ktorá je znamením nových nebies a novej zeme. Na konci omše patriarcha vystúpil k oltáru spolu s pápežom dali požehnanie veriacim.

Obaja znova prehovorili k veriaciám pred modlitbou ANJEL PÁNA. Svätý otec vyzdvihol úctu k Kátke Božej, ako ju praktizujú po stáročia grécki mnisi na hore ATHOS /východne od Solúna/.

Uctieujú tam ikonu Matky Božej s Ježiškom, ktorý drží v ruke zvitok Písma /~~verš~~ zo 61. kap. Izaiáša/ s veršom: "Duch Pánov na mne spočívá." Podľa nábožnej tradície v noci 10. - 11. 6. 982 zjavil sa v pustovni, zasvätenej sv. Andrejovi, anjelný Gabriel v podobe mrícha a za nočnej pobožnosti sa tu po prvý raz pomodlil hymnus "AXICN ESTIK" /Je spravodlivé.../ Od tých čias je tu odpust 11. júla a pred ikonou sa spieva tento dnes už ľudový hymnus.

Patriarcha Dimitrios okrem iného povedal: Obraciame sa k vám s pozdravom učeníka lásky - sv. Jána, keď tu stojíme s hlbokou láskou v Kristu vedľa nášho brata - pápeža Jána Pavla II. pod ochranou všetkých svätých, najmä presvätej Bohorodičky."

Všetci spoločne prosíme o jej príhovor, aby čo najskôr nastal deň našej dokonalej, úplnej jednoty v jednej viere a v spoločnom slávení cirkevných sviatostí. Veľa ľudí to ešte považuje za veľmi vzdialenú, ba dokonca nemožnú vec. My však veríme, že čo je nemožné medzi ľuďmi, je možné u Boha. - Prinášame vám požehnanie z krajiny, kde sa konali ekumenické koncily, keď cirkev ešte nebola rozdelená a spoločne tohto roku slávime výročie prvého z nich /Kicejský, r.325/. Prinášame vám tiež požehnanie cirkevných otcov, mučeníkov, vyznávateľov, kajúcnikov nášho pravoslávneho východu a zároveň i bozk a lásku pravoslávnych bratov."

Návšteva skončila 7. decembra. Predpoludním podpísali obaja spoločne vyhlásenie vo veži sv. Jána: "Prosme Ducha, ktorý na Turíce ukázal jednotu rozličných jazykov, aby nás viedol k úplnej pravde, aby sme mohli nachádzať riešenie ťažkostí. Tie preukážajú dokonalej jednotu, ktorá sa prejavuje v spoločnom slávení eucharistie. - Dokument bol verejne prečítaný po francúzsky a po grécky. Fotom sa po podpise spoločne objali.

Toto bratstvo sa už rozlične prejavilo /interkomínia/

a prináša ovocie na väčšiu slávu Božiu /teologický dialóg/. Zavrhuje sa každá forma prozelytizmu /prechodu z cirkvi do cirkvi a nových únií./

"Vyzývame všetkých veriacich oboch cirkví, aby prosili Pána Boha za dovršenie diela, ktoré medzi nami začalo. Až do konca života sa budeme modliť a pracovať za posvätný a Bohom chcený cieľ - za jednotu všetkých."

JE JEDNOTA MODLOU

Každoročne v početných cirkvách, oddelených od seba, kresťania sa znova začínajú modliť za jednotu. Týždeň modlitieb za kresťanskú jednotu sa vždy viac rozširuje. Roku 1963 uviedol sa do veľkého počtu nových cirkví a krajín a dnes možno povedať bez zveličovania, že sa stáva vždy viac ohnívom medzi údmi kresťanského tela. Za týchto pár dní všade na svete pravoslávni, rímsko-katolícki a evanjelickí kresťania stoja pred Bohom a modlia sa, aby sa jednota v Kristovi vždy jasnejšie prejavovala medzi nimi.

Či od tejto skutočnosti možno očakávať niečo sľubného? Či nie je to už akési prípravné dosiahnutie jednoty, keď nám je možné spojiť sa v modlitbe aj napriek našim diferenciám? To, že sa môžeme spoločne modliť za jednotu, nie je čisto prirodzený zjav. Naše rozdelenie je také hlboké, že zasahuje až do spôsobov nášho chápania jednoty. I keď všetci hovoríme "Jednota", ani samé toto slovo nevyjadruje tú istú skutočnosť pre každého jedného z nás. A predsa modlitba nám umožňuje prekročiť ešte aj túto prekážku. Vo svojich modlitbách obraciam sa v skutočnosti na Krista, prameň všetkej opravdivej jednoty a predstupujeme pred Boha s prázdnyimi rukami a čakáme, aby nám ich znova naplnil. Či tieto prázdne ruky nevyjadrujú práve našu hlbokú jednotu?

Ale či nás popudzuje táto komunita modlitby postúpiť ďalej dopredu? Či skutočne môžeme povedať, že jednota, ku

ktorej volal Kristus svojich učeníkov, sa vždy viac a viac usku-
točňuje medzi nami? Musíme si postaviť túto naliehavú otázku,
lebo jednoduchá skutočnosť spoločnej modlitby ešte nie je
dôkazom, že rastieme v jednote. Môže sa stať, že modlitba
za jednotu nahradí jednotu v pravom zmysle tohto slova. Schá-
dzaváme sa každý rok, ale či robíme aj nejaký pokrok? Zaoberá-
me sa problémami jednoty, ale či sa dávame pohriť k činnosti?
Týždeň modlitieb mohol by sa stať akousi výročitou poklonou pred
modlou jednoty, akýmsi nábožným gestom, ktorý by nemal nič spo-
ločného so skutočným životom cirkvi. Toto nebezpečenstvo je
tým väčšie, pretože dnes každý rozpráva o potrebe väčšej jed-
noty a o tomto predmete sa často diskutuje medzi ľuďmi.

L.V.

FATIMSKÉ ZJAVENIA

So zjednotením kresťanov to vyzerá ako s Paríziou Pá-
na. Nevieme ani dňa ani hodiny. Len Pán môže určovať čas.
My máme byť pripravení: bedliť, modliť sa, nádejať sa. Určil
Pán zjednotenie až za predelmi dejín - bezprostredne pred
druhým príchodom/vízia ruského filozofa Vladimíra Solovieva/?
A či sa to stane uprostred dejín? Z fatimských zjavení dostá-
vame prísľub v tomto smere. Sestra Lucia, jedna z troch vy-
volených detí z roku 1917 na rozkaz svojho biskupa z Leiry
odhalila v liste z 31. augusta 1941 dve tretiny tajomstva
Matky Božej.

"Tajomstvo sa skladá z troch častí, z ktorých dve odha-
ľujem. Prvé tajomstvo: je videnie pekla, kam idú duše hrieš-
nikov. Na ich záchranu - hovorí Matka Božia - Boh chce upevniť
pebožnosť k môjmu Nepoškvrnenému Srdcu. Mnohé duše sa spa-
sia a dosiahnu pokoj, keď urobia, čo vám poviem /trom deťom/.
Vojna sa síce blíži ku koncu /1.svet.vojna/, ale keď ľudia
neprestanú urážať Boha, za vlády budúceho pápeža začne druhá,
horšia vojna. Až uvidíte noc, ožiarenú tajomným svetlom,
veďte, že je to veľké znamenie, ktoré vám posielá Boh skôr,
kým bude trestať svet vojnou, hladom a vopred prenasledovaním
Cirkvi a svätého Otca. Aby sa ^{zamedzilo}, žiadala by som za-

svätezie sveta môjmu Nepoškvrnenému Srdcu a zmiernie sväté prijímanie na prvé soboty v mesiaci. Keď vyplnia moju žiadosť, Rusko sa obráti, a budú mať pokoj; inakšie vojny a prenasledovanie Cirkvi; dobrí budú mučení a svätý Otec bude musieť mnoho trpieť, rozličné národy budú znivočené a nakoniec moje nepoškvrnené Srdce bude triumfovať,... a ľudstvu bude dopriate obdobie pokoja."

OBRACIA SA RUSKO?

Túto otázku v súvisi s Fatimou si dávame zámerne. Kyslíme pri tom na ZSSR, spojený s menom J. Stalina, ktorý v zločinoch voči ruskému národu a národom ZSSR prekonal všetkých diktátorov nášho storočia v terore, v zločinoch obyvateľstva, najmä cirkví. Nepoznal so svojou svorkou nijaké hranice.

Za neho postavili v meste Prikunsk sochu Judášovi Iškarjotskému - najväčšiemu "revolucioňéru." Môžeme s pokojným svedomím povedať, už len vzhľadom na to, čo sa úradne v ZSSR spublikovalo, že Kéro a Hitler sú len bledým lístkom.

Starší sa u nás pamätajú na ten teror a stále hustnúcu tmu, ktorá nastala po roku 1950. Nik v republike si nebol istý, čo ho nehodia do mlyna ŠTB, a to ani straník, ani iný občan. Nič nebolo isté, len "triedna nenávisť" so svojou pľasťou triumfovala. Bolo to obdobie posadnutosti a penenia "nečistých síl" /Dostojevskij/.

To, čo teraz prežívame, môžeme jednoznačne vyjadriť: "Fatima sa plní, "Rusko" sa obracia. Vybrali sme najkrajšie myšlienky a výroky zo sovietskej tlače.

-
- "Ľud nás súdi pravdou." /A. Jakovlev/
 - Koncepcia nového myslenia - perestrojka - vyvoláva rozpaky, či sa nezriekame podstatného, či neustupujeme: áno, ide o ústup od prežitých a prekonaných prístupov a nezákonností. /z tlače/
 - Treba rozmýšľať, ako sa má človek správať, čo musíme robiť, aby to, čo bolo, sa už neopakovalo. Treba nachádzať isté

všeobecné prostriedky, ktoré by dobru umožnili, aby včas odhalilo zlo, a aby si s nimi vedelo dôsledne a produktívne poradiť.

/spis. Vladimir Dudincev/

- Najväčšia vymoženosť dnešných dní je možnosť vysloviť svoj názor. Po prvý raz uverejňujem veci, ktoré desaťročia ležali v mojom stole.

/Vl. Dudincev/

- Vyučovať všetky národy starého Ruska v jednom jazyku je tým najväčším zlom a prejavom veľkoruského šovinizmu - hovoril a upozorňoval Lenin. A čo sa robilo? Pokračovali v porušovaní a teraz je nacionálny pohyb fenoménom, ktorý ťažko spúšťať kantárom.

/Moskov. novosti/

- Za odporne koženým jazykom sa skrýva aj kožené myslenie. Písať o ekológii v ZSSR tak, že u nás je to dobré, ale v LOS ANGELES sa ľudia dusia a odpadávajú na ulici... to je tá naozajstnejšia brežnevovština...

- ... a tie vtipy na Brežneva - to bol pôžitok! Ale zároveň pri slávnostiach sme tlapkali do dlaní a prevlólávali ovácie na jeho počesť: to bolo horšie ako strach, zrada. To bol rozklad z konformizmu.

ÚSPECHY PRŤROČNÍČ

- Dnes sa už nemôžeme obmedziť len na to, čo všetko sme vybudovali, ale ako a za akú cenu a obeť sa to vystavalo. Navyše či sa všetko, presne a načas postavilo - a pri tomto zisťovaní a analýze narastajú obrovské ťažkosti z neúspechov.

/Smirnov/

- Rozdúchavanie triednej nenávisťi začalo r. 1928 "šachtinským" prípadom.

/Smirnov/

- Dôležitá je zmena vo všeobecnej morálnej situácii: Predtým súcit, milosrdenstvo najmä s uväznenými sa hodnotil ako buržoázny prežitok. Odsúdený je nepriateľom národa a nezaslúži si zľutovania. Pritom pred 2 storočiami žil u nás v Rusku nemecký lekár Haas - mimochodom má v Moskve pamätník - ktorý celý svoj život zasvätil ruským väzňom. Ako väzenský lekár ich sprevádzal /či väzňov, či vyhnancov/ na nútené práce, liečil ich a pomáhal im.

- Spisovateľ musí vedieť, že včas a na správnom mieste povedaná veta znamená viac ako ten najlepší román.
/spis. Anatolij Pristavkin/
- Je koniec teórie o vychovaní "nového socialistického človeka."
/z konferencie/
- Civilizácia sa u nás nanajvýš kultivovala /režicky/, ale o jej humanizácii nebolo ani chýru ani dychu.
/z konferencie/
- "Je isté, že svedomie a moc sú odveké antagonizmy. Pozdáva sa však nám, že nikde na svete sa od seba tak nevzdialili ako v minulosti nášho ľudu."
/V. Rasputin, spisovateľ/
- Dôsledky kultu osobnosti boli odsúdené a zdiskretidované, ale strach, ktorý nám prešiel do krvi a do špičiek kostí, stále ešte svitá a paralyzuje vedomie ľudí. A tam, kde je strach, tam nie je pravda.
/spis. V. Rasputin/
- "Svätý rok" bol preds a pre sovietskú spoločnosť zoslaný zhora..." a môže byť v krízovej situácii aj zrušený! Retardačné sily sa nevzdávajú, gle tanky niet odkiaľ zavolať.
/spis. V. Rasputin/
- Každé priznanie viny, svojej osobnej chyby = okamih vykúpenia: - to vždy očisťuje. A my sa očisťujeme.
/Demetiev/
- Odhalenie kultu Stalina vtedy mnohí vnímali ako krach komunizmu vôbec, ako premenu vznešenej dejinnej koncepcie na úplný bluf, mýtus. /Demetiev/
- Chceme otvorene povedať, že prestavba je posledná šanca, ktorú má socialistická spoločnosť /Demetiev/.

- Chceť však povedať aj toto: žanca je veľmi malá. Hovorím to s plným vedomím. Prestavba je žanca, nie vymoženost ani výtobytok. /Demetiev/

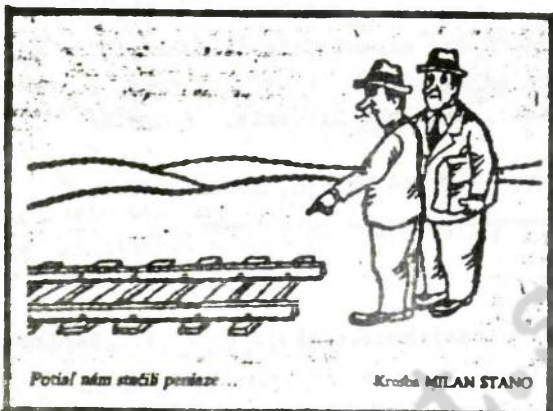
- "My, India, sme nanešťastie takí hlúpi, že nijako nemôžeme v sebe nájsť odvahu uskutočniť pravý pokrok, ak nás k tomu neprinúti nadmerné utrpenie. /Engels/

UZÁVER: Kto rozumie vývoju, rozumie Patime.

A U KÁŠ?

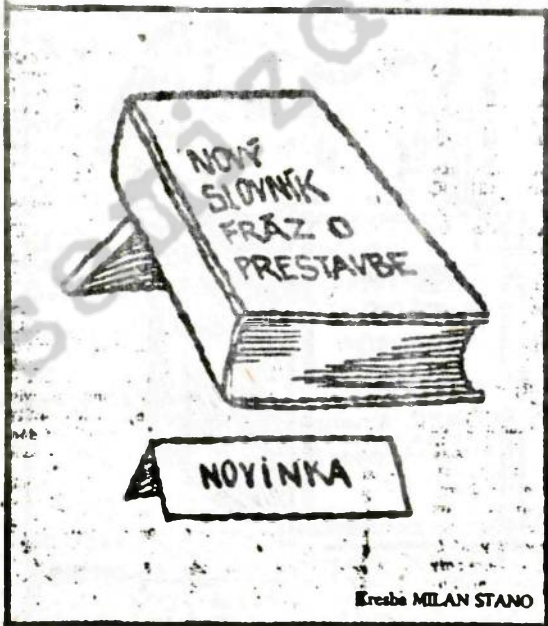
Uvádza sa na vystúpenie skutočnosti tri karikatúry.

Potiaľ nám stačili peniaze ...

Kresba MILAN STANO

Kresba MILAN STANO

EKUMENIZMUS A TOLERANCIA V ČSSR

podľa štátnych zámerov:

1. Štát žiada od cirkvi, aby nevytvárali pre štátnu moc konflikty - čiže chce "nekonfliktnosť."

/Ing. Janků/

[Biskup má mlčať o všetkom, čo vláda robí protizákonne jeho veriacim.]

2. Biskupom v ČSSR môže byť len osoba, ktorá sa "neprotiví našim cieľom."

/Dr. Mačovský, cirkev. úrad./

SVÄTÁ ZEM

Pôvodne osídlená Semitmi-Kanaáncami

1. V 13. storočí pr.Kr. príchod Izraelitov a obsadenie krajiny.
2. V 12. storočí vpád morských národov (Filištínci). Po nich Gréci nazvali krajinu Palestínou.
3. Na prelome 10.-11. storočia pr.Kr. vzniklo Judsko-izraelské kráľovstvo s hlavným mestom Jeruzalemom (David).
4. Na sklonku 10. storočia sa rozpadlo na kráľovstvá: judské a izraelské.
5. V 8. storočí izraelské podľahlo Asýrcanom.
6. V 6. storočí judské podľahlo Babylončanom (babilonské zajatie).
7. Vo 4. storočí prešla Palestína pod Egyptanov (Ptolemajovci) a potom Seleukovci).
8. V r. 167 pr.Kr. povstanie Makabejcov a vznik samostatného štátu.
9. V prvom storočí pr.Kr. ovládli Svätú zem Rimania.

10. Po židovskej vojne /Jozef Flávius/r. 70 bol rozbitý Jeruzalem a po Bar-Kochbovom povstaní r. 132-3 p.Kr. prestal byť centrom Židov.
11. Od r. 135 do r. 637 je židovská diaspora /rozptýlenie/ v gréckorímskej ríši.
12. Od r. 635 - do r. 1517 vládli Arabi, ktorí ju dobyli spod právomoci Carigradu.
13. Od r. 1517 - do r. 1917 ju mali v moci Turci.

Po skončení I. svetovej vojny tieto kraje až do r.1920 patrili naďalej Turecku. Na konferencii v San Remo dostala V. Británia od Spoločnosti národov /predchodkyňa OSN/ územie Jordánska ako mandátne územie spolu s Palestínou. Vojensky V. Británia toto územie ovládala pomocou Arabskej légie /od r. 1921/ vedenej anglickými dôstojníkmi.

Na tomto území boli dvaja súperi: Hášimovci /Jordánsko/ a veľký muftí /šnazi, arcibiskup/ palestínskych muzulmanov - Amín el-Husejní, ktorý obhajoval samostatnosť Palestíny /sympatizoval s Egyptom/. Emír Abdullah z rodu Hášimovcov rojčil o vytvorení "VEĽKEJ SÝRIE" /Sýria, Jordánsko, Palestína/ pod svojím žezlom.

I. TRAGÉDIA PALESTÍNY - Mohamedánski obyvatelia Palestíny pred r. 1918 a po ňom až do r. 1938 predávali svoje pozemky jednotlivým dávno usadeným palestínskym Židom, ktorí to skupovali za peniaze Svetového sionistického kongresu s tichým zámerom usadzovať tam Židov-dosídlencov z celého sveta /najprv z cárskeho Ruska - útek pred pogromami/ Imigrácia stúpila najmä od r. 1918 do r. 1938 pod anglickou nadvládou. Propagandisticky to napomáhala najmä nacistická perzekúcia Židov v Nemecku. Pred r. 1938 si Palestínčania uvedomili, komu ich dedovia a otcovia popredali pozemky. Bolo neskoro a protesty proti britskej politike neúspešné aj povstania/.

II. 29. 11. 1947 OSN rozdelila Palestínu na dva štáty s demokratickými ústavami a ochranou meščin. Na území Izraela /14 100 km²/ žilo 498 000 Židov a 497 000 Arabov. Arabi na to nepristúpili / urobili to až teraz prijatím rezolúcie z r. 1947. Na oboch územiach po r. 1946 trvala vzájomná partizánska vojna.

Židia už pred polnocou 14.5.1947 vyhlásili samostatný štát Izrael a Tel Aviv - ako hlavné mesto. Bolo pôvodne novou štvrtou prístavného mesta Hajfa pre emigrantov /doslova: Jarný vršok/. A tak začala I. palestínska vojna, ktorú Palestínaci predovšetkým pre vnútornú nesvornosť prehrali. Pred izraelskou perzekúciou ušlo preveľa obyvateľstva zo strachu, ale s nádejou, že sa čoskoro vrátia, keď nanovo vyhrajú vojnu.

III. R. 1946 vyhlásené kráľovstvo - Zajordánsko na čele s bývalým emirom Abdulláhom. Sionistickí predáci v Palestíne boli proti vytvoreniu arabského štátu a jeho územie tajnou dohodou /Golde Keirová/ ponúkli kráľovi Abdulláhovi, čo po skončení I. vojny /dovedna boli 3/ sa aj stalo, ale len z časti. Toto územie spravovalo jordánske kráľovstvo až do minulého roka /pod okupáciou Izraela/, keď odvolala svoju administratívu, aby pod tlakom Arabskej ligy - čale šancu Arafatovi.

Svätý Otec ~~Štefan~~ Pavol II. jasne sa vyjadril k tejto otázke /preto že Židia nemajú v láske/: pre palestínskych Arabov sa musí nájsť s pomocou OSN spravodlivé riešenie a návrat utečencov domov. A Jeruzalem musí byť slobodné medzinárodné mesto pre Židov, Arabov a kresťanov z celého sveta.

-Geograf-

ABC judaizmu

ANI MAANIN - PEVNE VERIM

To je 13 zásad židovskej viery, ktoré sformuloval veľký židovský učenec - rabín Maimonides /1135-1204/. Toto vyznanie viery sa židom odporúča recitovať po ranej modlitbe.

1. BOH BOL, JE A BUE
2. BOH JE JEDINÝ
3. BOH JE NEBELESNÝ, PRETO HO NEMOŽNO ZOBRAZIŤ
4. BOH JE PÔVODCA VŠETKÉHO
5. BOH JE JEDINÝ KU KTORÉMU SA MÁME MODLIŤ
6. BOH SA ZJAVIL PROROKOM
7. MOJŽIŠ BOL NAJVAČŠÍ Z PROROKOV
8. TÓRA BOH DAROVAĽ MOJŽIŠOVI
9. TÓRA NEMOŽE BYŤ ZMENENÁ
10. BOH JE VŠEVEDÚCI
11. BOH JE NAJSPRAVODLIVEŠÍ
12. BOH NÁM POSLE SPASITEĽA - MESSIÁŠA
13. BOH VZKRIE CI MŤTVÝCH - ĽUDSKÁ DUŠA JE NESMRTEĽNÁ

ANUSIM

To sú Židia, ktorí z prinútenia prijali kresťanstvo vo Španielsku, a krátko sa stali katolíckmi: Ide len o španielskych a portugálskych Židov. Len tak mohli za inkvizície ostať v tých krajinách. Mnohí z nich to prijali len formálne a tajne žili podľa viery svojich prarokov a svätili židovské sviatky. Španieli ich posmešne prezývali MARANOS alebo aj CHRISTIANOS NUEVOS. Často sa stávali obeťou inkvizície v 16. a 17. storočí a končilo to spravidla upálením. Inkvizítorovi a kráľovi pripadol celý majetok.

ARAMEJČINA

Jazyk patriaci k severozápadnej skupine semitských národov. Už v 2. tisícročí pred Kr. hovorili ním národy medzi Palestínou a Eufratom. V 6. a 5. storočí pr. Kr. sa ním úradne hovorilo v západnej časti perzskej ríše a Židia po návrate z Babylóna ho tiež začali používať. Táto reč je príbuzná hebrejčine. Vnej sú napísané aj časti Starého Zákona /Da 2,7 - 7, 26; Ezd 4,8 a 7, 12 - 26/. Kvôli tomuto pobabylonskému hovorovému jazyku sa musela hebrejská literatúra prekladať. Tieto preklady Písma sa volali TARGUMY. Po aramejaky sú písané tiež niektoré časti babylonského a jeruzalemského Talmudu. Dodnes niektoré modlitby začínajú v aramejčine /Kadiš a Jakum purkan/. V stredoveku bola obľúbenou rečou liturgických básnikov.

AREA KANFOT

Je to vlnený pruh obdĺžnikovej látky s otvorom uprostred pre hlavu. Na 4 cípoch má prišité šnúrky /pásky/ - viď Nu 15, 37 - 40/. Nosia ho chlapci od útlého veku. Dospelí väčša pod košeľou ale šnúrky im visia zvonka, aby boli viditeľné. Ortodoxní Židia a obasidi nosia západne na košeli /viď evanjelium o chorej žene, ako sa dotkla obruby rúcha P. Ježiša/.

ARON HA - KODEŠ

Je "svätá skrinka" na Starý zákon, ktorá je umiestnená na východnej strane synagógy. Pred ňou visí opona - paróchet môže byť aj vstavaná do múru ale môže byť aj drevená, umelecky ozdobená.

AŠER JAČAJ

"KTORÝ STVORIL" - je to jedno z požehnaní, ktoré predchádza rannej modlitbe /po toalete/. Židia ním ďakujú Bohu, ktorý stvoril človeka a všetky orgány ľudského tela tak, aby mohol žiť a byť zdravý.

AŠKENAZ

Pôvodne vmuk Jafetov /G 10, 3/. Za Jeremiáša označoval sa týmto termínom ľud, ktorý žil blízko Araratu v Arménii. /Jr 51,27/. V rannom stredoveku sa to ujalo na pomenovanie Nemecka. Prvý záznam je v modlitebnej knižke Amrama gaona /+875/. Neskoršie bolo prenesené na všetkých Židov v Nemecku a Francúzsku - AŠKENAZIM /na rozdiel od SEFARDIM - označenia pre španielskych Židov/. Preto sú aj synagógy po svete dvojakého obradu: aškenázekeho a sefardskeho a tak isto aj liturgické knihy a rabíni /školy/. V 11. storočí sa nemečtina nazývala "lešon aškenaz." V priebehu 2. tisícročia v nemeckých krajoch sa Židia rečovo prispôsobili a začali hovoriť nárečím "jiddiš" /dnes v ňom je bojná literatúra - v ZSSR len v tejto reči Židia interne komunikujú/.

BEJACEA LEVATALA

"NADARNO PREDNESENÉ POŽEHNANIE" - v zmysle Deutatora /3./ "Nevezmeš menc Božie nadarnac," čiže bez rozmyslu, neuvážene.

BIKUR CHOLIM

"Návšteva nemocných" - je to náboženská povinnosť, zdôrazňovaná v Talmude. Zaviedol ju rabín Akiba, ktorý zomrel ako mučeník v protirímskom povstaní r. 135. Táto povinnosť - "micva" sa viaže na každého veriaceho Žida či Židovku. Niekde to nahrádzujú za Židovskú obec činnosťou členov sociálnych komisií a členiek ženských združení.

BIKURIM

"Prvotiny" - prvá úroda obilia a ovocia, ktorá sa prinášala do chrámu ako obeť /Ex 23,19/. Táto povinnosť sa vzťahovala na Svätú zem a na dobu, dokiaľ stál chrám.

Týkalo sa to pšenice, jačmeňa, hrozna, fig, granátových jabĺk, olivového oleja a datľového medu /Dt 8,8/. Variaci pri odovzdávaní košíka s plodmi knázovi, povedali nahlas modlitbu: "Vyznávam dnes Hospodínovi, svojmu Bohu, že so^uvetúpil do krajiny, o ktorej prisahal Hospodin našim otcom, že nám ju dá." Knas položil košík pred oltár a variaci pokračovali vo vzdávaní vďaky slovami /Dt 26,5 - 10/. Robievalo sa to cez sviatok "Šavuot" /sviatok týžňov/. Preto je to Sviatok prvotín - "chag habikurim."

BIRKAT AVOT

"Požehnanie otcov" Takto sa začína prvé požehnanie v modlitbe "Šemone ezre" ktorá začína slovami: Pochválený buď, Hospodine, náš Bože a Bože našich otcov, Bože Abrahámov, Izákov a Jakubov.

BIRKAT HARANIM

"Požehnanie detí" - zvyk v predvečer soboty /sabat/ alebo sviatku. Po návrate zo synagógy otec žehná položením rúk na hlavu chlapcov: "Nech dá Hospodin, aby si bol ako Efraim a Manasse." Pri dcére hovorí: "Nech dá Hospodin, aby si bola ako Sára, Rebeka, Ráchel a Lea." Potom ešte nasleduje požehnanie podľa Lv 6, 24.

BIRKAT HAGOMEL

"Požehnanie zachráneného" - vďakvyzdávanie za šťastný návrat z cesty a vôbec po dlhom čase neprítomnosti.

NAŠE PREDKONCIILNÉ KORENE

CIRKEV V OBJATÍ MODERNEJ KULTÚRY

19. storočie a hlavne jeho druhá polovica /asi od 1850/ vytvorilo pomery, v ktorých ešte aj dnes žijeme a menujeme ich "modernými." Ich hlavným prvkom je realizmus a naturalizmus. Veda 19. storočia dôkladne preskúmala svet okolo nás, nad nami /prírodoveda: fyzika, chémia, biológia, astronómia, fyziológia/ a za nami /história/. Zvládla prírodné sily a postavila ich do služieb človeka. Človek do istej miery stal sa ozaď pánom prírody a sveta. Moderná veda spôsobila v ľudskom živote veľký obrat. To vplývalo i na duchovný svet človeka a na jeho svetonáhľad. Moderná veda viedla prakticky k podivuhodnému vývinu techniky /stroje, paroplovná, železnice, telefón, telegraf, gramofón, rádio/, teoreticky k naturalizmu a materializmu.

Vo filozofii vznikol pozitívizmus, ktorý preceňoval prírodovedu, popieral zjavenie a metafyziku. Uznáva iba empirické poznanie. Založil ho Francúz August Comte /+ 1857/, ďalej vyvíjal Angličan John Stuart Mill /+1873/ a Nemec Herbert Spencer /+1903/. Pozitívizmu podľahol Ernest Renan /+1892/ a Emil Zola /+1902/ a svojimi dielami /Renan: La vie de Jésus, Histoire des origines du christianisme; Zola svojimi naturalistickými románmi/ vniesli ho medzi široké masy ľudu. Darwinov /+1882/ biologicky evolucionizmus sa fanaticky popularizoval a agnosticizmus /Dubois Reymond: Ignoramus et ignorabimus/ sa stal svetonáhľadom učencov, najmä prírodovedcov a lekárov. Kriticizmus, evolucionistický a relativistický založený historizmus /všetko je dejinne podmienené/, nepoznajúc večné normy v práve, mravnosti, náboženstve a nadprírodné hodnoty, vyvolal anarchiu v kultúrnom svete. Ľudovítom Feuerbachom /+1872/ hlásaný materializmus znížil Boha a posmrtný život na ľudské predstavy /"homme homme des"

est". Protestantský teológ Dávid Frídrieh Strauss /1844/
uznáva, že moderný svetonáhľad už vžbec nie je kresťanský
/Wir sind keine Christen mehr/. Podľa svojich panteistických
náhľadov hovorí, že nie sme a nemáme byť kresťanmi v starom
zmysle slova /kresťanstvo: kult chudoby, opovrhuje svetom
a videlanosťou/, ale nové náboženstvo má byť citom závislos-
ti od univerza a má uskutočniť ideál človeka, ľudskosti a
humanity. Materialistický svetonáhľad dovŕšil Ernest Haeckel
/+1919/ svojím monizmom /nieť Boha, Boh je príroda/. Ostrými
útokmi na kresťanstvo /v hlavnom diele Welträtsel/ obral
široké ľudové masy o kladnú vieru. Myšlienkový zrážok ešte
zväčšovala pesimistická a úplne proticirkevná filozofia
Artura Schopenhauera /+1860/ a jeho nasledovníka Eduarda
Hartmanna /1906/. Frídrieh Nietzsche /+1900/ nazval kres-
ťanskú morálku morálkou otrokov /Sklavenmoral/. Kresťanstvom
"skazenému" ľudstvu vytýčil nový ideál o "nadčlovekovi"
/Übermensch/, ktorý pevnou a mocnou vôľou zveľaďuje svoju
moc a ostatní mu slúžia. Kresťanstvo vraj treba odstrániť a
pokračovať v začatých ideáloch pohanstva. Širitelia ateizmu
pod vedením Haeckela a neskoršie Viliama Ostwalda /+1932/
sa zomkli v monistické spoločenstvá /Monistenbunde/ a utvo-
rili tzv. voľnú myšlienku. Voľnomyšlienkárске občianske a
proletárske organizácie vznikli vo všetkých štátoch. Sú
však medzinárodne spojené a napadajú kresťanstvo, predovšet-
kým katolícku Cirkev. Protivníkmi pozitívneho kresťanstva
sú najnovšie aj teozofické, antropozofické a okultistické
hnutia, ktoré svojím prevažne budhistickým mysticizmom
odcudzujú ľudí náboženskému životu a cirkevnému zmysľaniu.
Vplyvom modernej filozofie svetonáhľad väčšiny európskeho
človečenstva sa natoľko odklonil od kresťanstva, že Európa
začiatkom 20. storočia bola kresťanská skôr len podľa mena
ako v skutočnosti. Ľudstvo je rozdvojené na veriacich a ne-
veriacich, ktorí zápasia o bytie a nebytie. Nežudo, že pod
vplyvom takýchto zjavov niektorí predpovedali blížiaci sa
zánik západnej kresťanskej kultúry /Spengler: Untergang
des Abendlandes, 1918/.

Moderná kultúra sa stala teda naturalisticko-materia-
listickou a odklonila sa od kresťanstva a Cirkvi. Pravda,
materializmus by nebol natoľko zachytil široké vrstvy ľudu
a tak katastrofálne rozkladne pôsobil, nebyť sociálnej
biedy a neporiadkov 19. storočia. Ľud v biele sa chytal
všetkého, od čoho čakal zmenu svojho zifalého stavu. Mo-
derného človeka obklopuje technika, ustavične prichádza
do styku so strojmi, zázračnými to vynálezmi ľudského umu,
a tak pomaly sa aj zmechanizuje. Jeho pozornosť sa sústredu-
je len na pozemskosť, na to, čo je výtvorom jeho rúk a jeho
umu. Tvoria sa veľké mestá, vznikajú továrne, kde na malom
priestore zoskupené robotníctvo deň po deň koná tú istú prácu
bez rozmyšľania - mechanicky. Ovocie práce však nepatrí jemu.
Dostáva len zlú plácu, zisk patrí kapitalistom. Moderný člo-
vek stratil spojenie s pôdou a ľudovou tradíciou. Jeho ro-
dinný život je rozšírený, byť malý a nezdravý, strava chu-
dobná. Vo svojom rodinnom kruhu sa necíti dobre, bojí od ne-
ho, stráca zmysel pre vyššie životné hodnoty, vo chvíľkových
pôžitkoch a alkohole sa snaží zabudnúť na svoj smutný stav.
Odumiera v ňom individuum a stáva sa nepatrnou zložkou masy.
Moderný človek už nerozmyšľá. Myšlienky preberá z dennej
tlače, ktorú však majú v rukách liberáli a neverci.

Takýto stav veľmi zťažuje vychovávateľskú prácu, ba
úplne ju znemožňuje. Človek, ktorého pozornosť sa sústredu-
je na techniku, na stroj, ktorý musí denne bojovať o svoje
živobytie, ťažko chápe slovo božie. Náboženský život, ako
vždy, aj teraz sa môže točiť okolo kostola. Ale v moderných
veľkomestách je nedostatok kostolov. Moderný človek sa stále
stahuje, a to znemožňuje jeho riadnu a plánovitú pastoráciu.
Aj duchovné ovzdušie, ktoré ho obklopuje, je preniknuté ne-
verou. Je zmechanizovaný, pastorácia ho nemôže dostatočne
zachytiť a k tomu periodická tlač ho stále štvie a udržiava
v politickej, sociálnej a náboženskej nespokojnosti. Dozrel
pre veľkú sociálnu revolúciu, ktorá si vytýčila vo svojom
programe sociálna demokracia.

Socializmus nevznikol nečakane. Je logickou výslednicou predchádzajúceho zvyšienkového a hospodárskeho vývinu. Utláčaný štvrtý stav /proletariát/ urobil z liberalistickej náuky dedukciu, ktorú potreboval on. Liberalizmus neobmedzenou konkurenciou a bezohľadným vykorisťovaním ľudských síl sa ťažko previnil proti spravodlivosti. Proletariát sa musel brániť. Kým sociálna demokracia /politická strana socialistického systému/ žiadala pre proletariát len primerané životné podmienky, dotiaľ mala s kresťanstvom podobné stanovisko. Ale hospodárske požiadavky socializmu sú spojené s určitým svetonáhľadom, s materializmom, ktorý má tuzemské zameranie. Ani prostriedky a spôsoby, akými chce svoj cieľ /"Zukunftstaat"/ dosiahnuť, nezrovnávajú sa s kresťanskou morálkou /komunizmus násillia miesto starokresťanského komunizmu lásky/. Keďže základom socialistického systému je historický materializmus /všetko, i duchovný svet, právo, mornosť, náboženstvo sú derivátmi hospodárskeho života/, stal sa hlavným nositeľom protikresťanského a proticirkevného hnutia novej doby /agitácia za vystúpenie z Cirkvi/. Už pred prvou svetovou vojnou, najmä však po nej, sociálna demokracia si získala v mnohých štátoch vedúce politické postavenie alebo značné zastúpenie v parlamentoch, tým rozhodujúci vplyv na verejný, a tak aj náboženský život.

Pôvodcom socializmu je Francúz gróf Henrich de Saint-Simon /+1825/, ktorý z kresťanských pohndtok žiadal zlepšiť postavenie nižších tŕied a spravodlivo rozdeliť tuzemské majetky. Radikálnejší socialisti boli Peter Jozef Proudhon /+1865/, /"súkromný majetok je krádež"/, v Anglicku Róbert Owen / 1858/ a v Nemecku Karol Marx /1883/, tvorca vedeckého socializmu /hlavné dielo: Das Kapital/, ďalej Fridrich Engels /+1895/, Ferdinand Lassalle. Socialisti sa neskoršie rozštiepili na miernejších socialistov /revizionisti/ a na radikálnych komunistov. Medzinárodné vedenie komunistov prevzalo r. 1919 Rusko /tretia internacionála/, ktoré už dávnejšie bolo hniezdom extrémnych anarchistických hnutí /Michal Bakunin, pôvodca ruského nihilizmu/.

TEOLOGICKE SPORY. SEKTY

Niektorí katolícki učenici v snahe brániť vieru a Cirkev proti moderným bludom racionalizmu, materializmu a panteizmu opustili cirkevnú vedu minulosti a vedome alebo nevedome sa postavili na pôdu filozofie svojej doby. Tým upadli do rozličných bludov, ktoré sa týkali hlavne pomeru viery a vedy. Hlavnéjšie bludy 19. storočia sú:

a/ Hermesianizmus, ktorého pôvodcom je Juraj Hermes /+1831/ profesor dogmatiky v Bonne. Bol učený, nábožensky hlboko založený a snažil sa zmieriť katolícku teológiu s nemeckou filozofiou. Vplyvom Kantových a Fichteho spisov zostavil teologický systém, ktorý bol v podstate racionalizmom. Viera podľa Hermesa nie je prijatím zjavených pravd pre autoritu zjavujúceho Boha, ale výsledkom ľudského rozumu. Rozum mu je hlavnou normou pravdy a jediným prostriedkom, ktorým človek môže poznať nadprirodzené pravdy. Opovrhol scholastikou, nepoznal charakter zjavenia kresťanských pravd a preceňoval ľudský rozum. Mal veľa prívržencov, najmä na nemeckých univerzitách. Po Hermesovej smrti Gregor XVI. zavrhol r. 1835 jeho náhľady a jeho spisy dal na index. Hermesianizmus pomaly umíkol.

b/ Podobne ako Hermes preceňoval ľudský rozum vo veciach viery i viedenský kňaz a filozof Anton Günther /+1861/. So sv. Klementom Hoffbauerom sa zaslúžil o katolícku reštauráciu Rakúska, ale vo filozofii opovrhoval scholastikou a pod vplyvom Descartesovým /metodické pochybnosť/ sa snažil rozumove vysvetliť všetky tajomstvá viery. V Rakúsku a Nemecku mal početných prívržencov. Pius IX. r. 1857 zavrhol jeho náuku a Günther sa hneď poslušne podrobil.

c/ Hermes a Günther v zápase s racionalizmom a materializmom preceňovali ľudský rozum vo veciach viery. Do opačného extrému padol abbé Ludovít Bautain /+1867/, profesor filozofie v Strasburgu. Po stopách filozofa a štátnika Ek-

muže popierať, že ľudský rozum môže poznať Boha, a všetky ľudské znalosti na náboženskom a mravnom poli pripisoval zjaveniu a tradícii /tradicionalizmu/. Gregor XVI, zavrhol jeho učenie a Baintain sa r. 1840 poddal. Tradicionalistom bol aj Augustín Bonnetty /+1879/, profesor filozofie a redaktor časopisu "Annales de philosophie chreitiène" v Paríži. Kongregácia indexu mu predložila r. 1855 štyri vety, ktorými odsúdili tradicionalizmus. Sú to: Medzi vierou a rozumom nemôže byť rozpor. Ľudský rozum môže dokázať jestvovanie Boha. Duchovnosť duše a slobodnú vôľu človeka používanie rozumu predchádza viera. Filozofia sv. Tomáša a scholastikov nevedie k racionalizmu a materializmu. - Bonnetty predostreté vety podpísal.

d/ Ontologizmus sa snažil dokazovať, že bezprostredná intuícia je prameňom a princípom všetkých rozumových poznání. Idey ponímal ako večné reality v Bohu /odtiaľ pomenovanie/. Stúpencom ontologizmu v Taliansku bol kardinál Gerbil /+1802/, Gioberti /+1852/ a Anton Rosmini-Serbati /+1855/, z ktorého spisov Lev XIII. r. 1887 zavrhol 40 viet. Vo Francúzsku ho šířili Fabre, profesor Sorbony v Paríži, sulpicián Branchereau a Hugonin, biskup v Bayeux. V Belgicku hlásali ontologizmus Laforet a Ubagna, profesori v Löwene. Kongregácia sv. Ofícia r. 1861 označila sedem viet ontologizmu za nebezpečné pre čistotu viery.

e/ v Amerike snahou získať protestantov pre katolícku Cirkev vznikol tzv. amerikanizmus. Jeho pôvodcom je konvertita Izák Tomáš Hecker /+1868/ zakladateľ spoločnosti pavlistov. Nazdával sa, že protestanti sa ľahšie vrátia do Cirkvi, keď sa v nej bude viac prízvukovať osobná sloboda, zvláštne pôsobenie Ducha sv. v duši človeka a vôbec subjektívny prvok miesto príliš zdôrazňovanej cirkevnej autority. Pre blaho Cirkvi dá sa vraj viac očakávať od dobrovoľnej činnosti jej členov ako od autoritatívneho vedenia biskupov a kňazov /minimizmus/. V morálke treba viac prízvukovať aktívne a prirodzené cnosti /vytrvanlivosť, organizačná schopnosť, pohotovosť/, pre ktoré americký človek má viac porozumenia, ako

tzv. pasívne /poslušnosť, poníženosť/. Pre ľahší prístup protestantov treba vraj zmierniť katolícku disciplínu a odsunúť niektoré menej významné dogmy. Tieto náhľady, ktoré viedli k liberálnemu katolicizmu Lev XIII. odsúdil r.1899 ako rýlné a necirkevné v liste kardinálovi Gibbsovi v Baltimore.

f/ V Nemecku sa snažili zblížiť katolicizmus s modernou kultúrou a pozdvihnúť katolíkov z vedeckej a sociálnej inferiornosti. Tak vznikol Ehrhard, Joz. Müller; v Taliansku básnik Fogazzaro s románom "Il Santo" v Anglicku Fridrich Hügel/ bičovali neporiadky v Cirkvi a v teológii chceli uviesť nové metódy, aby sa teológia viac prispôbovala modernému duchovnému smeru. Ale ich návrhy neboli dosť jasné, a v kritike pomerov zašli príďaleko. Najvynikajúcejší bol medzi nimi Herman Schell /+1906/, profesor teológie vo Würzburgu, ktorý svojími apologetickými spismi preukázal Cirkvi veľké služby, poukázal na nové úchy teológie, ktoré sú aj dnes smerodajné. Ale jeho teologický systém, najmä náuka o Bohu /Deus causa sui/, nebol bezchybný. Niektoré jeho spisy sa dostali na index. Schell sa poslušne podrobil učiteľskému úradu Cirkvi. Nepridal sa k nijakému modernému filozofickému systému, ale zo stanoviska aristotelovsko-scholastickej filozofie sa snažil vniknúť do hlbšieho porozumenia dogiem.

Učiteľský úrad Cirkvi pri vzniku každého bludu a teologickej kontroverzie zaujal hneď potrebné stanovisko a označil veriacemu svetu správny smer. Poblúdenia doby opätovne zhrnul a odsúdil Gregor XVI. svojou encyklikou "Mirari vos" z r. 1832 a Pius IX. svojím Sylabom z r. 1864.

Gregor XVI. hlavnú príčinu filozofických poblúdení a spoločenských neporiadkov videl v náboženskom indiferetizme a z neho vyplývajúcej neobmedzenej slobode svedomia. Indiferentizmus by bol chcel zdegradovať Cirkev na úplne ľudské ustanovenie. Gregor XVI. označil hranice slobody svedomia, urobil markantný rozdiel medzi filozofiou, v ktorej sa vždy dá diskutovať a zjavením, ktoré viaže a bezpodmienečne. Ostro odsúdil aj neobmedzenú tlačovú slobodu.

Proti bludom "vojej doby" vydal Pius IX. encykliku *Quanta cura* /8.dec.1864/, ku ktorej pripojil *Sylabus* /zoznam 80 téz, týkajúcich sa hlavne panteizmu, racionalizmu, naturalizmu, socializmu, komunizmu, nekresťanského nacionalizmu, štátneho cirkevnictva a autonómnej morálky. *Sylabus* sa končí slovami: "Rímsky pápež sa nemôže a nesmie zmieriť s pokrokom, liberalizmom a modernou civilizáciou." Celý *Sylabus*, najmä však jeho posledná veta, vyvolala v liberálnom svete veľký rozruch, hlavne vo Francúzsku, Taliansku a Rusku. Pokladali ho za otvorený útok Cirkvi na modernú kultúru a civilizáciu. Pravda, neprovok, lebo Pius IX. len natoľko zavrhol modernú kultúru, nakoľko sa odklonila od nadprirodzeného zjavenia a stala sa hereticou.

Sylabus v písanej forme pochádza od biskupa Pecciho z Perugia, neskoršieho pápeža Lew XIII. Už táto okolnosť dostatočne podvraňuje domnienku, ako by *Sylabus* bol proti kultúre a civilizácii vôbec. Veď nikomu nezáležalo na vyrovnaní pomeru medzi Cirkvou a modernou kultúrou ako práve Levi XIII.

Prispôsobovanie sa katolíckej filozofie a teológie k modernej vede neprestalo. Najmä koncom 19. a začiatkom 20. storočia sa snažili niektorí teológovia a laici vo Francúzsku /exegéta Alfréd Loisy, historik Albert Houtin, apologeta Mária Blondel/, v Nemecku /Jozef Schnitzer, Hugo Koch, Fr. Wiegand, Engert/, v Anglicku/exjezuíta Tyrrell/, v Taliansku /Romolo Murri, Minocchi, Umberto Fracassini/ vnieť do teológie racionalistické prvky. Vplyvom novokantizmu /agnosticizmu/, historizmu a Scheiermacherovej imanentistickej alebo citovej teológie chceli "zreformovať" Cirkev. Pritom oslabovali jej nadprirodzený charakter a vychovávali k citovému náboženstvu. Nepopierali učiteľský úrad Cirkvi a ich náuku bolo ťažko označiť za heretickú. Skôr spôsob ich zníženia bol heretický. Vplyvom historizmu pripíšťali časovú menlivosť dogiem.

Pius X. pomenoval nové hnutie v teológii modernizmom a zaviedol proti nemu ako "súhrnu všetkých bludov" najtuhší boj. Sv. Ofícium dekrétom Lamentabili r. 1907 zavrholo 65 téz modernizmu /nový sylabus/, pozbieraných najviac zo spisov Loisyho. Pius X. vydal hneď nato encykliku Pascendi /1907/, v ktorej tieto tézy odsúdil ako heretické. Niekoľkých autorov, ktorí zotrvali pri svojom stanovisku, exkomunikoval /Loisy, Tyrrell, Murri, Schnitzer, Koch, Wiegand/. R. 1910 nariadil /motu proprio, Sacrorum antistitum/ všetkým kňazom, ktorí účinkujú v pastorácií a ne katedrách, zložiť antimodernistickú prisahu. Majú ju zložiť aj klerici pred prijatím vyšších radov.

Aby nedošlo k sporom, antimodernistickú prisahu nežiadať od nemeckých profesorov, účinkujúcich na štátnych univerzitách. Vo všeobecnosti len málo kňazov odopralo prisahu. Hnutie modernizmu upadá. Loisy a Moutin sa odvrátili nielen od Cirkvi, ale aj od pozitívneho kresťanstva.

Medzi teológai, ktorí bojovali proti reformnému katolicizmu a modernizmu vznikol tzv. integralizmus, ktorý zazlieval akékoľvek /i metodické/ prispôsobenie sa katolíkov k modernej kultúre. Benedikt XV. odsúdil ho ako zveličený r. 1914.

R. 1844 vzniklo v Nemecku sektárske hnutie tzv. nemeckého katolicizmu. Keď trevírsky biskup Viliam Arnoldi obnovil púť k rúchu Krista Pána, ktorá sa už dosť dlho nekonala, suspendovaný sliezsky kňaz kaplán Ján Ronge /+1887/ použil túto príležitosť a demonštroval proti trevírskemu biskupovi a proti úcte pozostatkov vôbec. Liberálny svet ujal sa Rongeho a zveleboval ho ako druhého Luthera. Onedlho sa pripojil k nemu druhý sliezsky kňaz Ján Czerski /+1893/ a iní odpadlíci. Na viacerých miestach Sliezska založili náboženské obce, nezávislé od Ríma, a nazývali sa nemeckými alebo kresťanskými katolíkami. Našli prívržencov i v Berlíne, Lipsku a Drážďanoch. R. 1845 mali v Lipsku "prvý nemecko-katolícky koncil," ktorý vyhlásil Písmo sväté za jediný prameň viery

odstránil ušnú spoveď, úctu svätých, relikvií, pôsty, páta, celibát, zo sviatostí nechal len krst a sviatosť oltárnu, ktorú vysluhovali pod dvoma spôsobmi. Liturgická reč bola nemecká. Nemecké vlády ich spočiatku podporovali, ale neskôršie pre radikálnosť revolučného ducha snažili sa ich zbaviť.

R. 1850 mali nemeckí katolíci asi 60 000 prívržencov a 260 cirkevných obcí. Odvtedy postupne upadali. Väčšina sa pripojila k "voľnonáboženským" protestantom /Lichtfreunde/. Pozostatky nemeckých katolíkov sa udržali až do r.1918 v Sasku.

V súvisi s vyhlásením dogmy o pápežskej neomylnosti vznikla schizma starokatolíkov. Už pred vatikánskym snenom sa začala prudká opozícia, najmä medzi nemeckými profesormi teológie, proti pripravovanej dogme o pápežovej neomylnosti. Na čele opozície stál slávny mníchovský profesor Ignác Döllinger. Nemecký biskupský zbor, hoci na sneme nebol za dogmu, poslušne sa podrobil rozhodnutiu a spoločným pastierskym listom vyzval nemeckých veriacich, aby urobili podobne. Ale Döllinger a niektorí profesori teológie odopreli sa podrobiť, preto ich exkomunikovali. Odporcovia neomylnosti na mníchovskej porade r. 1871 sa rozhodli, hoci ich Döllinger vystríhal, odlúčiť sa od "neomylnnej Cirkvi" a založili cirkevnú organizáciu starokatolíkov. Na druhom kongrese starokatolíkov v Kolíne zvolili si za biskupa profesora Hurberta Reinkensa z Bratislavy. R. 1873 sa dal jansenistickým biskupom v Holandsku ordinovať a tým schizmu dovŕšili. Schizmatické cirkev starokatolíkov v nemeckom kultúrnom boji prichádzala viacerým vládam vhod, preto ju podporovali, aby tým oslabovali katolíkov. V Prusku, Bádene a Hesensku povolili vlády starokatolíkom spoluúžívať katolícke kostoly a cintoríny. Keď to Sv. stolica zakázala, pripadli im úplne. Hnutie sa onedlho rozštiepilo na dva smery. Jeden chce ostať katolíckym a neprijíma len dogmu o pápežskej neomylnosti, druhý sa vlastne blíži protestantizmu. Zrušil povinnú spoveď, pôstnu disciplínu a povinný celibát kňazov. Tieto novoty vzbudili u niektorých, najmä z lepších tried nevlúu. Sám Döllinger sa utiahol /zomrel však v ex-

komunikácií r. 1890/. Sekta po kultúrnom boji stratila v očiach Nemcov svoj zmysel. Sama v sebe nemala dost vnútornej sily udržať sa. Preto upadla. Pokusy zjednotiť sa s gréckou schizmatickou, resp. anglikánskou cirkvou ostali bezvýsledné. Iba s holandskými jansenistami sa jej podarilo r. 1899 uzavrieť úniu. Sídlo cirkevnej správy je v Bonne.

Okrem Nemecka starokatolíckej podobná "kresťansko-katolícka cirkev sa utvorila aj vo Švajčiarsku, kde ju podporovali viaceré protestantské kantóny. V Berne majú starokatolíci teologickú fakultu. V Rakúsku dostali povolenie založiť starokatolícku cirkev r. 1877. Hnutie "Los von Rom" ich podporovalol

Dnes má starokatolicizmus sotva 200 000 prívržencov /z toho v Nemecku asi 55 000, vo Švajčiarsku 35 000, v Severnej Amerike 40 000/.

CIRKEVNÁ VEDA

Vývin cirkevnej vedy začiatkom 19. storočia narazil na značné ťažkosti. Revolúciou a sekularizáciou zaniklo vo Francúzsku a Nemecku veľa katolíckych univerzít a kláštorných škôl. Moderné univerzity, ktorých vedenie všade prevzali štát vymkli sa spod vplyvu Cirkvi a prestali byť ohniskami kresťanského svetonáhľadu. Teologické fakulty, i keď ich v tomktorom štáte ponechali pri univerzitách boli prislabé na to, aby formovali ducha celej univerzity. Čoraz viac sa im dávalo pocitovať, že sú cudzím a trpeným telesom v organizme moderných univerzít. No predsa teologické fakulty pri štátnych univerzitách, najmä v Nemecku pomaly sa vyvinuli na znamenité ohniská teologickej vedy. V Nemecku ostalo niekoľko zo starých slávnych fakúlt /Freiburg, Vratislava, Wdžzburg, Landshut, Mníchov/ a viaceré vznikli v 19. storočí /Tübingen, Bonn, Münster, akadémia v Braunsbergu/. Okrem fakúlt vzniklo v Nemecku, a to hlavne v Bavorsku, niekoľko filozoficko-teologických vysokých škôl /philos.-theolog.Hochschulen/.

V románskych krajinách a v Rakúsko-Uhorsku vychovávalo sa duhovenstvo zväčša v biskupských seminároch /na Slovensku teologická fakulta vznikla r. 1936 so sídlom v Bratislave/, kde nešlo natoľko o pestovanie teologickej vedy, ale hlavne o praktickú výchovu kňazského dorastu. Teologické fakulty na štátnych univerzitách dostali sa do úzkeho styku s modernou vedou, ba aj s protestantizmom /v Nemecku/, čo miestami viedlo ku prispôbovaniu, zväčša však prajne pôsobilo na teologickú vedu a vyvolalo živú literárnu a polemickú činnosť /najmä v historickej teológii, v cirkevných dejinách, patrologii, v dejinách dogiem, v symbolike/. Nový Codex jur. can. upravil teologické štúdium a od všetkých kandidátov kňazského stavu žiada 2-ročné filozofické a 4-ročné teologické štúdium /can.1365/, čo však ešte nie je všade uskutočnené. Pius XI. konštitúciou Deus scientiarum Dominus/1931/ predpísal nový študijný plán pre všetky univerzity a bohoslovecké školy, čím sa má dosiahnuť jednotný postup vo filozoficko-teologických štúdiách všade.

Keďže univerzity vo všetkých krajinách stali sa štátnymi a neobmedzenú vedeckú voľnosť viaceré z nich zneužili na to, že sa stali ohniskami nevery, veriaci čoraz viac cítili potrebu katolíckych univerzít. Tak došlo v 19. storočí k založeniu 17 katolíckych univerzít v Európe, Ázii a v Amerike, ktoré, pravda, katolíci museli udržiavať z vlastných prostriedkov. Prvá a najslávnejšia medzi nimi je katolícka univerzita v Španeli /1835/. V 20. storočí založili katolícku univerzitu v Španielsku /Madrid, 1908/, v Japonsku /Tokio, 1913/, v Číne /Peking, 1924/, v Poľsku /Lublín, 1918/, v Holandsku /Nijmegen, 1923/, v Taliansku /Miláno. 1920/. Svätá stolica nalieha na katolíkov jednotlivých krajín, aby všade zakladali katolícke vysoké školy.

Teologická veda po zdolaní rozličných prekážok v prvej polovici 19. storočia najmä po vatikánskom sneme značne rozkvitla. Nadviazala na cirkevnú vedu minulosti, na scholastiku, najmä na sv. Tomáša /tomizmus/, ktorou osvietenstvo pohrdalo a zatlačilo ju. O renesanciu scholastiky - novo-scholastika - pričínal sa už Pius IX. Vatikánsky snem vo svo-

vo svojej dogmatickej náuke /zjavenie, viera a rozum, dôkazy o jestvovaní Boha/ opieral sa úplne o učenie sv. Tomáša. Leť XIII. encyklikou Aeterni Patris označil sv. Tomáša za smerodajného teológa, urobil potrebné opatrenia, aby v Cirkvi, najmä vo výchove kléru, uplatnili sa zásady sv. Tomáša.

Priekopníkmi novoscholastiky v Taliansku boli najmä jezuiti Perrone, Franzelin, Liberatore, Palmieri, svetský kňaz Sanseverino a dominikán Zigliara. V Ríme žijúci nemecký jezuita Kleutgen presadil ju za Alpy, kde našla duchovných prívržencov vo Freiburgu, Münsteri, Bonne, v Mohuči, v Richatte v Kolíne, vo Würzburgu.

Ak novoscholastika vzbudila u niektorých teológov odpor, zavini-la to okolnosť, že priekopníci novoscholastiky oživilí - okrem správnej scholastickej metódy - v prvom rade jej suchý jednostranný doktrinársky systém, hoci ani Pius IX., ani Leť XIII. nechceli jednoduché zopakovanie 13. storočia, ale to, aby v duchu vrcholnej scholastiky sa ďalej budovalo vo filozofii a teológii. Len koncom 19. storočia lepšie pochopili intencie pápežov, a to najmä lövenská škola, ktorá pod vedením profesora Désirého Merciera /neskoršie prinasa Belgicka a kardinála; +1926/ sa snažila o zdravý ďalší vývin tomistickej filozofie. Po dôkladnom historickom preskúmaní scholastiky došlo sa k nádejnému rozkvetu tomizmu zásluhou dominikánov /Garrigou-Lagrange, Roland-Gosselin, Sertillanges/, jezuitov /Przywara, Maréchal, Boyer, Tonquédec/, fran-tiškánov /Gemelli, Minghes/, svetských kňazov /Steinbüchel, Meyer, Masново/ a civilov /Jacques Maritain, J. Geysler/. A ako v minulosti nebolo to náhodou, keď pri vrcholnej scholastike i pápežstvo bolo na vrchole svojej slávy /13. st./ a jej úpadok znamenal aj klesanie pápežskej autority /15.st./, tak aj dnes vidíme medzi scholastikou a pápežstvom túto rovnobežnosť.

Medzinárodné kongresy katolíckych učencov /r.1888 a 1891 v Paríži, 1897 vo Šv. Freiburgu, 1900 v Mníchove/ poskytli krásny obraz obrovskej práce, ktorú katolicizmus vykonal na každom poli duchovného a kultúrneho života.

I vo svetovej literatúre je značný počet diel, písaných v duchu kresťanskom a katolíckom. Medzi najvynikajúcejšími duchovnými tvorcami všetkých národov v nedávnej minulosti a dnes boli katolícki učitelia a literáti zastúpení v hojnom počte a svoj svetonáhlad vnášali a rozširovali v duchovnom a kultúrnom svete. Takí sú v Nemecku K. Muth, Herm. Bahr, Richard v. Kralik /1933/, Pet. Wust, Hans Eibl, H. Lätzeler, J. Bernhardt, T. Haecker, J. Eberle, Gertrud von le Fort.

Vo Francúzsku básnik P. Claudel, P. Bourget, Meurice, Bernanos, Francis Jammes, Green, Cocteau, Jacques Maritain, Gilson, Léon Bloy, Le Roy, M. Blondel, historici Hanotaux, De la Gorce Madelin; v Španielsku Benavente, Marquina, Azorin, Muñoz, Pabón, Coloma; v Taliansku Papini, Borghese, Fogazzaro, Arturo Parinelli; v Anglicku Chesterton, Belloc, Evan Morgan, Villa Cather, Maurice Baring; v Nórsku Undsetová; v Poľsku H. Sienkiewicz, Rostworowski, Staff a lyrička Kossaková-Szczuczka; v Čechách Jaroslav Durych, Zdeněk Kallista, Rud. Voříšek; v Chorvátsku Djuro Arnold, Josip Andrić; u Slovincov Silvin Sardenko; v Maďarsku historici Mólan, Székely, z románopiscov Zoltán Nyilasztor, Belo Just, Boris Balla.

Katolícki učitelia, literáti a umelci /hnutie "katolícka moderna"/ vo všetkých oblastiach ľudskej tvorby postupne prekonávali dlhými rokmi vžitú antipatiu proti katolíckym vedeckým a literárnym produktom /"catholica non leguntur"/. Jednako - i keď dosiahli všeobecne uznané výsledky - bolo by ešte priskoro hovoriť dnes o triumfe katolicizmu v európskej literatúre.

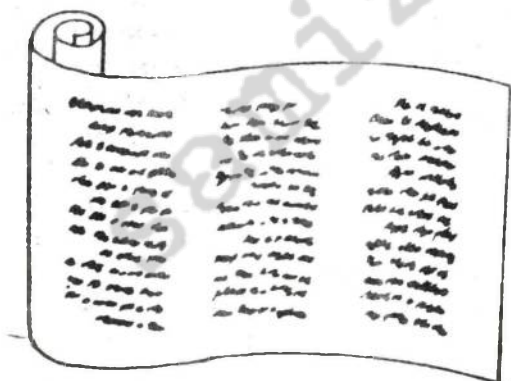
R. 1936 založil Pius XI. po prípravách za Pia IX. a Lea XIII. Akadémiu vied /Pontificia Academia Scientiarum/. Jej cieľom je pestovanie vied prírodných; matematiky, fyziky a histórie. Členov /70/ volí pápež z učencov celého sveta, pričom sa nehľadí ani na konfesiu.

Prvým predsedom sa stal Agostino Gemelli.

4.

Umenie a próza

POSVÄTNÉ UMENIE

Kolko námahy, potu vyžaduje vytvorenie čo len jedného umeleckého diela! Kto má porozumenie, cit pre krácu, pre históriu, vie si vážiť tieto diela. Ukladá ich, chráni, aby z vytvoreného diela mali radosť aj ďalšie pokolenia. Takto sa cení tvorivá práca predchádzajúcich pokolení.

Slohy umeleckých diel sa menili podľa krajov, obdobia, národnosti, Cirkvi si neosvojila ako typický ani jeden štýl alebo sloh. Dala voľnú ruku umeleckej fantázii. Zdôrazňovala však, aby tieto diela odzrkadľovali Božiu krásu, veľkosť, čistotu. Aby boli vhodnými prostriedkami na povznesenie duše k čo najlepšej modlitbe alebo rozjímaniu. Zároveň aby sakrálné umenie vyhovovalo duchu liturgických predpisov.

Druhý vatikánsky koncil sa zaoberal liturgiou; úpravou liturgického priestoru i umeleckými prejavmi v siedmej kapitole konštitúcie O posvätnej liturgii. "Dobrotivá Matka cirkvi bola v každom čase priateľkou šlachetných umení. Neoprestajne vyhľadávala ich ušľachtilú službu a sama vychovávala umelcov predovšetkým za tým cieľom, aby veci zasvätené službe Božej boli naozaj dôstojné, vkusné a pekné, aby boli znakmi a symbolmi nadprirodzených skutočností."

Ak sa zahľadíme do tváre niektorej sochy, zistíme, že žiari z nej duch tvorcu - autora. Akí vieru museli mať tí ľudia! Alebo kolko krásy je v kovových predmetoch, ktoré ozdobujú oltáre, bohostánky.

FORMA A OBSAH V UMENÍ

Po prečítaní niekoľkých veršov ozajstnej poézie vidíme, že dve veci zaujmú našu pozornosť: CIT A PREDSTAVA. Teda najprv CIT, ktorý zakúšal básnik, jeho duševný stav čiže OBSAH jeho duše, ktorá zachytáva určitý moment. Okrem citu zaujme našu pozornosť PREDSTAVA čiže FORMA, v ktorej sa

obsah spredmetnil, zvýraznil slovom, líniami, farbami alebo hudobnými značkami. Lenže hneď treba poznamenať, že OBSAH A FORMA nejestvujú nikdy od seba oddelené. Len my ľudia sme ich oddelili pre študijné príčiny. V skutočnosti obsah a forma je jedna vec, takže nejestvuje OBSAH BEZ FORMY, ani FORMA BEZ OBSAHU. Ale obsah prv, než sa má stvárniť, musí byť stvárnitelný. Jeho kvalita je vtedy ešte nie určená, ani určiteľná, a teda nevieme o ňom absolútne nič. Obsah je východiskom pre stvárnajúci fakt. Obsah sa vynára na svetlo a uskutočňuje až vtedy, keď je vyjadrovaný čiže formovaný. Kým nie je stvárnenný nie je obsahom, ktorý má byť nositeľom výrazu alebo - čo je to isté - nositeľom formy. Dovtedy je iba surovou materiálou, pričom slovom materiál rozumíme všetko, čo je mimo ducha, všetko čo sa duch snaží privlastniť si, čiže poznať. Duch cíti svoje hranice pri všetkom, čo je mimo neho, pri všetkom, čo je povrchom. Duch zápasí, aby odstránil túto hranicu, lebo každá hranica je preň väzením a ľudský duch už od prírody túži po slobode. Duch sa borí, aby zrušil tú hranicu, aby preniesol temnú a surovú materiál z temnôt chaosu na svetlo osvecujúceho ducha. Keď duch odstráni hranicu a rozrieši určitý problém, nezastaví sa, pretože vyriešením jedného problému vznikajú opäť nové problémy, nové hranice, nové surová materiál. A zápas pokračuje stále vo večnej nenásytosti ľudského ducha, ktorý sa chce ustavične obohacovať a vyvíjať. Toto obohacovanie a tento vývin je súčasne jeho tragickou a osudovou, no pritom božskou sudbou.

Tým, že básnik spracováva dojmy, súčasne sa od nich oslobodzuje, spredmetňuje ich a povznáša sa nad ne. Z tohto pramení aj oslobodzovateľská a očisťovateľská funkcia umenia. Básnik je súčasne vášnivým a vyrovnaným. Väsnivým, keď sa to týka bohatej matérie, ktorú umelec prijíma do svojho ducha. Vyrovnaným, pretože sa vie povzniesť nad vášne vo chvíli, keď ich vyjadruje, čiže kontemoluje. Kontemolácia je momentom intuitívnym, momentom formy, momentom dosiahnutého vyrovnania, pretože je jasné, že nemožno kontemolovať rozrušenou myšľou, keď sme sami vo vlekú vášni. Keby sa básnik pokúšal písať v tejto búrlivej chvíli vášni, nestvoril by

poésiu, ale len psychologický dokument.

/S.M./

Hlboko v kroví
spieva vták
a znie to ako modlitba
alebo krásny verš.

Ach,
byť prostý ako vtáča v kroví,
ako polný kvet;
pre zázrak rannej rosy
celkom ti dôverovať, Pane!

Jak potok v húšti skrytý
radostne predierať sa skálím
a v more tvoje vtiecť ras /

ticho
a nepoznane.

/J.M./

LUDSKÍ UMELCI A BOŽÍ UMELEC

Tam, kde sa učenec a filozof musia odmlčať, umelec, básnik a prorok majú ešte veľa čo povedať. A ich zjavenia - lebo ide skutočne o zjavenia svojho druhu - sú nepomerne veľkolepejšie ako "zjavenia" učenca a filozofa. Keď sa však stretnú všetci traja, keď prorokovi napomáha básnický výraz, vtedy sa odohráva pravé "zjavenie."

Kto sa chce o tom presvedčiť, nech nečíta knihy filozofov, ale nech si radšej vypočuje Deviatu symfóniu od Beethovena, alebo Stvorenie od Haydna, Requiem od Brahmsa a predovšetkým Bachovu Missa sollemnis alebo Beethovenovu Missa B-mol, prípadne nádhernú Missa sollemnis.

Keď v týchto hudobných dielach počuješ spievať zbor "Sanctus, Sanctus Dominus, Deus Sabaoth", to akoby spieval zbor anjelov. A keď počuješ spievať "Credo in unum Deum" v akordoch poskladaných vedľa seba ako žulové bloky, vtedy pochopíš, prečo Boh nezostal sám a prečo stvoril svet, hmotu, život, ducha, radosť, život a lásku. Vtedy vytušíš, alebo by si mal vytušiť, že toto "zjavenie" nemôže byť iba jednoduchou hrou fyzicko-chemických síl v mozgu našich hudobných veľikášov, ani výtvorom ich osobného štýlu. Vtedy si uvedomíš, že primát patrí duchu, z ktorého autonómnej činnosti sa zrodila i samotná veda. A vskutku, prírodná veda je popri tvorbe týchto vrcholných diel najplnším plodom ľudského ducha.

Na počiatku nebola hmota, na počiatku nebol ani život na počiatku bolo SLOVO - LOGOS.

/Bernhard Bavink/.

PÁPEŽ LEV XIII.

Lev XIII. pripravil obnovu cirkvi pre naše storočie. Tento medajlón uvádzame zamerne a navyše od neprorámskeho autora, Ota Mayera z Berlína /1932/. Takto lepšie európsky vynikne jeho osobnosť.

Ak reformácia po prvý raz, rovnako účinne ako aj rýchle, urobila prielom do rýdze náboženskej sféry katolíckej cirkvi - - až do tej doby vševládnej - tak osvietená filozofia, počínajúc 17. storočím spôsobila nemenej účinne - aj keď pomalšie - novú orientáciu duchov. To znamenalo odcudzenie nielen od katolíckeho ale vôbec od kresťanského svetového názoru. "Protiklerikalizmus" francúzskej revolúcie bol viditeľným znamením často len skrytej proticirkevnej tendencie. Až revolučné úspechy pripomohli k uznaniu týchto myšlienok. A tie stále menej a menej boli chápané ako osobitne osvietené a umožnili ich rozvoj v 19. storočí. Podobne zrodenie sociálnej otázky a zároveň s ňou vzniknuté prúdy - usilujúce o jej riešenie - prijímajú z osvietenstva značnú časť jeho myšlienkového základu.

Obhajobu katolicizmu proti reformácií musel prevziať ekumenický koncil ako rýchlu obranu na rýchly útok. Pod jeho ochranou /I. Vat. koncil/ sa zbierali a obnovovali katolícke sily. Pokoncilné ochabnutie až chradnutie cirkevného pohybu zastavila - aj keď trochu oneskorene - jedna jediná osobnosť: Gioacchino Pecci. Dejiny ho poznajú pod menom: LEV XIII.

Nebolo náhodou, že prvý pápež, ktorý dosadol na Petrovu stolicu po strate cirkevného štátu /1870/ podujal sa riešiť oddávna nakopené úlohy svojich predchodcov: narastajúce ťažkosti a nárný boj proti talianskym zjednocovacím úsiliam. Práve táto úplná sústredenosť na domáce problémy odvrátila pozornosť pápeža od problémov cirkvi v ostatnom svete. Bolo treba zaujať stanovisko najmä k bludom narastajúcim na pôde cirkvi. V poslednej chvíli túto obrodu napomohli Pecciove vrodené a výchovou prebudené vlastnosti. Tie ho podporovali pri realizácii osobitného poslania, ktoré sa stalo údelom jeho pontifikátu.

Ako syn drobného šľachtica z Carpineta neďaleko Ríma bol už z domova zasiahnutý rímskou tradíciou v antickom a kresťanskom zmysle slova. Nebol veľmi nábožensky založený. Z výchovy u jezuitov vo Viterbe pri Ríme si osvojil predovšetkým ich znalosť sveta. Záujem o politiku, ktorý v ňom nečakane vzkĺčil /1828/, robí tento náš úsudok aspoň pravdepodobným. Po školení na "Accademii dei Nobili" /pre úradníkov a diplomatov rímskej kúrie/ sa táto jeho záľuba realizovala v poverení: legát cirkevného úradu v Benevente /krajina na juhu Talianska, ktorý patrila od 11. storočia cirkevnému štátu/. Ako legát v Benevente, podobne aj ako legát v Ferrugii a nuntius v Belgii prejavil tento "homo politicus" mimoriadne porozumenie pri riešení úloh, uložených Vatikánom. Pokiaľ išlo o legatúru v Taliansku - išlo o organizačné reformy. Svoj rýchly postup ako nuncia v Belgicku si pokazil prenáhlením sa pri podpore neutrality medzi katolíckymi belgickými liberálmi a klerikálmi. Chýbala mu diplomatická trepezlivosť aj keď zasahoval vresne a spravodlivo vo svojom úrade. Ale to ho prinavrátilo o kladné výsledky, očakávané vo Vatikáne. Preto ho aj odvolali a vyradili z diplomacie.

R. 1845 ako vymenovaný za biskupa v Ferrugii našiel si náhradu za diplomáciu v dôkladnom štúdiu filozofie. Tá sa stala druhou zložkou jeho osobnosti. R. 1853 menovaný za kardinála a za pápeža zvolený 20.2.1878. Eneď po zvolení začal realizovať ustálený praktický cieľ svojho filozofického štúdia: boj proti novému svetovému názoru socialistickému šírením katolíckeho svetonázoru.

Už encyklika AETERNI PATRIS /1879/ ukazuje svetu cestu, ktorou chcel, aby svet išiel. Ako odporca každého novotárstva - pokrokárstva vyvyšoval svetový názor scholastického dočrnieťa filozofie Tomáša Akvinského. Bol to názor ideálne katolícky. Najvýznamnejším úspechom jeho pontifikátu bolo, že vyslobodil tomizmus z učeneckej cely, prispôsobil ho pomerom 19. storočia a urobil ho na jatkoch katolíckej duchovnej

šľachty, všeobecnyň majetkom katolíckeho myslenia o svetovom názore. A použil ho ako obrannú baštu proti náporu modernizmu. Jeho nasledné pastierske listy z Peruggie podobne ako akvelé formulované a o jazykovej kultúre svedčiace encykliky ničili ako základné zlo svojvôľu. Osvietenstvo jej /racionalizmus/ uvoľnilo všetky priechody. Encyklika ARCANUM DIVINAE CONSILIIUM /1880/ zavrhuje rozlučiteľnosť manželstva. Encyklika DIUTURNUM ILLUD /1881/ a MORTALE DEI /1885/ sa dotýkajú vzťahov štátu a cirkvi. Na základe Tomášovho učenia zdôrazňuje nedotknuteľnosť nomy, podľa ktorej štát a cirkev má spolupracovať a nie odlučovať sa. Veď obidve ustanovizne kvtia v prirodzenom a božskom práve. Len toto zaručuje /enc. SAPIENTIAE CHRISTIANAE, 1890/ suverenitu štátu a cirkvi ako sebercovných dvoch činiteľov. Suverenitu, ktorá nemá spôsobiť rozlukú, ale harmonickú spoluprácu.

Osobitný politický význam nadobudli tieto tézy tým, že boli v účinnej spojitosti s katolíckym politickým hnutím v jednotlivých štátoch Európy. Lev XIII. to poznal už z Bruselu. Preto tézy pomáhali tristeniu duchov a dodávali hnutiam bojové heslá. Nielen táto aktivita dokazuje reálnu predvídavosť filozofických prejavov Leva XIII., ale oveľa väčšmi dosvedčuje to rozvinutie sociálnej otázky encyklikou RERUM NOVARUM /1891/, ktorá je korunou jeho programu. Popri odmietnutí socialistických teórií o rovnosti všetkých a zdôrazňovaní potreby súkromného majetku, popri znemožňovaní socializmu tomizmom - najdôležitejšia časť encykliky zdôrazňuje potrebu čeliť sociálnej biede a začať v mxi vlastnú katolícku sociálnu politiku. Tak sa začali masy katolíckych robotníkov organizovať v katolíckych odboroch a spolkoch.

Prezre podľa hesla nemeckého katolíckeho biskupa Kettelera: "Proti socialistickým odborom zorganizujeme katolícke. Proti nekatolíckemu spolku utvoríme katolícky." Takto katolíci dostali jednotný rámeč činnosti. Robotníci neostali osihotení a neboli mtení vstupovať do socialistických organizácií.

Starobou a skúsenosťami vybrúsené štátnické umenie Leva XIII. /právom býva zrovnávaný s Fridrichom Veľkým/ vyniklo v plnom rozsahu v diplomatických tahoch pri nadväzovaní úzkych vzťahov s jednotlivými štátmi. Jeho najvernejším spojencom bola životom preverená zásada: "Najlepšie je brať veci tak, ako sú." Jeho politiku "zmierovania" napomáhali skvelí diplomati kúrie ako: Franchi, Nina, Jacobini a Rampola /štátni sekretári/ tak jeho legáti: Galimberti a Ferrata. Tak sa mu darilo likvidovať kultúrny boj /"Preč od Ríma"/ v Pruskom Nemecku, vzťahy voči Švajčiarsku, Belgicku a pod. Osobitne voči Francúzsku /III.republika/. Aj keď s Francúzskom to neskončilo najlepšie, aj keď Nemecko schladlo voči Vatikánu, aj keď zmierovanie s predstaviteľmi Talianska neskončilo najlepšie, predsa to nič nemení na skutočnosti, že cirkev nadobudla nanovo vplyv na európsku štátnu sústavu.

Obnovenie diplomatických stykov s rozličnými štátmi - dokonca rozhodnutie o Karolínach /1885/ v nemeckošpanielskom spore výrazne svedčia o tom, že izolácia Vatikánu prestala a začali úspechy.

Lev XIII. zomrel 20.VII.1903. Jeho veľkorysosť nič lepšie necharakterizuje ako otvorenie vatikánskych archívov vedeckému svetu /to neurobil vtedy nijaký štát/. Za neho si katolicizmus vydobyl svojou diplomaciou posty vo svetovej politike a svojou tomistickou filozofiou pevného - aj keď nie vedeckého miesta - medzi modernými svetovými názormi. Táto druhá akutočnosť je výraznejšia /univerzity, akadémie, atď/.

Skoró ma to zvädza, aby som v protiklade ku heslu ďalšieho pápeža Pia X. OMNIA RESTAURARE IN CHRISTO /Všetko obnoviť v Kristovi/ zdôraznil devízu Leva XIII.: OMNIA RESTAURARE IN THOMA /všetko obnoviť pomocou sv. Tomáša/.

- - - - -

Literatúra: O. Schilling: Die Staats - und Sociallehre Leos XIII.; Mníchov 1925

U. Schutz: Die päpstliche Diplomatie unter Leo XIII.; Berlín, 1926

NB! 1. Redaktorovi pripadá poznamenat, že Slobodomurárska lóža prostredníctvom európskych diplomatov - jej členov mu robila nepredstaviteľné prekážky. Viď Dejiny slobodomurárov, Viedeň, 1926 - ich vlastné vydanie.

2. Lev XIII. venoval osobitnú pozornosť Slovanom encyklikou o sv. Cyrilovi a Metodovi **GRANDE KUNUS**. Prostredníctvom chorvátskeho biskupa Strossmayera /Ľakovo/ prišiel do kontaktu s dielom Vladimíra Solovieva a pravoslávnymi kresťanmi. Podporoval velehradské unionistické zjazdy na Velehrade /Antonín Stojan!/.

PAPEŽ LEV XIII.

Malba od Lenbacha. Mníchov. Nová Pinakotheka.

MYŠLIENKÁREŇ

Treba sa modliť za šancu zmúdiť.

DOBŔÍ PASTIER- patrí k najstarším umeleckým symbolom Krista.

STE AKOBY CHRÁMAMI:

- veci prístupte len do predsieni,
- ľudí do lode
- svätyniu vyhraďte Bohu

/Mons.Gay/

"Vnútorná kresťanská radosť je Božím darom, vychádzajúcim z čistého svedomia."

/sv. Filip Neri/

"Z čistého srdca vychádza ovocie dobrého života."

"Bez lásky sú púšťou aj nebasá."

/Lamartine/

"Kde je láska k múdrosti, tam niet strachu ani hlúposti."

/sv. František/

Ak vidím uprostred kríka ružu, viem, že je to živý krík.
Ak vidím vo svojom živote ovocie evanjelia, viera mi hovorí, že je tu prítomný Ježiš Kristus."

/M. Quoiat/

Rozkoš je bránou hriechu.

/sv. Ambróz/

Čas

Nie sme zodpovední len za to, čo robíme, ale i za to,
čo nerobíme. /Molière/

Čas

Viera je vták, ktorý spieva, i keď je noc nateraz temná.
/Indický kresťan/

Čas

Nepomôže nám ľudská činnosť, ale Kristovo utrpenie.
Mať na ňom účasť, to je moja túžba. /Edita Steinová/

Dokonalosť

Dokonalosť nie je v tých čnostiach, ktoré človek vidí sám
v sebe, ale v tých, ktoré v ňom vidí Boh. /Sv. Ján z Kríža/

Pochybnosť

V pochybnostiach dajte vždy prednosť poslušnosti.
/Sv. Karol Foucauld/

Čistota

Čistý človek prenáša lásku láskou, rozpálenie tela ohňom
ducha. /Sv. Ján Klimak/

Báseň

Každá báseň nie je spasiteľná, len tá, ktorá vedie ku
svätosti - báseň Božia. /Sv. Bazil/

Vytrvalosť

Vytrvalosť je akýmsi predobrazom večnosti. /Sv. Bernard/

Naozaj pokornými sú tí, čo si pri všetkých útrapách tohto
života zachovávajú pre lásku nášho Pána pokoj vo svojej
duši aj tele. /Sv. František/

Pred nami na ceste nečakajú nás len veľké veci. Ale každú hodinu sa nám ponúkajú príležitosti konať malé veci, dokonca ich konať veľmi dobre - to znamená s veľkou láskou. /Sv.Fr.Salezský/

Čnosť je láska k tomu, čo treba milovať. /Sv. Augustín/

Pokora je cestou k pravde. /Sv. Bernard/

Byť pokorný neznamená byť smutným. Naozajstí pokorní ľudia sú radostnými ľuďmi. /Vincent Pallotti/

Základom čistoty je odriekanie a sebazápor. A ešte viac je základom lásky. /Teilhard/

Diabol má strach z radostného človeka. /Don Bosko/

Boh je tak veľký, že má cenu hľadať Ho celý život. /sv. Terézia z Avilly/

Život

"Iba život, ktorý žijeme pre ostatných, stojí za to." /Eisteinovo krédo/

"Boci je medzi nami rozdiel 1000 generácií, váš mozog je sotva vyvinutejší ako môj." /"pračlovek"/

Láska je jednou príčinou bláznovstva kríža. /F.Mauriac/

Daruj mi dušu,
ktorá nepozná dlhú chvíľu,
aby som nereptal
nevzdychal a nenariekal.
A nedaj, aby som bral príliš vážne
svoje rozpínavé malé "ja".
Prosím Ťa, Pane, daruj mi humor
a milosť porozumieť vtipu,
aby som mal radosť zo života
a dokázal ju dávať aj druhým.

/Tomáš Morus/

Nemyslíme si, že sa dostaneme do neba v pohodlnej posteli. Náš Pán sa tak nedostal. Cesta ho viedla hrozným utrpením a premoňým sužovaním. Učeník nemôže čakať, že na tom bude lepšie než jeho majster. /Tomáš Morus/

Pokrok, dobre porozumený, znamená iste niečo vznešeného a oprávneného. Lenže, ak ho užíva ako protivy k presným mravným ideálom, je smiešny. Nielenže je ďaleko od pravdy, žeby pokrok sa mal postaviť proti etickým alebo náboženským finalitám, ale opak je pravda. Nik nemá použiť výrazu "pokrok", ak nemá definitívne vierovyznanie a cieleový mravný kódex... To nie je len pravda, že vek, ktorý najmenej ustálil, čo je pokrok, pokladajú sa za najpokrokovejších v tomto veku. /G.K.Chesterton/

Naša politika je milovať Krista Pána. /A.C. Stojan/

Duchovná otázka je nielen idealistická, ale aj praktická: ak nebude duchovného poriadku, nebude poriadku ani vo veciach hmotných. /Fr. Peroutka/

Len ak sme ochotní zachovať a ďalej odovzdať, čo sme cez cenné názory dostali, môžeme hovoriť oprávnene o pokroku. Radikálna skepsa voči tradícii svedčí o príliš úzkom horizonte a úzkom rozhlade.

"Bože, časy sú plné ťažkostí. Kristova vec akoby ležala v smrteľnom zápase. A predsa nikdy nekráčaľ Kristus mocnejšie po zemi, jeho blízkosť nebolo nikdy väčšmi cítiť a jeho služba nebola radostnejšia ako teraz." Preto sa za búrky a víchru modlíme: Bože, Ty môžeš rozjasniť temnotu! Ty jediný to môžeš! /Kard. H. Newman/

"Človek musí vedieť a cítiť, že jeho slovo má váhu, že jeho dôstojnosť nikto nepodnizuje, že sa naňho obracajú s dôverou a úctou. Keď človek toto všetko vidí, je schopný veľa vykonať. /M. Gorbačov/

5.

Poèzia

Poézia

"Poézia musí vždy žižniť a volať po novom obsahu životnom." /F.X.Šalda/. Preto sme sa rozhodli v tomto čísle reagovať na spoločenský var perestrojky v ZSSR, kde sa zbavujú svojím spôsobom balastu zločinnosti minulosti - zvaného kultu osobnosti: tvrdého zločineckého stalinizmu. Stalin nemohol nevyrásť pri realizácii triedneho boja. Veď uvedomme si, že "klasici" tejto filozofie výslovne hovoria, že toto učenie sa môže realizovať len v priemyslových krajinách a nie v zaostalom poľnohospodárskom cárskom Rusku. A predsa ich žiaci ho realizujú práve v Rusku a tvrdošijne tvrdia, že to nie revidovanie učenia "klasikov."

Samozrejme, že tento "vedecký" systém všemožne dokazoval /rečnícky a tlačiarensky "na bumage"/, že je vrcholom humanizmu, že je tým, po čom národy túžili od čias otrokárskeho. A v skutočnosti v praxi nebolo opory v zákone, niet poriadku, disciplíny, mravnosti: je len sila, teror, likvidácia /vraždenie/. A táto krajina je vzorom pre našu republiku od r. 1948 - až do perestrojky. Keďže veci sa v ZSSR začínajú pomenovávať pravým menom /teror, zločiny, ničenie krajiny, degradácia ostatných neruských národov/ v našej krajine medzi vedúcou vrstvou nastal nepredstaviteľný strach. Z odstavenia, z potrestania morálneho pred národom /porušovanie zákonov, devastácia krajiny, zaostalosť sa vyspelými krajinami/ aj skutočného postavenia pred súd.

Obdobie najväčších zločinov prežíva náš básnik vo väzení: Justičný palác, jáchmovské uránové bane. Nieкто povie, že nám také básne netreba, že je to zabudnuté. To je omyl:

už dávno mali byť majetkom národa, ale politickí teroristi
stále všetko zahrávajú do autu. Len málo väzenských básnikov
vyspievalo zgnievenú dušu nášho národa tak ako tento damna-
tus ad metalla uranica /odsúdený do uránových baní/.

... " a na básen si treba najprv nažiť" /M.Rúfus/

Motto:

EURÓPA!

kolíska našej kultúry
a civilizácie -
máš zohavenú tvár
a tvoj väčší diel
ti v našich dňoch
znova premenili na žalár.

/Výber z väzenskej zbierky básní: ÁNO a Nie!/

VÁS ZAKLÍNAM

Vás zaklínam

v mene dedičstva otcov
i v mene všetkých svätých

na zástup martýrov
na borcov a na tých,
čo život, krv i dych
stopili v prívale
prvých troch
kresťanských storočí

na skalu Petrovu
na všetko, čo je sväté
na vernosť otcovu
na detské rúčky späť
na detských očí vzhľad
na muky, bôľ a hlad

tolkých už väznených
a za ostnatým drôtom
v palácach mlčania
v mučiarnach
s ohradou bevností
a železnými dvermi
s parádou na pleciach
a modernými kvermi
s mrežami z ocele
a so šibenicami...

V mene tých zaklínam -

my bratia,

buďme verní!!!

Verní sebe
a verní odkazu,

verní v prívale
v náporoch
za mrazu

veľkí

a stále veľkí
a verní!!!

Stáli jak žula
a Tatier našich bralá

čistí a rýdzí
sta krištálová skala
čo kosou neľahne
ni ohnúť sa nedá
ktorú ak by načim -
peklom drúžgať treba.

To pýcha buď naša
sláva a veleba -
to hrdosť buď naša
i hodnosť
i pýcha
ak i tá ma kdeśi
v bytí našom miesto!

Ľou vznášať sa
nad podlou dneška dobou
nad zrady podlou zdobou
nad hanbou týchto dní...

A potom vytrvať -
vytrvať jak slnko
nad Zeme našej glóboom
a svieťť a žiaritť,

prebúdzat
a taviť

postojom hrdinov
skutkom

slovom

rečou -

vyznaním a vierou neochvejnou -
mečom to aj padlých

lež víťazov!!!

—
/Bratislava, Justičný palác, 1951/

MY SAMI

Nikoho
nad nami
nikoho
pod nami
zdá sa
že sme sami.

Ale
nie sme sami
aj keď sme
väzňami
a sme
za mrežami
ďaleko
od mamy
dňami
i nocami

odetí
handrami.

Búchame
päsťami
dupeme
nohami
jeme
lyžicami
hrkáme
šálkami
škrípeme
zubami
sme len
číslicami
za sedem
zámkami
strážení
lotrami -
v noci
dvoma psami
teda: nie sme sami!

OKNO

Sfúkli sviečku
vprostred básne

nám však svetlo
nevyhasne

a ich pýcha
jak vred praskne.

Hrom nech
udrie
do oblokov

vyrve zámky
zničí mreže

a psom spáli
stražne veže

vyženie von
z vlastnej budy

a prikáže
svetom blúdiť

bez prístrešia
bez domova

tmavou nocou
ako sova.

Vydržíme
dve-tri noce

radosť bude
na Vianoce.

VÁM VŠETKÝM
TRESTNOM PRI REZORTE

Ak taká je vec,
že má svet kalvárie
a my sme na ne hnaní,
týraní

tmou a samotou
morení,
hladom,
potupou bití,
štvaní,
bez konca,
Zalárování
a denne križovaní

tak potom ríeť
vám musím
priamo
a bez okolkov všetko,
všetko,
čo nie je výmyslom
a nie je tým viac
pletkou
lež skutočnosťou
í s precíznosťou všetkou,
či už to duša
peje oiano
či v svätom hneve
vzkypí f o r t e

vám

hlavne vám predovšetkým - á n o,
vám zo dna pekel porastu,
vám všetkým
trestnom pri rezorte.
A vec je taká -
nuž čuj,
ty svorka spochabelá,

nadutá voslep
pyšným menom,
vládnucej triedy
ozbrojená pášť...

Čuj,
ak uši ešte máš
a nie si celá
zdrevenená
a nie si iba
hluchým, tupým poľenom.

Čuj,
čo je zjavné
a vidieť sa ti nechce -

Čuj,
kým si
v našich očiach!

Nech sa to
vetrom nesie
po poliach našich,
po úbočiach
a víchrom slov
nech sknášje
senáty
a tribunály vaše -

Čuj,
aká o vás
u nás
platí zvesť!!!

Ste nástroj zhuby,
cudzej zvoľe,
a beštiálnej tyranie

výkonný orgán
teroru,

chorobný výplod
triednej nenávisti.

Hej,

takí ste všetci pospolu -
kto akou mierou,
raz sa zistí -

vy z povolanis
ateisti
a suverení
vládnej moci,
najvybranejší
z výborov,

vy ozbrojení
vo dne v noci,
vy psiská súdnych zo dvorov,

vy všemohúci referenti
a násilníci krvilační,
vy luhári a klamári,

vy pekelných síl
konfidenti,

vy zľudovelá
ľudovláda,
vy jedovatá
zloba hada,
vy zhovädilá
spravodlivosť,
vy stelesnená
podlosť a zlosť,
vy zvrhlé plemä
Kainovo...

Predstierate,
že ste bratmi
a pravdou je,
že ste katmi,

otcovrahnmi,
bratovrahnmi,

v čine za dňa,
v strehu za tmy.

Ste so všetkým činom
import z Ázie,

ste spodinou len
tejto nácie,

Ste hrubou prózou
bez poézie,
žieravou hrdzou
civilizácie,

hrobári
ľudských slobôd...

Šliapete všetko,
čo je krásne -
vám nič nie sväté,
nič nie vzácne.

Ste čmudom knôtu,
ktorý hasne,
ste NIČ v paráde
a nič zvláštne.

Ste všetko cudzie
a nič vlastné!!!

Po celý čas
hurt a vresk váš
sa nesie
k vášmu sluchu -
a údel pre nás
je ničový mráz
príkoria
telu-ďuchu...

Och,

skončí to raz -
zbojníci, lotri zhýralí,

dost ste tu na nás
revalí, vyli, vriekali
a zubiskami cvakali,
papuľou dravou ziapali -

vy hrubci-tupci,
vy draví vlci,
vy hyeny a šakaly.

Hľa,

takých si vás
všetkých vybrali -

na čelách
žeravá hviezda -
spárená so ľvom -

vládnete
násilia žezlom,
príšery hrozbou,
mečom a ohňom -

len peklo
vodu ženie
na váš mlyn
a vášho mena
plné szenie:
sukin syn !!!

/A tej, čo v sukni,
nech ktorákoľvek,
čo zákerne povždy
sledí, kuká -
je vlastné meno
obyčajná suka!/
SAMIZDAT.SK

Ste tým,
čím podlosť diabla
plápol šťastia zháša

chválospev na vás-
toť!

litánie satanáša!!!

- - -

Nuž,
takže teda.

V tomto
veku nášho ošiali
burinu
pliahu, plevel
mezľavú sneti sadzu
a pýr
a kúkol
ste si nasiáli.

A čo kto nasial,
z toho plody
bude žat

a ešte jednu múdrosť
znali naša stará mať -

Kto seje vieter
isto-iste
búrku bude žat.

Vy ste nám
tŕním
cestu žitia vystlali,

Ien poniektorí
z vás tu
ľuďmi ostali.

Ránate denne
hlava-nehlava,
že mnohí z nás je
mŕtvy napoly,
to vami nehne
sprava ni zľava -

veď čože by aj -

vás cudzia rana
nepáli
a cudzia bolesť
nebolí...

Jedno však vedzte
k veci:

nezabudneme -
nevyhynieme
predsa všetci.

Upadne prával
čiernych dní,
svertne sa
temna doba

a svetom potom polieti
na vaše podlé činy
hana
a vecná obžaloba!!!

Nám česť
byť v boji bolo
a výsedou nám
nosiť putá

za všetko,
čo je
v ľudstve sväté,

za všetko,
s čím je
jeho šťastie späté

a trpieť
ariet
i padnúť za to

je pre nás
blahý zisk!

To cesta
zo tmy
k svetlu

a únik
z väčších barinísk!!!

DO KRONIKY

O našom
justičnom prípade
nepísali
toho času
noviny

i rozhlas mlčal

a o priebehu súdu
nezvedel nik nič
z nám blízkych
ni z príslušníkov
rodiny...

Nie sme však
sami na rade
a nie sme prípad
výlučný a jediný.

Sú v miliónoch jedinci
a v státisícoch skupiny
tých,
čo nás v ceste predišli
a s nami píšú dejiny
tyranov svôle
a poroby

škandálu
rokov päťdesiatych
dvadsiateho storočia.

Sú

a v tomto sme my
jedno s nimi
a oni zase

jedno s nami

a je v nás sila -
Boh je s nami
v borbe a súžbach,
v prianiach a túžbach,
čo zo srdca stále
k výšinám sa nesú,

ktoré nás
zo sna budia,
burcujú
k plánu žitiu

tak,

ako slnko
a miazga z jara
burcuje
stromy k porozvitiu
a plody v zrelosť
v lete.

No až raz
Božie mlyny
kolesom času
znova otočia,

zvie svet
a ľudstvo

aké to
za zločiny
páchala naša čelad'
otročia...

Prevracia ústa
zalkých,
zbledlých tvári

prevracia
strany kroník
a z nich
pravda žiari

vítazná pravda
nad krivdou
ľžou
a slobou

a reč tej pravdy bude
zároveň obžalobou!

ÚVOD K LISTU
PROKURÁTOROVI

Preočíte,
bezočivosť hádam,
pán prokurátor -

mňa zaujíma
vlastný osud.

A dúfam,
že váš
skrvavený súdny systém
mi neuprie snád
toto právo -

posledné torzo
z Charty ľudských práv,

úlomok z výsad človeka
v sputnaných rukách
otroka ...

Prepáčte, prosím,
že každý týždeň
dvakrát
sa k vám hlásim,
o predvedenie žiadam
znova
a povždy bezvýsledne
po dobu trikrát pol roka!

A vám sú známe
"zákonitosti vývoja"
i vášby dôsledky
a efekt
vašej zhubnej izolácie -

nuž

sakiať tým tu
človek chradne-bledne,

kluje sa z neho
tuhý egoista -

ak ale merať máme,
tak potom
o mak nie väčší
ako ste ním vy,
komunista.

Nás delí od seba
sedem zámkov

- 179 -

a aspoň tolko
ocelových dverí

most vzdychov
sta nad riekou Léthe,

ako to iste
sami dobre viete

a kordón vašich
ozbrojených strážcov
a spôsob vlády
krotiteľov zverí...

Len vám je
daná moc
to všetko hravo
preklenúť,

kým ja tu
z vlastnej vôle
nemôžem sebou
ani hnúť.

No -

keďže
do dnešného dňa

láskave
nepozvali ste si ma

ani ste sám sem
neráčili prísť -

prepáčte prosím,
nehoráznosť,

ak by sa zdalo
že to na zlosť
vám píšem

tento

otvorený list.

ODPOVEĎ NA LISTY

Sviatočné ticho
dnes vládne
vo väznici

ni stonom neznie
utrpenia chrám

Na chodbe mŕkvo
obchádza
strážca bledolící
a na cele som sám.

Len denný svit
mi spoločník
a slnečný lúč
zlatistý

a v tomto mŕkvom tichu
odpoveď píšem
drahej sestre
na listy.

- - -

Tvoj prvý príhovor
čítal som
s duše rozochvením

a vzácny mi bol
so všetkým -

s pozdravmi
a odkazmi
s náplňou state
aj s nevšedným
zakončením.

Rovnakou myslou
prijal som
viň novoročný
v januári -
mne dušu
teplom pookrial
a lúčom šťastia
zihral v tvári.

A naposledy -
milým prekvapením,
sta skvostu lesk
keď zablýska,
bol pre mňa vzpruhou
povzbudením -

Tvoj nový pozdrav
z môjho rodiska.

Nuž ako vidíš,
všetky šťastne došli.
Srdečne za ne ďakujem.
A keď je možné,
znova sa len ozvi,
veď azda tušíš,
ako sa z toho teším,
radujem .
I keď som takto
stručný v odpovedi.

Nedá sa ináč,
aj tak som
naposledy
prekročil značne
počet
povolených slov...

Míňa sa čas
a mne sa míňa
ilegálna ceruzka
nuž azda raz
už len aj mňa raz
predsa stade vypustia...

A zatiaľ,
chvalabohu,
zdravý som.

Som s vami stále
srdcom a myslou

a dušou plá mi
túžba po slobode,
po šťastia
slastnom vzlete,
po našich horách,
po prírode
a po červánkoch
ranných zor...

Tým by som končil
tento,
echo, príhovor

a keďže
neviem adresu,

nech Ti ho
vlahé jarné vetry zanesú
a vánok
k sluchu doveje
a slávik
piesňou zapeje
a dažďík
kvapkou zvlaží
a stále
nech Ťa blaží.

/Bratislava
1954/

VZDYCH

Pre svätosť
duše vznetrov,
čo vzpláči
pred rokmi
v tomto meste,

ktoré mi
väzenskou celou
slúži dnes
zastávkou
na križovej ceste -

pre svätosť túžieb
snáh a úsilií,
ktorými svet ame
z mdloby ducha
kriesilí,

pre svätosť chvíľ
tu prežitých,

vypočuj, Pane,
vrúcny vzdych
dieťaťa svojho
v putách otroka,

kým rodnou zemou
zmlieťa
tyranidy bes:

náš úděl krutý rabstva zmeně -

ak skôr nie -
aspoň
do
roka.

/Bratislava
Justičný palác/

ČRŤA Z DENNÍKA

Srdce mi
do dialav
uniká
sťa v blankýt
pohľad roztlúžený,

zo stredy raja
českých zemí,

z návršia
rohu tábora...

Tu je mój svet dnes
dokola
ostnatým drôtom
oplotený,

haldy a šachty
nad náleziskom uránu,
odkiaľ sa
povždy vraciam
v podvečer,
v polnoc,
ku ránu,
v zástupe
unavených druhov
pri striedaní sa zmiem...

Toto je svet náš,
tak ťažkopádny,
bezo zmiem
a krutý údel
žitia otrokov
v priestoroch
zopár sto krokov,
strátených
hlavňami zbraní
nad dvojnásobným
koridorom -

s príkoria
čiernym morom,
čo postihuje
prílivom
v záření zloby
plienivom,
ktorá tu takto
dohľadu sveta sa stráni
a takto zbabelo
sa ježí...

Nie div,
že z tohoto pekla
srdce uniká,

nie div,
že stále chvatne
vzdaluje sa duch
a v nemom trysku
presekáva vzduch -

v diaľavy trieli,
v lono domova,
v kút osirelý,

kde opustená
rola otcova,

kde trávou zarastá
rov jeho
nad hrobom,

kde bôľom zronená
dni trávi
moja matka -

ku tebe
domov môj,
zem rodná -
otčina moja sladká...

- - -

Rovnaký údel
s tebou mi,
mať moja rodná,

rovnako trpký,
tiesnivý,

kalich horkostí
penivý

pijeme spolu,

do dna.

Teba i mňa dnes
bolest i žiaľ preniká,

teba i mňa dnes
bremená ťaží rokov.

Tak o tom svedčí
i táto

črta k dnešku

z denníka

a dnes mám

jedenatridať

rokov.

—
/Eytíz 1965/

DOMOVU

Z úpätia
jáchymovských hôr,

z priehlbni šachiet,
spod zeme,

Čujte náš spev
a príhovor:

v spomienkach na vás
žijeme:

rodičia,
bratia,
sestry,
otčina,
domov,
rodný kraj:

vy všetci naši
milí a drahí -

ste skvosty naše
naozaj!

Vrátíme sa vám,
/ /
buďte zdraví!

Vladimírovi Vysockému venovala revue SOVĚTSKÁ LITERATURA /12/88/ celé číslo. Po Jevtušenkovi a Voznesenskom z oných rokov je tretí v poradí vekove ale tvorbou je všestranný. Pripomíname, že Magadan je časť Jakutska /nad Kamčatkou/, kde väzni v lágroch ťažia zlato. Autor vystihuje ducha povojnovej generácie, ktorá teraz naplno žije prácou rúk a umu a domáha sa svojho miesta v živote sovietskej spoločnosti.

Vladimír Vysockij

DĚTI RUSKA

Já na zázraky nikdy nevěřil,
nebalil kufry do příštího ráje.
Mé učitele spolkla stoka lží
a blízko Magadanu vyvrhla je.

Povznášel jsem se nad hloupost a lež.
Smí ale jiným do svědomí sahat,
kdo bez následku přežil Budapešť
a komu srdce neutrhla Praha?

My dělali jsme rános na jevišti
i v životě a chtěli odpověd.
Ta měla přijít v okamihu příštím:
"Je někdo proti? Tak dva kroky vpřed!"

S tímhle se nikdo nechtěl přímo setkat.
A každý už se předem radši lek.
Rozumnost jak nestydatá děvka
nám uzavřela duše na zámek.

Nás naučili navždy zticha zůstat,
i když snad ke zdi nestavěli nás.
I my jsme děti strašných roků Ruska!
Do hlavy vodku lil nám těžký čas.

/Recitováno - ale nepublikováno - na večeru
překladu ze současné ruské poezie v Domě
sovětské kultury v Praze v únoru 1988/

Poézia

Ó. poézia! Pochválená
buď, tvoje právo úžasné:
že s čistým srdcom, na kolenách
len možno vstúpiť do básne.
Že oddelí sa v tvojom vrení
mam prázdny, faloš studená.
Že znojom duše pokropený
má v tebe omyl väčšej ceny
než pravda za groš kúpená.

Taký som prišiel.
S čarovným prútom slova.
S tou večnou pralátkou,
a predsa premenlivou.
S priehrstím vidiny
a prchajúcich divov,
márnosťou viery rozochvelý,
aby som postavil zo slov
a tvárnych nocí,
čo dni nám odopreli.

Oči si čisté básnik žiada,
hlboké ako jazerá.
Aby v nich a na nich zrkadlila
obloha, človek, rastlina a rieka,
i rmut, i kal i nádhera.

(Milan Rúfus)

16.

Knihy

KNIHY

Radi by sme prispeli týmto upozornením na knihy, aby sa vzbudil záujem o ekumenickú problematiku. Ide nám predovšetkým o pravoslávnych Slovanov /okrajovo o všetkých ortodoxných kresťanov/. Nevynímame ani štúdiá problémov našich slovenských protestantov / v treťom čísle RaNu bude obsiahla štúdiá a pripojená dostupná literatúra/.

Upozorňujeme na 4 tituly:

1. Dr. František Grivec: PRAVOSLAVÍ - zo slovinčiny do češtiny preložil Martin Chudoba. Vyšlo v Akadémii Velehradské, 1921 - nateraz nik túto problematiku výstižnejšie nepodal ako tento učený kňaz, preslávený unionistický pracovník, špecialista na cyrilometodské otázky. Kniha má 114 strán, A₄ zmenšený formát. Po úvode uvádza bibliografiu, potom Pravoslávie vo všeobecnosti /ale komparatívne/, ďalej je partia: Grécka, Ruská, Ukrajinská, Srbská, Bulharská, Rumunská cirkev.

2. Dr. Vincent Pociška: SOLOVĚV A CÍRKEV - úvod do eklesiologie prvého ruského filozofa, Olomouc, 1935. Na tému "Soloviev" možno v skratke len takto povedať: "Je mostom medzi ruskou a latinskou cirkvou; obe si ho prisvojujú. Na Solovieva ako fenoméru uprelo sa viacero českých autorov. Pre úplnosť uvádzame: T.G. Masaryk: RUSKO A EURÓPA, I. + II. - str. 313-84; Kratochvíl: MEDITACE VĚKŮ, IV. str. 312-33; Jindřich: VL. S. SOLOVĚV - život a působení, 281 strán; Augustín Vrzal: VL. S. SOLOVĚV, in HLÍDKA, XVIII, 1901, 19-22; 82 - 85; František Kunka: VL. SOLOVĚV A KŘESŤANSTVÍ, in Museum XLIII, 1909, 18 - 23.

3. Prof. Mauricius Cordillo, SI: COMPENDIUM THEOLOGIE ORIENTALIS, Romae, 1939, 287 strán + menný register. Odporúčame predovšetkým potentným gréckokatolíkom

teológom a laikom/ v nádeji, že prispejú do slovenskej duchovnej pokladnice.

4. Prof. M. E. Posnov: ISTORIJA CHRISTIANSKOJ CERKVI /do r. 1054/, 614 str. Vydalo katolícke belgické vydavateľstvo: ŽIZŇ S BEGOM /La vie avec Dieu/, Brusel, 1964. Autor bol profesorom na Kijevskej duchovnej akadémii a v r. 1922 emigroval do Bulharska. Tam učil na pravoslávnej fakulte sofijskej univerzity. V priebehu 10 rokov skoncipoval toto dielo, ktoré medzi slovanskými autormi nemá páru. Autor je sčítaný v pramennej ortodoxnej literatúre, perfektne cituje starokresťanských agréckych a latinských autorov, ako aj novogréckych. Otázky: FILIOQUE, PRIMÁT: jeho historická potreba/ a FOTIOS-RÍM-CYRIL + METOD - nikto tak dosiaľ nespřístupnil. Nikde inde v súčasnej literatúre nenájdete tak usporiadanú literatúru a bohato doplnení ako v tomto diele. Dielo dopínali profesori katolíckej belgickej louvainskej univerzity a špecialisti - orientalisti benediktíni. Autor úvodu, kanonik Eduard Bodcin, im osobitne ďakuje za doplnenie diela.

Radi v tejto súvislosti citujeme z diela posledné strany: "Nam slaviarskim narodam, nužno by ravnašsja ne po Fotiju, a po sv. Metodiju i Kirillu... choča i vyšli iz Konstantinopolskej Cerkvi... vo vremena borby /Fotij-papa Nikolaj I./, ne prišli v etoj borbe nikakovo učastia. /Keď boj vrcholil/. C + M "iščut zaščity u papy, idut v Rim, pri nosiat v dar pape moščiči /relikvie/ sv. Klimenta Rimskovo, potom dolgo ostajutsja v Rime... Ili oni ničevo ne slyšali o etoj borbie? ...ne pridavali jej značenia /významu/ - a ne sčitali /nepovažovali/ neobchodimo smotriet na Rimskuju Cerkov i na papu glazani Potija."

V súvisi s poslednou vetou radi citujeme carihradského exarchu pre západnú Európu arcib. Damaskina: "C + M patrili ešte nerozdelenej Cirkvi"

BIBLICKÝ SLOVNÍK

PŘIPRAVIL JEAN-JAQUES VON ALLMEN
S AUTORSKÝM KOLEKTIVEM

PŘEKLAD REDIGOVAL JAN MIREJOVSKÝ

BIBLICKÝ SLOVNÍK

Připravil autorský kolektiv pod vedením
J.-J. von Allmena.

Z francouzského originálu
vocabulaire biblique

(3. vyd., Delachaux et Niestlé S. A., 1964)
přeložil Jan Mirejovský se spolupracovníky.

Odborná revize Jan Mirejovský
a Josef Veselý.

Jazyková revize Marie Laichterová.

Obálka, vazba a grafická úprava
Pravoslav Nesrovnal.

Vydal Kalich, Jungmannova 9,
111 21 Praha 1,

v Ústředním církevním nakladatelství,
1977 1. vydání.

Odpovědný redaktor vydavatelství Kalich
Luděk Brož.

Vytiskl Tisk, knižní výroba, n. p. Brno,
závod 3, Český Těšín.

AA 2948, VA 30,55

Cena vázaného výtisku Kčs 45.-

/Kalvínsky orientovaný/

7.

Správy

S P R Á V Y

BULHARSKO - V júli minulého roku sa v plovdivskej katolíckej katedrále konalo biskupské svätenie pre diecézu Sofia-Plovdiv. Nový gréckokatolícky biskup Mons. Georgij Jovcev študoval v Ríme na Pápežskom východnom ústave. Tam dosiahol aj licenciat v orientálnej histórii. Biskupské heslo si zvolil podľa slov sv. Pavla: "Pre mňa žiť je Kristus!" Obrady viedol arcibiskup Franc. Colaasuonno a Mons. Mario Ricci, podtajomník pre východné cirkvi: V diecéze žije 80 - 100 tisíc gréckokatolíkov. Stará sa o nich 30 kňazov - prestárlych. Diecéza nemá seminár. Od r. 1982 vláda dovolila vyučovať náboženstvo ale len nad 16 rokov. Bulharsko má 2 gréckokatolícke diecézy a v strednobulharských horách exarchát pre latin. obrad /Bogomili - "Pavličane" v minulom storočí prešli do katolíckej cirkvi s pomocou chorvátskych františkánov, ktorí mali dovolenie misionárčiť za tureckej vlády/.

CENA MIESCA - Bola udelená a odovzdaná Rogerovi Schützovi - vedúcemu ekumenickej komunity v Taizé. Dostal to za činnosť v prospech mieru, za vzájomné uzmierenie, dôvery medzi ľuďmi a za prácu medzi mládežou. V Taizé je stredisko pre medzinárodné stretávanie mládeže. !

CENA MIERU v NSR - Dostala Klára Lubichová, zakladateľka hnutia "Focolare." Cenu založilo mesto Augsburg 1985. Udeľuje sa každé 3 roky. Suma je 25 000 DM. Fokoleráni sa usilujú o zblíženie medzi náboženstvami a väčšiu toleranciu.

USA - Má druhého biskupa černocho, 43 ročného Charlesa Chaguta z kmeňa Rotowatomiov. Jeho sídlo je v Rapid City. Diecézu takmer spolovice obývajú Indiáni - najmä Sietuxovia.

IRÁN - v krajine žije vyše 200 tisíc Arménov. Islamskí fundamentalisti ich nútia k prestupu na mohamedánstvo alebo vystahovať ich preč z krajiny. Zakázali im každoročnú púť

do svätejny Júdu Tadeáša /sovernie od M. Tabriz/. Tento "čierny kostol" /prezývka pútnického chrámu/ je jeden z najstarších kresťan. kostolov v Iráne a je zároveň národnou svätyňou iránskych Arménov. Školským rokom 1988/89 musia žiaci chodiť na vyučovanie islamského náboženstva a pred prijatím na strednú školu musia zložiť dodatočne skúšku z islam. zákonodarstva /"šarija" s Chomeiniho výkladom/. Vyučovanie v rodnom arménskom jazyku im obmedzili na 4 hodiny týždenne. Ostatné hodiny v úradnom iránskom jazyku /farsi + arabština/. Nátlak stúpa, lebo v očiach strediskách Arménov - v Teheráne a Isfaháne muzulmani heslami, nápismi a kázňami v mešitách dožadujú sa vyhnania všetkých Arménov. Pogromistické heslo: "Host /cudzinec je nám vítaný len pár hodín a dní, ale nie stáročia." Pritom Arménci sú tam ako menšina známa dávno pred príchodom mohamedán. Arabov. Horliví kazatelia /mulovia/ tiahnu so skupinami bojovných mladíkov k otchodom a dozov Arménov a vykrikujú v hystérii na nich, ak prešli za ich vieru alebo odišli za hranice.

Podľa informácií zo sovietskej Arménie, za protikresťansko arménske pogromy v posledných mesiacoch sú zodpovední mohamedánski agitátori z Iránu /Na demonštráciách v Baku niesli zelené Mohamedove zástavy/.

LIBANON V sídle libanonského gréckokatolíckeho arcibiskupstva /mesto Zahle/ sýrska okupačná polícia zatkla 30 ročného kňaza Samira Haddacha a zakrátko tam tajomne zomrel. Polícia nedovolila rodine pred pohrebom ani pitvu, ani ho vidieť. Dva dni pred smrťou kňaza vybuchla časovaná bomba v sídle arcibiskupa a arcibiskup bol ťažko zranený. Mesto má vyše 200 tisíc obyvateľov, Sýrcania ako stále okupačná moc majú hlavné diktátorské slovo.

BIELORUSKO - Na bieloruských gréckokatolíkov sa neprávom veľmi často zabúda. Cni tiež oslávili svoje "milénium." Jediný kto sa o nich repretajne zaujíma je Ján Pavol II. Stále u sovietskej vlády požaduje ich rehabilitáciu a nových biskupov /podobne pre Ukrajinu/. R. 1958 minský pravoslávny metropolita ich odhadoval na 2,5 milióna /postavili sa proti "pravoslavizácii"/. Sovietsky cirkevný úrad ich odhadol na počiatku 80-tych rokov na 2,2 milióna. Za sovietskej vlády táto cirkev stratila hierarchu, vláda

srušila mogilevské gréckokatolícke arcibiskupstvo a minské biskupstvo. Po revolúcii mala 147 kostolov. R. 1936 bolo otvorených len 18. Na začiatku II. svetovej vojny aj tie bolševici zavreli. Po skončení vojny táto cirkev mala asi 300 kňazov. R. 1980 z nich konalo službu už len 52 /nad 65 rokov/. O Poliakov gréckokatolíkov sa v Bielorusku občas príde postarať kňazi z Poľska. Pomoc pre celok môže prísť len zvonka.

AFÉRA LEFÉVRE - Arcibiskup a jeho stúpenci študovali teológiu po r. 1900. Podľa všetkého "skostnateli" na textoch svojich profesorov. Pre ľudí, ktorí sa domnievali, že sa zmocnili celej pravdy, je akokoľvek prehlbovanie štúdia daromné, ba až škodlivé. Každá definícia má formálne absolútnu platnosť. Ale ide o výpovede o "Nekonečnom Bohu", ktorého plne vtiesnať do ľudských slov nemožno. Boh to všetko nekonečne presahuje. Nie mŕtva litera - ale živý Duch. Duch Boží, Duch Svätý, Duch Kristov - zvyčajne najmä na cirkevných snemoch.

Nie všetci sa dajú viesť Duchom. Vždy mu niektorí kládli prekážky. Dejiny to dosvedčujú. A dejinami sa ozýva zo starého Kartága: "Eto poslúcha Cirkev, poslúcha Boha. Kto nemá Cirkev za Matku, nemá Boha za Otca!"

Kardínal A. Meyer má na starosti tých, čo nechcú exkomunikovaného arcibiskupa nasledovať do schizmy.

Pápežova výzva:

Pokúsme sa zlepšiť Cirkev tým, že sa polepšíme sami. Každý z nás a celá Cirkev by sme sa mali modliť modlitbu, ktorú sa sám modlievam: "Vezmi ma, Pane, aký som, s mojimi chybami a slabosťami, a urob ma takým, akým sa chceš mať!"

LIBANON - Od roku 1975 fundamentalisti zastrelili popri iných cudzincoch aj 7 jezuitov, pracujúcich na vysokých školách.